

**Erasmi a Chokier Tractatus absolutissimus de
iurisdictione ordinarii in exemptos, deque illorum
exemptione ab ordinaria iurisdictione**

Mvltis Pontificvm Decretis, Et SS. Congregationis ... Cardinalium
Declarationibus illustratus ; omnibus in iudicio Civili & foro Ecclesiastico
versantibus perquam utilis ac necessarius ; in duos tomos ab ipso Auctore
distinctus

Chokier, Érasme de
Coloniae Agrippinae, 1684

Pars Secunda. Tractans Judicialia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61886](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61886)

P A R S   S E C U N D A .

Complectens materias judiciales.

Q U A E S T I O I .

Episcopus an sedere pro tribunali possit in quovis loco suae diocesis
etiam exempto ?

S U M M A R I U M .

1. Sicut Pontifex est dioecesanus totius orbis, ita Episcopus sua diocesis. 2, 3, 4, 5. Sedere pro tribunali potest quovis in loco, non tamen exempto. 7, 8. Nec exercet Pontificalia in loco ex-	empto. 9. Officialis habens certum tribunal, tenetur reddere iura. 10. Fallit nisi sit in comitatu Episcopi. 11. Item ex rationabili aliqua causa.

Uemadmodum Pontifex dicitur esse Episcopus sive dioecesanus
totius orbis, *Trollus tract. de Canonisat. Sanctorum §. sequitur ser-*
vandum n. m. 28. & 29. 1. exi. cap. Cuncta per mundum 9. quest. 3.
Ita etiam Episcopus in assignato sibi Episcopatu sive Dioecesi, quae
ideo dicitur territorium esse Episcopi sive Parochia, quod omnes
Ecclesiae locave illius jurisdictioni curae & spirituali ejus potestati
subjiciantur, *cap. Cum contingat de foro compet. cap. Cum Episcopus de officio ordin.*
in 6. cap. omnes Basilica 16. quest. 7. Selva de beneficio part. 2. quest. 22. Rebuff. l. pupillus §.
territorium vers. & tota crunas ff. de verb. signif. adeo quidem, ut quovis in loco suae
diocesis pro tribunali sedere, ibique iura reddere possit, cap. cum Episcopus de officio ordin.
in 6. Bertachinus tract. de Episcopo lib. 4. part. 5. num. 70. & 71. ubi pulchra tradit, &
qua saepe contingunt in facto. Cucchus instit. Iuris Canonici lib. 1. cap. 12. vers. cum Epif-
copus Bellencim. tract. de charit. subisd. quest. 32. n. 3. Francisc. Pavin. tract. de visitatione
quest. 5. secunda partis n. 7. Marant. de ord. iudic. part. 6. in decis. actu primo n. 78. Idque
etiam in sua camera tam per se, quam per alium, modo tamen locus sit honestus, par-
tesque possint adire sine gravi eorum incommodo. *late Navarr. Conf. 2. de officio or-*
din. lib. 1. ubi idem extendit ad Archiepiscopum Pavinus d. num. 7. At vero in loco
exempto Episcopus pro tribunali sedere aut iura reddere minime possit. *text. d. cap.*
Cum Episcopus, ubi gloss. & glo. Clem. quarevis verbo, aut eo de foro compet. ubi Card.
n. 29. Brixien. in reperi verb. Episcopus & verb. exemptio. docti Vanus de nullitate ex
defectu iudicis ordin. num. 108. fol. 128. Ratio est, quia iudex erigere nequit tribunal
extra suam diocesium in qua haberetur ut privatus. *cap. notandum 2. quest. 3. cap. Epif-*
copus

copius 9. quest. 3. Borzaf. tract. de irregularit. parte 6. quest. 2. fol. 152. Vantius d. n. 108. locus enim exemptus, & locus extra diocesim sive territorium iudicantur à patri. Martin. Land. tract. de privileg. qu. 60. vol. tract. 2. fol. 287.

- 7 Similiter Episcopus in locis exemptis, nisi invitatus, mitra uti non potest, cap. Episcopi 7. quest. 1. D. D. cap. ex inarum de usu pallii Laudensi. Clem. quamvis de foro compet. 8 gloss. Clem. fin. de privileg. Brixien. in repert. verb. Episcopus. Nec quoque generaliter, licet disponente Concilio Trident. Pontificaliâ exercere. Conc. Trident. sess. 6. cap. 5. de Refor. sess. 14. cap. 2. Quæ tamen de Episcopo dixi, ut quovis loco suæ diœcesis sedere possit, restringenda sunt in ejus vicario sive officiali, cui tribunal seu judicialis locus est constitutus, isti enim loco ad reddendum jura ascriptus est. Zasius hinc pluribus ff. de iust. & iure. Brecheus l. Provinciales ff. de verb. signif. Calvinus in lexico juris verbo diœcesanus. Quod temperandum est, nisi officialis sit in comitatu Episcopi, tum enim ibi jura reddet, ubi cum Episcopo reperitur. Zas. Brecheus jam citati. Secundo, restringit Vantius, nisi Officiali ex aliqua rationabili causa se ad alium locum decentem transferre visum fuerit. Alberic. l. cum sententiam C. de sent. & li. C. de sentent. ex brevi. Spec. de sententia §. Iusta. vers. Quid si pronunciat in alia turri. Vantius de nulli. ex defectu iud. ordinarii n. 11. vers. nisi ex aliqua. Quæ autem censenda sit rationabilis, & à quo pendet ex iis quæ alibi affatim notantur per Doctores. Menoch. de arbit. iudic. casu 421.

Tertio, restringendum est in ordinario, qui è sua diœcesi expulsus est. Is enim in aliena diœcesi petita licet non obtentâ licentiâ subditis suis Iurisdictionem administrare poterit, Clem. unica de foro compet. Greg. Sarrus in thes. Theol. moral. lib. 2. cap. 21. n. 28. in fin. Denique traditum est, quod Episcopus certis in casibus Iurisdictionem habens in loca exempta, potest in illis officialem deputare, Rot. Noviss. decis. 145. n. 2. part. 2. & latius decis. 796. per rot. part. 1.

Q U Æ S T I O II.

Legatiam Iurisdictionem habeant in exemptos?

S U M M A R I U M.

1. Legati alii sunt missi, alii nati, alii laterales. causas appellationum ad Papam interpositarum.
2. Quid si Pontifex mittat legatum nudum cum potest ut legati à latere. 5. Solum Cardinales proprie sunt legati à latere.
3. Eiusmodi facultas est partim ordinaria, partim extraordinaria. 6. De stylo cur. clausula cum potestate, &c. solet adici.
4. Eiusmodi legatus cognoscere potest de 7. Solum legati à latere Iurisdictionem habent in exemptos.

videbitur affirmative respondendum, quid enim interest an Proconsul, an Proconsulari dignitate quis legeretur. l. 1. ff. de Tutorib. & Curatorib. datis ab his, Wamefius Conf. 42. num. 3. de off. legati part. 1. Parisius Conf. 17. num. 3. & seqq. vol. 4. In omni enim concessione seu dispositione nihil debet esse abundans, nihil superfluum, quod esset si hæc clausula non conferret Legato omnimodam legati de latere potestatem, cum id importat vis, energia, & illius intelligentia, quæ superflua esse non debet, sed aliquid operari. Socinus Regula 440. & seqq. per l. si quando ff. de iureiurand. & l. vulgata Bonr. de potest. legati à latere nu. 68. & 69. vol. tract. 1. 4. fol. 174. in eaque sententia videtur residere Navarr. in cap. cum contingat Remed. 5. num. 2. de reser. tom. 2. dum de

3 Reverendissimo Aloisio Lipomano sic loquitur: Paria sunt quem esse Legatum Cardinale, & Legatum à latere, ac Legatum cum potestate legati à latere, ut pulchre determinavit Decius conf. 149. col. fin. & facit l. in testamento ff. de cond. & demonstr. addens ejusmodi facultatem partim esse ordinariam, partim extraordinariam, exorbitantes enim quædam clausulæ faciunt ejusmodi Legatum majorem ordinario Legato, Abb. cap. cæterum col. 5. de judic. gloss. & Card. Clem. 2. de offic. ord. Unde (inquit) ejusmodi Legatus potest cognoscere de causis appellationum ad Papam interpositarum. Ita Navarrus. Cujus sententiam amplectitur & DD. auctoritatibus comprobatur Wamefius d. num. 3. Jacobus Philippus Portius conf. 28. num. 6. Paris. conf. 17. num. 3. vol. 4. Fran. Marcus dec. 135. part. 1. Adæquatus enim censetur eodem jure, quo is cui adæquatur. Paris. d. num. 3. & seqq. ubi late id ostendit. At vero è contra solum Cardinales Legatos esse à latere tradiderunt alii. Gomez ad reg. Cancel. de refir. resig. quest. 3. post pr. Spec. de leg. §. sequitur num. 1. & 2. glo. d. cap. 1. ubi Franc. num. 3. de off. Leg. in 6. Abb. c. 1. num. 8. extra eod. glo. cap. excommunicatus super verb. commissam vers. sed quos dicemus de latere Papæ missos eod. tit. ubi Innocent. & DD. Boer. de potest. Leg. à latere num. 12. Concessio enim facta Cardinalibus Legatis à latere, non extenditur ad alios Legatos de latere creatos non Cardinales. DD. cap. 1. qui clerici, vel vocentes. Roch. tract. de consuetud. num. 323. Nec (inquiunt) idcirco vana erit atque superflua clausula, cum potestate Legati à latere, Quippe quod ea stylo curiæ Romanæ consueverit adjici mandatis Legatorum, qui simbriam vestimenti Papæ tetigerunt, seu qui ab eo mandatum vivæ vocis oraculo receperunt, Gomezius d. quest. 3. Spec. d. §. sequitur in pr. gloss. d. vers. sed quos dicemus. Hostiens. in summa de legato post pr. Id quod ita inolevit propter reverentiam sanctæ Sedis, cui meritis honor exhiberi non potest. Hanc ob causam solet Episcopis qui à curia redeunt ob honorem Pontificis quem tetigerunt & osculati sunt, processionaliter obvari. cap. cum olim essemus de privileg. Spec. d. §. sequitur post pr. His præmissis concludendum videtur, Legatos à latere potestatem & jurisdictionem habere in Exemptos. tex. cap. veniens ubi Franc. de verb. signif. in 6. cap. si Abbatem de elect. in 6. Abb. cap. cum venerabilis num. 3. in fin. cum Apost. de consuet. Felin. cap. grave m. 3. de offic. ord. Abb. cap. 1. num. 8. extra de offic. leg. Rom.

Rom. conf. 398. Villadiego tract. de legato part. 1. quest. 8. n. 20. late Parisius conf. 18. nu. 13. & seqq. par. 4. adeo quod Papa, si opinio Joannis Andree vera est, ab ejusmodi Legatis à latere eximere non possit, in cap. 1. col. 3. circa med. de privileg. in 6. allegat. cap. 1. de verb. signif. in 6. seu quod verisimilius est, si ab eis eximeret, ejusmodi exemptio surrepticia præsumeretur & de falsitate suspecta, ac per inadvertentiam officialium Cur. Rom. obtenta. Abb. c. cum instantia n. 6. de censib. Card. Clem. 1. oppos. 3. eod. tit. Spec. tit. de legato §. superest. vers. sed nunquid nu. 13. ubi id disputat per plures rationes. Quia ut inquit Joannes Monachus, Papa eximendo à jurisdictione cujuslibet ordinarii, non videtur eximere à potestate Legati de latere. Navar. de datis, & promissis pro justitia notab. 4. num. 10. vers. secundo per ea que.

Ratio prima est, quia cognoscere de causis exemptorum est de reservatis Papæ, reservata autem indigent speciali mentione, quæ nisi expressim fiat, non comprehenduntur sub generali commissione seu mandato legatorum. Fel. ca. grave n. 3. vers. primo de offic. ordin. ca. quoad translationem ubi glo. & DD. de offic. leg. Spec. de legato §. superest n. 13. vers. sed nunquid sub finem. Secunda, quia singulare est & speciale quod Legatus à latere habeat jurisdictionem in exemptos. d. c. veniens d. c. si Abbatem Abb. Spec. & DD. supra citati, ergo in aliis legatis secus est, l. in singulare ff. de legibus. Fel. d. ca. grave n. 3. vers. secundo. Tertia quia Generalis commissio Papæ non extenditur ad majora expressis, seu ad ea quæ speciali nota & favore digna sunt. cap. sedes de re-script. d. ca. quoad Fel. d. n. 3. vers. sed quia mens Papæ. Exempti autem sunt eximii, & præcipua nota digni. cap. per tuas de majorib. & obed. ubi DD. cap. ut Apostolica ubi Franc. n. 3. de privileg. in 6. Coiteius de Synodo Episcopi part. 3. n. 17.

Confirmatur primò, quia Legati nudi non conferunt beneficia Exempta, sed Legati à latere. dixi infra lib. 4. quest. 26.

Confirmatur 2. quia generali mentione Clericorum non comprehenduntur exempti, prout nec appellatione beneficiorum, veniunt beneficia Exempta. d. ca. grave cap. si propter de refer. in 6. cap. ex parte de privileg. Clem. si de beneficio ubi Card. de præbend. quod èd verius est, quòd fit majus periculum, ne dispositione generali privilegium Exemptionis aut alteretur aut revocetur. cap. 1. de cons. in 6. Henricus Ferendat. in addit. ad Anton. Milis. Privilegio speciali (inquit) nunquam derogatur per legem generalem, nisi de illo fiat mentio, dixi supra lib. 1. cap. 9. per tot.

Postrema, quia Exemptio simpliciter concessa eximit ab omni ordinario, excepto Papa seu S. Sede cujus protectioni seu jurisdictioni Exempti subiiciuntur. Fel. d. ca. grave n. 3. Atqui soli Legati à latere, non autem alii veniunt appellatione sanctæ Sedis. Barbatus cap. actum col. 5. de solut. conf. 12. Incip. difficile est vol. 3. Franc. d. ca. si Abbatem n. 4. cum addit. de elect. in 6. utpote qui sint de substantia S. Sedis, seu quod censeantur pars corporis Papæ. Boer. tract. de potest. legati à latere n. 3. & seqq.

Unde

S

- 15 Unde Felinus reprehendit Abbatem censentem simpliciter Papæ delegatum habere jurisdictionem in Exemptos, ex eo quod is Papam repræsentet, geratque hæc in parte vices Papæ, subvertitur enim ejus opinio partim rationibus quas jam attulit, partim eis, quas adfert Felinus jam allegatus *d. cap. grave num. 3. per totum de officio ordinarii.*
- 16 Idque nisi jurisdic. in Exemptos speciali commissione Legato fuerit delegata, *text. cap. si Abbatem in fine de elect. in 6. d. cap. grave. Spec. d. §. sequitur n. 1. vers. sed nunc quid in verbis nisi hoc in suis privilegiis specialiter sit expressum. Rom. cons. 98. & 400. In cap. in casu quo queritur nunquid col. 2. vers. cum etiam videamus.*
- 17 Quo fit, ut istius dijudicatio pendeat ex inspectione rescripti, aut mandati, seu ex commissione, aut facultatibus legati, *cap. fin. de usu pallii. Spec. d. n. 13. Boerius de potest. Legati à latere, n. 28. cap. parò de privilegiis text. cap. excommunicatis in fine de officio Legati. Spec. d. tit. de legato §. nunc ostendendum n. 25. in fine vers. legatur igitur.*
- 18 Dubium autem se offert, in casibus quibus Ordinarius à jure habet delegatam jurisdictionem in Exemptos, utrum simplex legatus cum eo concurrat, seu an ejusmodi in casibus legatus jurisdictionem habeat in Exemptos? ejusmodi casus sunt quamplurimi, quos tum ex jure, tum ex Concil. Trid. proprio capite referemus *infra cap. 45* Cui dubio, Lopus negative respondet, cui eodem loco assentior conceptis verbis Cardinalis. *Clement. cum ex eo n. 3. & finali de sentent. excommunicat.* idque à ratione & auctoritate tantum cap. studuisti de offic. legati, quo Ordinarius in causa sibi specialiter commissa dicitur major esse Legato, cui ideo Legatus se immiscere non potest, quod confirmari posse videtur ex eo, quod Legati potestas sit extraordinaria, & proinde restringenda, teste Guymet. *ad pragmat. sanctionem tit. de collationibus §. & quia in glo. verb. formam:* at verò jurisdic. ordinarii perquam favorabilis. *Dixi lata lib. 1. c. 4. n. 18. & 19. latè Marant. de ord. jud. part. 4. diss. 5. n. 29. 34. 36. ubi probat jurisdictionem delegati esse odiosam.*
- 19 Pro affirmativa autem opinione, videtur esse hæc ratio, quod ejusmodi Legatus concurret in sua provincia cum omni Prælato ac Ordinatio in omnibus causis, quippe quod is sit etiam in sua provincia Ordinarius, *Spec. de legato §. nunc ostendendum n. 54. vers. nam & ipse Abbas cap. 1. numer. 3. de officio legat. Anchar. cons. 131. cap. 2. ubi DD. de offic. leg. in 6.* Nec obstat ratio & auctoritas allegati cap. studuisti. Quia illud non procedit in ordinario seu delegato ad universitatem causarum, ejusmodi est Ordinarius in prædictis & similibus per multis casibus, teste glossa quam approbat Gondisalvus de Villadiego *tract. de legato part. 1. quæst. 8. numer. 21. text. & glo. cap. per hoc de hæreticis in sexto.* Quem tamen impugnat Jo. de Selua, censens quod legatus intrmittere se non possit de his quæ Episcopus habet ex delegatione juris: licet enim Legatus omnia possit, quæ Ordinarius, id tamen solum intelligendum est de his quæ Episcopus seu Ordinarius potest de jure

Jure suo ordinario & proprio, non autem extendendum est ad ea quæ Episcopus potest jure delegationis, aut aliquo alio jure speciali, *Jo. de Seta trad. de Beneficio part. 3. quest. 66. n. 9. 10. & seqq. allegat. Innocent. Clem. cum ex eo de sentent. excommunic. Ideo eodem loco eodem concludit, quod legatus beneficia conferre non possit quæ ad Episcopi collationem spectant jure speciali sive delegato, cum isto in casu major & excellentior sit ipso Legato per cap. studuisti de offic. leg. cap. sane de offic. deleg. glo. Clem. si de beneficio verbo si ad nos in fine de prebendis.*

Ab eadem profertur ratione emanant quæ alibi fusè traduntur, utrum capitulum sede vacante succedat Episcopo in jurisdictione à jure vel ab homine delegata, id quod nos alibi attigimus, satis sit lectori locum indigetasse, videatur *Jo. Francisc. tract. de potest. cap. sede vacante par. I. quest. 7. & TO. v. infra lib. 4. cap. 24.*

QUESTIO III.

In impetratione rescripti contra Exemptum, an faciendâ sit mentio Exemptionis.

SUMMARIUM.

1. In impetratione rescripti narrandum privilegium.	7. Opinio negativa.
2. Rescriptum vitiatum silentio qualitatis.	8. Praxis lucerna juris.
3. Gratia secunda facere debet mentionem Prioris.	9. Stylus habet vim legis.
4. Narranda omnia quæ Principem movere possent.	10. De stylo narranda est Exemptio.
5. Papa difficiliter contra Exemptos delegat ordinarium.	11. Etiam si resccriptum haberet clausulas universales.
6. Rescriptum tacito privilegio fori non	12. Generali sermone non comprehenduntur Exempti.
	13. Quid si narretur Exemptus, qui non est.

Hæc questio, dubio scribentium Marte à Doctoribus tractatur: pro illius autem affirmativa sunt variæ rationes. Imprimis enim in impetratione rescripti exprimenda est & narranda conditio personæ privilegiatæ, contra quam resccriptum impetratur, v.g. quod sit persona privilegiata, miserabilis, scholaris, Doctor &c. alioquin enim vitio surreptionis laboraret. *arg. l. i. ff. de Natalib. restituend. Rebuff. iract. de privilegiis scholarium ubi late de hoc privul. 91. & in praxi beneficiorum part. I. in differentia inter resccripta gratia & instituta num. 6. Felin. & DD. cap. I.*

1. a. cum ordinem ea. ad audientiam de rescriptis Menochius de arbitr. iudicium lib. 2. cen. 3. casu 202. n. 39. Anton. de Tremolis addit. ad praxim; Uberti de Bonacursio tit. de exceptionib. contra rescripta §. inuisibilia vero doctrina in verb. tacendi fraude Innocent. cap. significantibus de offic. delegati. Socin. cons. 164. visa Bulla col. 1. vol. 2. Ratio est, quia rescriptum non vitiosum taciturnitate facti, sed etiam silentio alicuius qualitatis, tex. cum glo. cap. dilectus filius 1. ubi Fel. n. 10. de rescrip. Card. cons. 141. col. 5. Virtus de Bonacursio in d. glossa.
2. Unde dicit allegatus Tremolis, gratiam factam super homici dio secundo, non facta mentione gratiae obtentae super primo, non valere, Guilelm. Cugn. l. 3. C. de Episc. audient. Jason. l. prescriptione in fin. C. si contra ius vel utilit. publicam.
3. Quippe quod ea omnia debeant exprimi quae principem ad aliter atque aliter, seu hoc aut alio modo rescribendum movere possent, cap. constituimus. cap. super lueris cap. postulati. cap. in nostra ubi late Abb. Fel. & DD. de rescript. latissime Menoch. de arbitr. iudic. cen. 3. casu 20. per tot. composell. d. ca. dilectus post medium. Quod certe praecipua quadam ratione viget in impetratione rescriptorum adversus Exemptos. Et enim non facta mentione Exemptionis, Pontifex posset alicui causam delegare, cui alioquin non delegaret, ac uti utar verbis Felini, Quia Papa difficilius daret contra Exemptos magis unum iudicem, quam alium, praesertim ordinarium, cui sunt exosi. Fel. cap. cum ordinem n. 7. vers. considera 3. de Rescript. Item cap. 1. nu. 14. vers. tertio Restringe eod. tit. Hostiensis. fo. Andr. Butrio. Abbas Imola cap. ex parte 1. de privilegiis.
4. Confirmatur à simili, quia rescriptum contra privilegium fori, eo tacito, non valet. Ideoque rescriptum in materia feudali, aut contra scholarem, non expressa istius mentione, non subsistit, habent enim & feudum & scholares quemadmodum & Exempti, speciales suos iudices, quod exprimi debet in rescripto. Bald. d. cap. cum ordinem ubi Fel. & DD. Rebuff. d. privileg. 91.
5. E contra verò, sunt qui argumentantur, non opus esse Exemptionis facere mentionem, nempe quod in rescripto contra privilegiatum impetrato necesse semper non sit de privilegio meminisse. DD. late cap. cum ordinem Innocent. & DD. cap. constitutus eod. Potissimum verò, quod tum demum rescriptum censeatur surreptitium, cum taceatur verum, quod iura in rescripti impetratione volunt exprimi. Navarr. cons. num. 5. de const. cons. unico num. 4. & 5. de feudis cons. 9. de consang. & affin. cons. 20. num. 3. de Clericis non rescri. cuius speciei non est qualitas Exemptionis: erubescimus enim sine lege vel auctoritate loqui. l. illam in fine C. de collat. quam quidem opinionem Abbas, Fel. Imol. Butrio, & DD. haecenus allegati in iure fundatiorem esse censuerunt. Veruntamen, postposita illa, non est recedendum à priore, quam praxis quae est lucerna juris. Rebuffus in l. iuris in principio ff. de verborum significationib. & longaevis Curiae Romanae stylus, qui vim legis obtinet. cap. ex literis de cons. cap. quam gravi de crimine falsi. fo. Siaphileus de commissionib. & lueris iustitia §. dicendum.

est n. 66. vol. tra. 14. fol. 41. Præses loco à stylo. Ita referente Abbate, Felin. & aliis confirmarunt. Abb. d. cap. ex parte 1. n. 5. de privileg. Fel. d. cap. 1. num. 14. vers. tertio restringe d. cap. cum ordinem num. 7. Heftiensis lo. And. Imol. Butr. supra citati. Caldeus cap. cum ordinem in fin. de Rescript. Stylo enim Rom. curiæ iniquiunt præfati DD, taciturnitas exemptionis rescriptum officeret atque vitaret.

Ampliatur, etiam si rescriptum contineret, quod vocare posset omnes & quoscunque debitorum suos, nam dictiones illæ universales non extenduntur ad debitores exemptos, qui vigore ejusmodi generalis rescripti vocari non poterint coram ordinario. Angel. l. fin. C. sine censu vel reliquis. Bald. l. legatorem §. qui plures ff. de leg. 2.

Ratio est, quia locutione generali, quando vertitur aliquod præjudicium exemptionis, non comprehenduntur exempti. glo. l. de curionib. C. de silentiis lib. 12. Barth. l. sed. & posteriores ff. de legib. dicitur supra li. 1. quæst. 5. n. 13. 4. Quid autem è contra, an rescriptum judicandum sit surreptitium, si in eo exemptus narretur qui non est? Respondeo cum Navarrio negative conf. s. per tot. de rescript. quia ejusmodi narrativa enunciatio causa concessionis non est. Navarr. d. n. 8. Regulariterque rescriptum non vitiat, continens causas partim falsas, partim veras, dummodo eæ veræ sint, in quibus Papa se principaliter fundat. Rom. conf. 369. Lapis alleg. 2. 4. glo. cap. 2. inter cetera cap. olim de rescript.

QVÆSTIO IV.

Exemptus an conveniri possit ex l. diffamari. C. de Ingeniis & Manumiss. coram ordinario?

SUMMARIUM.

1. Quidam putaverunt exemptum conveniendum ex l. diffamari coram iudice suo, non vero coram ordinario.	ponere coram suo iudice.
2. Ratio eorum est, quia agens ex l. diffamari est actor.	9. Debitor agit coram suo iudice contra creditorem.
3. 23. Opinio putantium exemptum conveniri posse coram ordinario, est verior.	10. Idem in examinandis testibus ad perpetuam rei memoriam.
4. 24. Laicus contra clericum ex l. diffamari agit coram iudice laico.	11. Idem est iudex preparantis & preparati.
7. Diffamatus dicitur agere simulate & coacte.	12. Iudex petentis absolutionem à juramento adendum.
8. 16. Exceptionem habens potest eam proponere coram suo iudice agit contra maritum.	13. Uxor coram suo iudice agit contra maritum.
	14. Idem disponitur in fidejussoribus.
	15. Idem.

15. Idem in publico proclamato. mari.
 16. 17. Exceptio alia competit stimularo, alia 21. Contraspsum vero agitur.
 subsistit de per se. 25. Opinio auctoritate limianda est, si exem-
 18. Aliud est esse actorem, aliud ad is vice pti nec active, nec passive, hoc est, qui a-
 fungi. gendo non possunt prorogare jurisdic-
 tionem ordinarii.
 20. Diffamare est tacite ad iudicium pro- 26. Diffamans an in causa principali habeat
 vocare. electionem iudicis.
 21. Excommunicatus non agit ex l. diffamari.

1. Sunt classici Auctores qui sustinent, exemptum in cau hujus quæstionis conveniri non posse coram ordinario, sed coram proprio iudice exemptorum. Quorum opinio invenitur supremorum tribunalium placitis esse confirmata. *Matheus de assist. decis. Neap. 268. incip. in alia causa fuit. Boerius decis. 255. n. 7. Paris. in presentia col. 10. de probat. Deci. cons. 487. in quæst. proposita n. 10. cons. 686. magistratus Pyrrhus in fine Castren. Barb. l. in criminali n. 3. C. de jurisd. cui iud. ubi etiam Barb.*
2. Eorum præcipua hæc est ratio, quod vocans exemptum conditione hujus legis in jus, actoris partes sustinet, quippe quod is voluntariè prior & principaliter agat, ac proinde, ut est vulgare, forum rei exempti sequi debeat, l. in tribus ff. de iudicis. l. liberus à patrono ff. de in jus vocando ubi Barb. Bald. Castr. Alex. Odefredus in l. in præsentia C. de his qui ad Ecclesiam confugi. cap. si Clericus cap. cum sit generale de foro compet.
3. Veruntamen, non obstante auctoritate & ratione præcedentium, sententia aliorum verior est & communior, qui censuerunt exemptum in casu hujus legis privilegio non gaudere, sed conveniendum esse coram iudice ordinario diffamati, tanquam iudice competente. *Alex. cons. 103. l. 5. ubi pro se citat Butr. Abb. imo & alios Fel. c. e. qua in pr. de Re Iudic. o. fm autem col. fm. de restibus Natra Clem. sape col. 36. de verb. sig. Rom. cons. 412. pro habenda. Areti cons. 14. col. 8. venio igitur ad tertium. Gail. lib. 1. obs. 9. & seqq. Blarerius in reperi. l. diffamari c. 4. n. 2. fol. 85. Contardus c. 15. q. 1. n. 3. Cognovus n. 9. C. de Ingeniis & manumiss. ubi dicunt hanc opinionem esse communem. Rationes sunt*
4. multæ & efficaces, Imprimis quia laicus conveniens clericum ex hac lege id facit coram iudice suo sæculari, *Alex. d. cons. 103. Boer. decis. 113. Blarerius & Contard. ubi supra, ergo idem statuendum est in exemptis, quippe quod inter exemptos & clericos, sit quædam similitudo, æquiparatio, seu proportionabilis ratio in materia fori, prout notavimus supra quæst. 45. lib. 1. cui etiam assentitur Felinus ibidem allegatus, æquiparat enim scholares exemptos & Vasallos in eo quod habeant speciales iudices, ideoque æquali similive jure regulantur. De similibus enim idem est iudicium eademque juris dispositio, quemadmodum latè & doctè notant Massa Galeus tract. de exercit. jurisperit. lib. 2. num. 62. & seqq. Præter in locis legalibus loco à simili per lillud ff. ad l. aquiliam, ac ut inquit Ulpian. non possunt omnes casus legibus*

bus comprehendendi, ideo ex similibus ad similia iudicandum est. *l. non possunt eum l. seq. ff. de legibus late praes. in locis loco a lege cessante.*

Secundò, quia diffamatus agens ex hac lege non tam dicitur agere, quam excipere, stimulate enim agit provocatus diffamationibus ab ipso diffamatore. *Bald. d. l. 7. diffamari. Blarevius d. capite 4. n. 3. Alex. d. conf. 103. Gaill. lib. 1. obser. 9. nu. 7. Et seqq. Ca. gnolus ubi supra n. 9. vers. non obstat.* Licet autem diffamatus actor videatur ex quo ipse ad iudicium provocet, tamen quia ipse non venit sponte, sed coactus diffamationibus, attendenda est magis illa efficiens causa, quæ prima est, quam posterior quæ est accidentalis. *arg. l. qui habet in princip. ff. de tutel. Felin. cap. si quis contra col. doct. Abbas n. 2. Et 3. de foro compet. c. si autem col. fin. in fine de Rescript. Et d. c. ea que in pr. Decius c. 2. col. 4. de probat. Cagno l. d. n. 9.*

Tertiò, quia regulariter exceptionem habens, potest ad versarius convenire ne inquietetur, idque non coram iudice conventi, sed coram iudice impetrantis, seu ejus, qui exceptionem sibi competere asserit. *Anton. cap. quintavallis vers. ad secundum venio de iur. iur. Mihi in reperi. verb. exceptiones habens. Felin. d. cap. ea que num. 1. post pr. in d. cap. si quis Et d. cap. fin. autem. D. D. ubi supra Barib. l. si societatem §. arbitrorum n. 18. ff. pro socio l. si finia §. eleganter n. 3. de Dam. infecto.*

Quartò, quia in simili debitor volens pecuniam ad sistendum usuras consignare, facere id debet non coram iudice creditoris, sed suo, qui de causa principaliter cognosceret. *Alex. d. conf. 103. Bald. l. acceptam quæst. 14. C. de usuris. Mab. de Assult. de. cif. Neap. 18. Boer. decis. 114. num. 9. Lafon. d. cum ii §. si prator in fin. ff. de transact. ubi Barth. Et DD.*

Quintò in examinandis testibus ad æternam rei memoriam, adiri debet rei iudex, etiam si Reus ipse sit ad hoc provocans. *Catell. Cotta in me. varia lib. verb. iudex causa preparantis d. dec. Neap. 18. Barib. l. si societatem §. arbitrorum num. 20. ff. pro socio Et in d. cum ii §. transactiones ubi Apost. doct. Abb. cap. si quis contra clericum. nu. 2. Et 3. de foro compet. Ratio, quia idem debet esse iudex preparantis, qui preparati. Felin. cap. cum sit generale n. 4. vers. amplio conclusionem de foro compet. De qua regula vide fult. Cachet. decis. 78. per tot.*

Sextò, qui juravit solvere usuras forensi, pro absolutione, adiri debet iudex peccatis absolutionem, non vero forensis, quia jurans originaliter est Reus. *Lapus allegat. 10. quem sequitur Abbas c. si quis contra clericum n. 2. Et 3. de foro compet.*

Septimò, facit quoque quod adfertur de sponsa, quæ si petit licentiam divertendi a sponte, facere id non debet coram iudice viri sed suo proprio, ex quo coram eo principaliter esset convenienda in causa matrimonii. *Abb. ca. ex parte col. 2. n. 5. de Rest. sponsat. Cui tamen non assentitur Anton. de quo per Abb. d. n. 5.*

Octavò, idem responderetur in pluribus fidejussoribus, potest enim aliquis fidejussorum etiam antequam conveniatur vocare in jus creditorem principalem, eique iuxta

- juxta beneficium Divi Adriani debitum dividere, *Abb. d. cap. si quis contra clericum n. 2*
vers. unde licet fidejussor. glo. & DD. l. si condemnat. ff. de fidejussor. Blarer. ubi supra ca. 2.
 15 *num. 20.* Postremo, quotiescumque proclamate seu edicto publico quicumque sua putaverint interesse citantur, tum enim etiam si ordinarie agendo actor forum rei sequeretur, hac cautela illud evitabit. *Doctores l. consulta divalia C. de Testament. Ang. l. 1. §. hanc stipulatio ff. si cui plus quam per l. falsidiam. Socynus in fallent. Reg. 10. incip. actor regulariter in sine ubi dicit cautelam notandam. Marant. de ord. jud. par. 4. dist. 11. n. 36.* Porro, quod dixi exceptionem habentem, preveniendo posse agere coram iudice suo, non usque quaque verum est, sed ex mente Abbatis recipit aliquam restrictionem.
- 16 Distinctionem enim facit inter exceptionem proprie dictam, quæ competit tantum stimulo stimulo actionis, & improprie, quæ competit subditæ sine actione, seu (ut inquit Innocent. *in cap. super eo de elect.*) habet vim & modum actionis. In proprie sumpta exceptione, hactenus dicta habent locum, in improprie vero nequam, in his enim non videtur excipi seu de exceptione tractari, quia originaliter hujusmodi genere exceptionum principalis ipsa quæstio actione in iudicium evocatur. Ideoque ejusmodi exceptio non discutietur coram iudice illius, ad quem ea obicitur. *Abb. d. cap. si quis contra clericum n. 3. sub finem de foro compet. Innocent. cap. cum dilecti. cap. dudum num. 1. & 2. cap. super eo de elect.* Exemplum ponitur in electo, qui licet confirmationem non petat, nihilominus tamen adversus eum excipi poterit de inidoneitate, seu aliter, atque aliter electio infirmari, idque non coram iudice excipientis, sed coram iudice electi, quia hæc quæstio stat per se, estque principalis ex quo ad aliud iudicium actionemve non referatur, *Abb. d. num. 3. per cap. fin. de elect. in 6. Blarerius ad d. l. diffamari cap. 4. num. 14.* Porro, stante hac communi opinione, quam etiam teste Andrea Gall, Camera imperialis observat. *lib. 1. obs. 9. 10. 11. 12. Blarer ubi supra.* Variè responderi potest ad argumenta prioris opinionis affirmativæ.
- 18 Et quidem cum Baldo, aliud est actorem esse, aliud actoris vice fungi, actor forum sequitur, qui vero vice actoris fungitur minime, ne incidamus in absurdum, quod Reus qui in exceptionibus actoris vice fungitur actoris forum sortiatur. *Bald. conf. 173. lib. 2. Dec. cap. cum inter n. 14. de except. Casar. Contrardus in rep. d. l. diffamari cap. 5. numer. 19. & seq.*
- In subiecta hac materia qui diffamatoriâ petit silentium imponi, non est merus actor, sed actoris vice tantum fungitur, ad instar rei, qui provocatus impetitionibus actoribus resistit probationum partes frequenter utro in se assumendo. *Card. Paris. conf. 83. vol. 2. Bald. d. conf. 173.*
- 22 Confirmatur, quia diffamare est tacite ad iudicium provocare, ideoque diffamator eo ipso quod diffamat, ad iudicem rei diffamati provocare & agere velle intelligitur

ligitur per text. d. diffamari ubi Bald. n. 3. & 18. Gaill. d. obs. 9. n. 5. Non moyet quod generaliter excommunicatus tanquam reus sese defendendo in iudicio esse possit, hic autem ex lege diffamari experiri prohibeatur, teste Felino in cap. Cum inter n. 12. de excep. ubi D.D. ita sentiente communiter contra Joannem de Anania in cap. dura. col. 2. de crim. falsi. Feder. de Sentis cons. 275.

Quia licet excommunicatus tanquam reus habeat personam standi in iudicio, hoc 21 duntaxat verum est, cum is est reus necessarius, at verò in iudicio hujus legis, excommunicatus est reus voluntarius, qui quidem licet diffamationibus stimulatus compareat, non tamen ad hoc compellitur ex necessaria patris sui defensione, quo casu certe audiretur, sed voluntarie profus sese offert, eaque est communior censura Doctorum. Boer. dec. 255. n. 7. & dec. 258. Blaverius ubi supra cap. 2. nn. 24. 26. doct. Gregor. Sarrus in Thesuro Theol. Moral. part. 1. lib. 2. cap. 8. n. 12. & 13. ubi explicat quis dicatur reus voluntarius, quis necessarius.

Contra verò excommunicationis introductum est, in illius favorem & compendium convertatur. cap. intelleximus ubi Innoc. Butr. Abb. Felin. de iudic. & d. cap. cum inter Blav. ubi supra cap. 4. n. 8. & seqq. Sarrus d. cap. 8. num. 13. quod tamen requirit majus examen, non enim hoc in calu dicendus est reus necessarius, sed voluntarius ad instar baptiti, qui comparere non potest citatus si sua putaverit in interesse, & aliis in similibus causis, quos Doctores postremo allegati studiose persequuntur, ad quos ne eam egrediar orbitam, lectorem remitto.

Ex quibus fit liquidè probata communis, nostra conclusio, quod exemptus in causa 23 hujus legis privilegio suo non fruatur, sed subiciatur ordinario velut iudici hujus causae competenti. Quippè quod exemptus agendo non trahat causam ad suum forum, sed quod is juxta Regulam generalem forum rei fortianur. cum sit generale, cap. si quis contra Clericum ubi D.D. de foro competenti. tex. cap. experientia 11. quest. 1. & cap. si Clericus de foro compet. Ac quidam quamvis jam allegata auctoritates ita statuunt in Clericis, ut forum rei Laici fortiantur, id ipsum tamen extenditur ab identitate rationis, etiam vigere in exemptis, Quippè sicut Clerici jure divino Exempti à 24 jurisdictione Sæculari, agendo tamen fortianur forum rei Sæcularis. Steph. Ausfrev. tract. de potest. Sæcul. super Ecclesiast. person. in introductione num. 7. conclus. 3. d. cap. experientia d. cap. si Clericus. Ita etiam debemus respondere in Exemptis, qui privilegium fori positivo jure adepti sunt. tot. in extra & in 6. de privileg. Nam si id de quo magis videbitur inesse, non inest, nec etiam de quo minus. Preses loco à majori, nec enim aliter jure cautam reperitur Erubescimus sine lege loqui. Anton. de truento & semisse §. Consideremus. Quod ipsum proprius ad hanc questionem respondendo, visum pridem fuit Blaverio, dum scripsit hoc verborum tenore: Neque hic aliqua alius ejus privilegii allegatio locum meretur, sicut in Imperiali iudicio contra Electores

res privilegiatos alioquin aut Exemptos constanter observatur, unde hic non solum decisio illa cessat, quod citatus non teneatur comparere ad allegandum privilegium suum, si notorium est, iudicem non habere jurisdictionem vel habere elidibilem in causa, sed nequidem hic ulla illius privilegii seu Exemptionis productio, quicquam juris sibi vendicare potest. Ita ille, adde Gaill. supra num. 17. in fine.

26 Prædicta tamen intelligenda sunt in Exemptis qui activè prorogare possunt, id est, qui si agerent coram ordinario, illius jurisdictionem prorogarent, quem admodum sequenti quæstione num. 1. tractabimus, cæterum si neque activè, hoc est agendo jurisdictionem ordinarii sortiri possunt (velut quæstione eadem num. 9. usque ad finem distremus) aliud esset concludendum.

Quid autem, si diffamatus plures habeat iudices? poteritne diffamans postposito iudice, qui in diffamatorio iudicio fuit præventus, eligere alium ex iudicibus diffamati, coram quo principale suum iudicium instituat? Affirmativam sententiam amplexus est Socinus *consil. 94. vol. 3.* assecutusque habet Andream Gaill. *lib. 1. obs. 11. num. 4. & seqq.* & alios non paucos: at vero negativam, scilicet quod principale iudicium moveri debeat coram eo iudice, qui in iudicio diffamatorio ex l. diffamati fuit præoccupatus, secutus est Joannes Baptista de Sancto Severino. *Rep. l. omnes populi col. 14. de iust. & iure,* & multis aliis omisit Felinus *cap. Cum sit generale num. 6. de foro comp.* hac potissimum ratione, quod idem debeat esse iudex causis præparatis, qui fuit causæ præparantis, propter causæ continentiam & connexitatem, quæ dividi non debet, & quod altera actio veniat in consequentiam alterius, vide infra eodem lib. *quæst. 38.* ubi multifariam diversis rationibus desumptis ex subtili tractatu quem de continentia causæ inscripsit Mindanus confirmare posset, Sed cum hæc quæstio per parergos sit proposita, subsisto, relegans lectorem ad Petrum Peck. de Jure sistend. *cap. 34. num. 3. & 4.* & ad Bartholomæum Blarerium *Rep. d. l. diffamari sap. 4. num. 39. fol. 107.* qui in illius discussione plenius se diffundit.

QVÆSTIO V.

Exemptus agendo an forum rei coram ordinario fortietur?

S U M M A R I U M.

1. Actor sequitur forum rei.
2. In privilegiis sequenda mens concendentis.
3. Quædam Exemptio passiva.
6. Quædam activa & passiva, quæ nec agere nec conveniri possunt.

7. Præ-

- 6 Aut verò concessa est Exemptio plenior & abundantior à jurisdictione ordinaria, ut Exempti ne quidem agendo eam prorogare possint. Id quod ante scripsi, haerendum est ex verbis, tenore & mente privilegii, quo casu ab agendo per modum declinatoriae submovebatur, quamdiu de submissione seu delegatione fidem non fecerint. Ratio est multiplex; Prima, qui à quemadmodum in temporalibus Principibus est summa potestas, utpote (ut inquit Bald.) quod is sit causa causarum, ideoque de ejus potestate disputare non liceat, nec sit de ea inquirendum. *Bald. cap. Ecclesia si Maria num. 7. ut lue pend. Jason. l. rescripta, num. 2. & 3. C. de precibus imperat offerendis Gaill. lib. 2. obs. 56. num. 15.* talis etiam in sponalibus & Ecclesiasticis potestas summi Pontificis. *puleber text. cap. cuncta per mundum cap. per principalem 9. quaest. 3.* à quo (inquit Bald.) inferiores omnem suam jurisdictionem sicuti planetae suum à sole lumen mutuuntur: *Bald. cap. bona & 2. col. 4. vers. pendente de postulat. Pralat. Trojani tract. de Canonisat. sanct. §. sequitur secundum num. 28. & 42. per cap. Significasti in fine de elect. cap. 2. de prabend. in 6. Clem. 2. ut lue pend. d. cap. cuncta per mundum, ubi dicitur quod Papa liberam habet potestatem.* Unde eximendo hoc modo, ut ne quidem coram ordinario agere liceat, censetur ordinarium in ejusmodi genere personarum private jurisdictione. *arg. l. iudicium solvitur ff. de iudicis.*
- 9 Secundo, quia Exempti speciali concessione habent proprios suos & speciales iudices, Jurisdictio autem specialiter alicui data excludit ordinariam. *Bald. cons. 395. vixi omnibus vol. 4. Boer. ad consuet. Bituricenses tit. 2. §. 2. glo. 3. Gaill. lib. 1. obs. 40. n. 5.*
- 10 Nam reservatione seu delegatione certarum causarum ad ordinarium spectantium, Pontifex censetur ordinarius quo ad eas causas omnimoda private jurisdictione, *Bald. l. si ut proponis r. n. 12. C. quomodo & quando iudex. Jason. l. majorum n. 66. ff. de Jurisdic. om. iud. Fel. cap. quoniam Abbas n. 12. in fine de offic. deleg. Marant. dist. 16. n. 37. Gaill. lib. 1. obs. 41. n. 12. in fine.*
- 11 Simile est cum Papa sibi absolutionem reservavit, Episcopus non poterit absolvere etiam proprios subditos, *cap. nuper de sent. excom. Abb. cap. significasti n. 11. vers. ego hunc articulum de Foro compeet.*
- 12 Tertio, Jurisdictio in ejusmodi Exemptos est per principem seu Pontificem reservata, ideoque alterius jurisdictionem cujuscunque seu agendo seu defendendo prorogare non possunt. *Bald. & DD. cap. Imperialem §. praterea sinter duos de prohibita fendi alienat. per Feder. n. 19. vers. in contrarium Abb. cap. Caterum de Jud. Barth. & DD. l. 1. §. & post operis in fin. ff. de novi oper. nunt. Alvarot. d. §. praterea si inter n. 4. in fine, vers. sed intelligas.* Regulariter enim quando Papa sibi jurisdictionem reservavit, velint nolint (inquit Bald.) partes erunt sub Papa, *Bald. & Alvarot. ubi supra per cap. inter dilectos ubi Innoc. & DD. de excessib. Pralatorum, gloss. Archid. & DD. cap. tibi quid gratiam de Rescript. in 6. Innocent. cap. Cura in Ferrariens. de constitut. Felin. cap. Cum accessissent num. 28. vers. hanc Regulam limita de constitut.*

Adhuc, reservatio jurisdictionis generalis causarum seu personarum plurimum certe cum avocatione simbolizat. *Aneas de Falconibus tract. de reservatione quest. 1. principalis n. 4. in fine.* Unde quemadmodum Papa per avocationem causae impedit jurisdictionem ordinarii, ut quo ad illam pro privato habeatur. *Philipp. de Perusio cap. ut nostrum de appellat. Guido. tract. de rescriptis n. 38. Gaill. d. obser. 41.* Ita etiam in reservatione jurisdictionis dicendum est, utriusque enim hoc commune est, quod æquivaler seu æquipolleat decreto irritanti. *res. ubi glo. Et DD. cap. Cum dilectus de jure patron. Et in cap. presenti in 1. resp. de offic. leg. in 6. Lapus allegat 16. an valeat post num. 2. Cassad. dec. 2. n. 7. de rescriptis. spol. Mandos. tract. de inhibiti. quest. 100. n. 9. Et 10.* Non secus quatenus per appositionem manus Papae, quae pariter importat decretum annullativum, seu clausulam irritantem. *Menochius cons. 83. Respondebo n. 13. lib. 1.*

Cujus quidem clausulae ea est vis, ut liget etiam ignorantes cum a Papa adicitur, secus vero si ab inferiore, ubi late probat Mandos. *d. tract. de inhibiti. quest. 36. per tot. Et Aneas de Falconibus d. tract. quest. 4. effectu 1. per tot. cap. 1. concess. preb. in 6. Clem. 1. eodem ubi DD. Leonellus tract. de surrept. rescriptis. quest. 3. art. 4. in fine fol. 13. col. 4.* Adiecti cum a Papa adicitur, quia Decretum irritans Legati aut alterius inferioris a Papa vel principe, secundum communiorum opinionem non ligat afflictive ignorantes, sed tantum scientes. Ratio, quia inferior constituere potest contra jus, *cap. Cum inferior de majori. Et obediens. cap. pen. Et ubi de filiis Presbiter. quod fieret si permitteremus irritantem hanc clausulam legati afficere ignorantes, ut est pro communi hac opinione testis Mandosius d. tract. de inhibitionibus quest. 36. n. 4. Et 5. ubi late id probat, cui tamen adversari dicit Lapum alleg. 14. incip. Conclusio prima num. 3. Card. Clem. 1. in 6. not. de concess. prebend. Gaspar de Perusio tractat. de Reservat. Landens. tract. de privilegiis quest. 46. videatur etiam Villadiego de Legato quest. 9. n. 67. de qua clausula etiam Fel. cap. 2. n. 17. vers. quando limito, col. 5. de constit. Rebuff. tract. de evocationibus in pr. numer. 22. dicens isdem esse, sive avocatio procedat cum causa, vel sine causa, neque subintelligi, si pars ea uti voluerit. *Felin. Et DD. cap. Ceterum de Rescript. in cap. audita de rescriptis. spol.**

Quod licet verum sit, quod diximus, Clericum actorem sequi forum rei Laici, tamen levi ex causa, imò indistinctè Papa concedit Clero literas quibus Laicum trahit ad suum forum. *Archid. cap. Judicium dist. 89. Abb. c. si Clericus num. 7. per tot. de foro compet.* Id quod cum faciat per modum delegationis, non minori potestate id ipsum facere potest per modum privilegii, *per pulchr. not. Anfronii de potestate Seculari super Ecclesiast. Reg. 1. n. 2.*

Quod genus Exemptionis concessum liquet Clerico Secundario Diocesis Leodiensis, idque non modò in actionibus passivis, sed etiam in activis, fit manifestius tam ex Concilio Basiliensi, quam ex plurimis Pontificum concessionibus confirmationibusque, quas non juvat redigere in hunc locum.

T

Q. V.

QUESTIO VI.

Exemptus citatus coram Ordinario, teneaturne comparere & allegare suam Exemptionem?

SUMMARIUM.

1. 2. 3. Citatus coram non suo iudice tenetur comparere ad declarandum, alioquin amittit privilegium & punitur eius contumacia.
4. Clericus vocatus coram Laico si non comparet, mulctatur in expensis.
5. 19. Processus iudicis habentis iurisdictionem exceptione elidibilem, valet.
6. Per decretum competentia iudex competens acquirit iurisdictionem.
7. Legati habent ius revocandi domum, quod allegari debet.
8. Prasumptiones allegari debent.
9. Exceptio notoria proponi debet.
10. Vasallus & Exemptus parificantur.
11. Clericus comparere non tenetur.
12. Vocatus ad synodum venire non tenetur.
13. Citatio Exemptorum est injusta.
14. Item citatus ultra unam dietam.
15. 16. Pretrea Predicadores & Pramonstratenses.
17. Item Scholares.
18. 19. 20. 21. 22. 25. 28. Citatus non tenetur comparere ad allegandum, si notorium est, iudicem non habere iurisdictionem, vel habere elidibilem in causa.
23. Exceptionem notoria non est opus allegare.
24. Dne sunt notoria species iuris & facti.
27. 30. Notorium facti permanentis iudex supplet.
28. Bannitus potest ex officio repelli.
29. Consuetudo notoria suppletur.
26. 31. Exemptio notoria qualis.
32. Notorium iudex presumitur scire.
33. Exemptio non notoria alleganda est.
34. 40. Sententia nulla est, etiamsi Exemptio non allegetur.
35. 36. 37. Subsistet tamen quo ad condemnationem expensarum.
38. Idque nisi notorium esset, non haberet iurisdictionem.
41. Qualiter intelligendus Rebuffus.

HAnc questionem Doctores adeo variis contrariisque argumentis exagitarunt, ut visi fuerint eam problematice disputasse. Nos relatis rationibus eorum affirmativis, & negativis, utramque opinionem foedere cujusdam distinctionis conciliando concludemus.

Itaque

Itaque pro affirmativa adfertur primò, quod citatus coram non suo iudice, tenetur comparere ad allegandum suum privilegium. *tex. l. si quis ex aliena ff. de iudic. l. 2. ff. si quis in ius vocatus non tenet. glo. ca. uno de investitura inter marit facta. Corset in singularibus verbo Jurisdictione.* Imò (ut inquit Alex.) si privilegiatus per contumaciam non compareat, perdit jus privilegii, valebitque sententia contra eum, latè Alex. in addit. ad Barth. d. l. si quis ex aliena per glo. Et ibi DD. cap. Cum ordinem de Rescript. l. 3. nuos ff. si quis ius dicenti non obtemper. Rebuff. de privileg. scholar. privilegio 154. num. 1. Idque maximè, quoad contumaciae punitionem, est enim contumacia punibilis, etiam ab eo, qui non est iudex. *Clem. 1. de Rescript. Abb. cap. ex literis num. 16. de dolo & contumacia. Joan. Andr. cap. Pastoralis de Rescript. Joan. de Ligu. & Anton. d. cap. ex literis. adde infra num. sexto.*

Secundò, Clericus vocatus eoram Iudice Saeculari in Jus, si non compareat, multatur ab eo, & in expensis condemnari potest. *Stephan. Aufrey. Clement. 1. de officio ordinarii, Fel. cap. exceptionem in pr. de exceptionibus. Caldens. cons. 12. tit. de iudicis. Boer. ad consuet. Bituricens. tit. des Juges §. 21. gloss. fin. in fin. ubi refert Caldensem tenentem sententiam esse validam, quod verum dicit quo ad expensas, & non quo ad principales, Aufrey. dec. Tholos. 165. Imberi. instu. Forens. lib. 1. cap. 26. gloss. verb. canius. Similiter & Exemptus, idque argumentum sumendo ab æquiparatione Clericorum & Exemptorum, est enim utrinque quædam proportio fori, unde arguitur identitas juris atque rationis. *Butrio cap. super literis colum. 25. ibi, & per hoc patet, quod si coram iudice de Rescript. Felin. d. cap. Cum ordinem num. 8. & dictum est supra hoc libro quaest. 5. vers. aut igitur.**

Tertiò, Processus factus à iudice habente jurisdictionem exceptione elidibilem, valet si exceptio non obiciatur. *glo. Clem. 2. in verb. competente ubi Lapius Card. Imol. & DD. ut lit pendente nihil innovetur. text. l. non videtur ff. de iudicis.* Certum autem est, quod ordinarius in tota sua Diocesi nulla loci aut personæ exceptione fundatam habeat jurisdictionem. Ergo, *text. cap. Cum Episcopus de offic. ord. in 6. cap. Cum contingat de foro compet. Multis in reperi. verb. Episcopus fundat. & vers. seq. fol. 127. vers. Episcopus solus fundat. fol. 130. & Episcopus potest de iure, dixi supra lib. 1. quaest. 8. vers. si quidem & pulchre Innoc. cap. 2. nu. 2. de dilationib.*

Confirmatur primò, quia processus iudicis ignorantis omninò se non habere jurisdictionem valet, qua parte est contumacia punitiva, licet non valeat juxta quosdam, qua parte fit super principali cessante prorogatione. *ca. si duobus ubi DD. de appell. Navar. c. Cum contingat caus. 11. n. 4. vers. 3. de rescript.*

Confirmatur secundò, quia Iudex incompetens seu habens jurisdictionem exceptione elidibilem, postea quam se competentem decrevit, fit competens, ita ut amplius de illius incompetencia non sit disputandum. *Abb. cap. Cum olim Abbas fol. 97. ubi Felin. fol. 207. de officio deleg. Barth. l. ex quacumque col. 3. num. 7. ff. Si quis in ius*

ius vocatus non ierit pulchre Vanus de nullitatibus Tu. quib. mod. sent. nulla reparatur
 numer. 8 per tot. doct. Innocent. cap. 2. numer. 1. in fine de dilatione. Et dicitur in repet. 2. ubi
 Index ordinarius vel delegatus si adiur super appellatione que narratur interposita, cum
 non sit, Et in causa procedat fol. 222. pag. 2. dixi autem exceptione elidibilem, quia
 opus est ut habeat al. qualem; nam si ipse nullam haberet iurisdictionem, puta
 quod literæ iurisdictionales essent falsæ, talis pronuntiatio non faceret eum iudicem
 competentem. Egidius conclus. 22. Et 28. Fel. cap. seipsum fol. 96. n. 4. ubi late de re-
 scripti. dicitur. Index qui prætendit se delegatum. Van. d. numer. 8. vers. Et intelligo.

7 Quartò adfertur lex Pauli his verbis. Ex quacumque causa, ad prætorum vel alios
 præfides qui iurisdictioni præfunt in ius vocatus venire debet, ut hoc ipsum sciatur
 an iurisdictionis eius sit unde glossa ibidem marginalis, exemplificat inquit in exem-
 ptis; qui in dubio tenentur comparere coram ordinario allegaturi Exemptionis privi-
 legium, l. ex quacumque ubi glossa marg. ff. si quis in ius vocat. non ierit text. cap. 1. c. cum
 persona de privileg. in 6. Et tex. d. l. si quis ex aliena.

8 Quintò, legatis competit privilegium revocandi domum, quod quidem licet sit
 insertum corpori iuri, ac proinde notorium, nihilominus tamen citatus debet com-
 parere, illudque allegare, d. l. si quis ex aliena l. 2. §. omnes. ff. de iudic. Felin. d. c. cum ordinem
 n. 9. ubi omnes DD. de re scripti. Idque ad instar omnium exceptionum, que licet sint
 notoriæ, tamen debent proponi & allegari, quemadmodum quoque præsumptiones
 juris, etsi enim faciant liquidissimam probationem, debent tamen allegari. Barth. l. 1.
 col. ult. num. 10. de excepti. Buir. cap. per venit col. 16. de censib. l. si adulterium cum incestu
 S. idem Polloni, ff. de adul. ubi Barth. Fel. d. cap. Cum ordinem num. 10. Buirio tract. de
 notorio artic. 4. n. 10. late Menochius lib. 1. de Presumpti. Presumpt. 48. per tot. ubi distin-
 guit & limitat multis modis.

9 Sextò, exceptio declinatoria debet opponi, licet sit notoria. Imol. d. cap. cum ordi-
 nem. gloss. Clem. appellanti ver. alias ubi Card. quest. 5. de appellat. Joan. Andr. cap.
 super literis col. 13. de re scripti. quemadmodum dicitur de recuacione iudicis ex suspi-
 cione notoria, que similiter debet allegari, Joann. Andr. cap. accedens 1. in lite
 non contestata, ut & Regulariter omnibus aliis in causis, præterquam in exceptione
 loci notoriè non tuti; quam Doctores ab hac Regula generali excipiunt, Imolus d.
 cap. Cum ordinem §. d. cap. accedens Felin. d. cap. Cum ordinem numer. 8. vers. contra-
 rium firmat doct. Innocent. cap. 2. numer. 3. de dilationibus per l. non videtur ff. de iudic.
 Pro negativa sunt etiam plurimæ, eaque efficaces iuris rationes, nixæ manibus auctori-
 tatibus.

10 Primò vasallus & Exemptus ratione fori specialis parificantur. Bald. Buirio. DD.
 d. cap. cum ordinem ubi Felin. num. 7. & 8. post. pr. ut dictum est supra lib. pr. quest. 45.
 numer. quinto. Vasallus autem citatus in causa feudali coram ordinario, compa-
 rere non tenetur. Felin. d. numer. 8. Innocent. cap. Ceterum numero primo, vers. Fallit
 l. 1.

*hec Regula de iudic. ubi dicitur l. si quis non habere locum in fendo Bald. de investitura in
marium facta nu. 1. Ergo nec Exemptus.*

Secundo, idem statuitur in Clerico citato coram iudice Sæculari, & pariformiter in Exempto, ut est apud Speculatorem his verbis: Sed pone quod iudex Sæcularis citat Clericum, ignorans eum esse Clericum, Clericus vero non venit, ideoque iudex contra eum procedit, videtur quod tenet ejus processus, dic contra arg. *ca. ac si Clerici de iudicis, cap. si diligenti de foro competent.* Imò debet revocari de facto, quod de facto nolentem venire, nam quod Clericus non debet coram Sæculari comparere, vel Exemptus coram ordinario, jus commune est, nec est tale privilegium, quod teneatur allegare coram iudice, ita ille &c. Quod de Clerico dictum est, confirmatur sententia Felini & Decii censentis condemnationem expensarum ob retardatam exceptionem ne quidem subsistere. *d. cap. cum ordinem nu. 14. in fine Decius cons. 241. part. 2.* tamen ut est videre ex glossa marginali apud eundem Felinum, plurimi huic opinioni contradicunt.

Tertio, Vocatus ad Synodum si est notorie Exemptus, non tenetur comparere ad allegandum exceptionem. *Innocent. cap. ex part. 1. in fine gloss. magna de verb. sig.*

Quarto, citatio Exemptorum est notorie injusta, quia adversatur eorum privilegiis, *tex. d. cap. cum ordinem in fin. ubi DD.* notorie autem injusta citatio non acriatur citatum, *glo. cap. placita 15. quest. 4.* qua ratione Bartholom. Fumus in aurea armilla verb. Exemptio nu. 1. in fine, Vantius de Nullitat. sent. sit. de Nullit. ex defectu citat. nu. 28 censuit, si Prædicatores vocentur in jus coram ordinario, quod non teneantur comparere nec allegare privilegium, ex quo illud sit notorium, cujus ignorantiam officialis in longo & magno usu nulla probabilitate prætexere potest, quemadmodum de ordine Præmonstratensi in eadem facti contingentia respondit Clarif. præceptor meus Wamefius *cons. 65. nu. 2. to. 1.*

Quinto, citatus notorie ultra unam dietam, non tenetur comparere ad hoc allegandum, *Geoffr. Host. & DD. cap. olim de except.*

Sexto, ejusdem sententia est Abbas & post eum Bartholomæus Fumus de ordinibus Exemptis dicendo, ut sequitur. Nota quod si Fratres Prædicatores citentur ab ordinario, non tenentur comparere, etiam ad allegandum privilegium suum, quia jam notorie sunt Exempti, & dudum tolerati in privilegio Exemptionis, ideo citati non tenentur comparere etiam ad allegandum eorum privilegium, & hoc nota, quia multi iudices decipiuntur, *Abbas cap. cum ordinem n. 6. de rescript. Bartho. Fumus verb. Exemptio n. 1. in fine & verb. privilegium nu. 7. Angel. in summa verb. Exemptus n. 3. vide supran n. 13.*

Septimo, in eadem est sententia Nellus à Sancto Geminiano, dum dicit, quod quando iudex citat ipso jure Exemptum à sua jurisdictione, quod Exemptus non teneatur comparere.

comparere, etiam si de Exemptione, sive, an sit de jurisdictione dubitetur. *not. Bald l. generaliter C. de Epif. & Clericis. Nollus tract. de Banis Rubr. de his qui possunt Baniri par. 2. primi temporis n. 2. vol. tract. 10.* licet Baldo dicat aduersari Cynum Joan. And. ad Specul. tit. de sentent. §. iuxta vers. Item nota.

- 17 Octavo, scholaris citatus à prætorè seu à non suo iudice, non tenetur comparere ad proponendum declinatoriam, quippè quod sit notorium ipsam esse privilegiatum. *Dec. d. cap. cum ordinem per glo. ibidem. Rebuff. de privul. schol. privul. 154. n. 2. ubi idem dicit de Clericis prima censura per cap. conuenior. 23. quest. 6. cap. placua 159. q. 4. Olydra. conf. 83. an Episcopus.* Et etiam in Mendicanibus obtinere *Abbas ca. si duobus de appellat.* Ergo ab identitate idem etiam videtur respondendum in Exemptis
- 18 Nonò, quando citatus, nec est, nec esse potest iudex, citatus non arctatur ad comparandum, uti post Innocentium valde eleganter distinguit & docet Panormitanus *cap. 2. n. 16. de dilat.* ipsamque alio loco confirmat, inquit, quod citatus non tenetur comparere ad allegandum privilegium suum, si notorium est iudicem non habere jurisdictionem, vel habere elidibilem in causa. *Abb. cap. si duobus per glos. ibidem n. 9. de appellat. ubi Apostilla glo. Clem. Pastoralis §. Pisana de re iudic. & in cap. veniens de accusat. latè glos. c. si Episcopus 3. quasi. 2. Caldenus conf. 102. de foro compet. Lanfr. in ca. quoniam §. citationes nu. 6. & in add. de probat. Abb. c. super literis n. 9. cum add. de Rescript. unde (inquit idem Abb.) Clericus citatus à laico, sive compareat, si venon, processus contra eum velut ab incompetente non subsistit. *Abb. d. c. 2. n. 16. cum add. de dilat.**
- 19 Confirmatur, quia licet processus factus ab habente jurisdictionem exceptione elidibilem subsistat, si non excipiat, ut dictum est supra in rationibus partibus affirmativæ *vers. tertio.* Fallit tamen ista regula, si exceptio notoriè competeret, tum enim non esset opus eam proponere. *Cardin. post Lapum Clem. 2. col. 5. ubi etiam Imol. col. 1. ut latè pendens. & in Clem. Pastoralis §. Pisana de re iudic. in c. ex parte de appellat. Fel. d. c. cum ordinem n. 8. col. 7. Fel. d. c. si duobus nu. 13.*
- 20 Decimò, Exempti nequeunt jurisdictionem ordinarii prorogare, nec expressè, nec tacitè, indistinctè enim sententia in eos lata, velut incompetente vitio nullitatis subiicitur. *Abb. c. 1. n. 10. de re iud. & latè cap. significasti n. 9. & 109. de foro compet. Franc. c. scienti n. 4. cum add. de Reg. juris in 6. Dicemus de hoc articulo latius infra c. seq.*
- 21 Undecimò, Citans aliquem suæ jurisdictioni non subiectum, aut licet subiectus sit, si sit causa ab eisdem iudicis cognitione seu jurisdictione exempta, ejusmodi citatus comparere non tenetur. *arg. cap. tuam de ord. cog. cap. Decernimus de iudic. c. conungu. de arbit. Innocent. d. ca. 2. nu. 3. de dilat.*
- 22 Pro solutione, distinguendum est, utrum Exemptio notoriè competat, an vero de illa dubium esse possit, unde eliciuntur conclusiones sequentes.
- 23 Prima conclusio, Exemptionem notoriam, non opus est in iudicio allegare. Ratio est

est, qui quando notorie constat aliquem esse privilegiatum, tunc non tenetur suum privilegium allegare. *Dec. & DD. d. cap. cum ordinem glo. in cap. super literis de Rescript. Rebuff. de privil. schol. privit. 154. n. 2. in fine, videatur succinctè & doctè Mynsing. l. 6. obser. 7. per tot. ubi paucis hæc omnia distinguit.* Et ita in Camera Imperiali referetur iudicatum pro Comite de Hohenlo contra Marchionem de Baden anno 1586. teste Mindano lib. 1. de process. imperii cap. 34. art. 1.

Dixi notoriam, ut comprehendam duas notorii species: juris & facti, juris inquam, quod est inferum corpori juris, ob idque privilegium commune nuncupatur, ac in omnibus ad instar juris communis iudicatur. *Fel. d. cap. cum ordinem n. 20. vers. ultimo. Castrens. l. hæres absens in pr. n. 3. ff. de iud. Gammarus tract. de extensionib. n. 164. & seqq. DD. ca. 1. de constit. Anton. de Butrio tract. de notorio art. 1. n. 12. Menoch. de arbit. iudic. cas. 166. n. 5.*

Facti vero, quod esse diffinitur publica & famosa vox proveniens ex evidentia rei, quæ nulla tergiversatione celari potest. *late Anton. de Butrio d. tract. de notorio art. 2. n. 2. & seqq. Licet autem opinio quorundam, notorium non eximat ab onere proponendi. Barth. l. 1. n. 10. ff. de except. per glo. in Clem. appellanti ab verb. alias casus ubi, DD. de appellat.*

Ac proinde quod Exemptio facti notoria in vim declinatoriæ opponi debeat, tamen censura sanior & iustior est æstimantia, necessarium non est proponere notorium, quando materia subiecta talis est, quæ sufficit si notificata sit, seu quod de ea notorie constet. *Imola Clem. appellanti coll. 3. ubi tempora de appellat. Fel. d. cap. cum ordinem n. 12. ac ideo quod Exemptio notoria facti, propositione opus non habeat. Innocent. cap. ex parte in Christo de verb. sig. Fel. d. cap. cum ordinem n. 12. vers. considera modo, Imol. d. Clem. appellanti.*

Ratio, quia hoc in casu versamur in notorio facti permanentis, quod iudex suo officio supplere potest. *Castrens. l. unica n. 5. vers. secundo fallu. Cui qua de sunt advocatis parium, iudex supplet.*

Hinc, post alios censuit Bartholus Bannitum qui ex formalitatu in iudicio esse non potest, iudicis officio quamvis tacente, repelli posse. *Ja. de Aret. l. unica Cui qua defunt, ubi Barth. n. 5.*

Et quod adfert Butrio, iudicem de consuetudine notoria non allegata sese informare posse. *Ant. de Butrio in rep. fin. de cons. Castrens. d. l. unica in addit. ad nu. 2. verb. consuetudine in fine. Bouert. sing. verb. consuetudo. Colerus de Processibus executivis ubi id dicitur par. 1. cap. 3. n. 54. & seqq.*

Quod ipsum hoc in casu maximè procedit, quippè quod in eis quæ respiciunt publicam utilitatem, licet radicentur etiam in facto partis, tamen iudex ex officio ea supplere debeat. *Barth. & DD. l. 4. §. hoc iudicium ff. de damno infecto & in d. l. unica n. 3.*

Quod autem in Exemptionibus versatur publicus favor & publica utilitas quandoque

doque Religionis, ut exempti quietius eidem & contemplationi vacent, quandoque etiam Pontificis seu Principis qui exempti, quoadque alia atque alia pro re nata & occasione Exemptionum concessarum, supra libro primò quaestione prima, aliisque in locis dictum est.

- 31 Porro, hoc in articulo diligenter animadvertendum est, quam Exemptio notoria dici debeat, hoc enim in puncto Doctores in materia notorii fati dissident, assertibus nonnullis duo ad hoc requiri, nempe quod universus populus vel major pars testis esse possit, deinde quod populus sit magnus. *Anton. de Butrio tract. de notorio art. 2. n. 13.* Nos istud licet cum Menochio judicis arbitrio relinquamus. *De arbit. jud. casu 166. n. 7.* censemus tamen Exemptionem esse notoriam, quæ talis est, quam omnes aut sciunt, aut saltem verisimiliter scire possint, ita quod nemo ignorantiæ, nisi quæ supina sit, prætexere possit, sicut à Bartholo inter alia exempla adfertur de eo qui ignorat, quis se in Civitate pro Episcopo gerat. *Barth. l. scriptus n. 2. vers. dicas quod verum. ff. de Religios. Et sump. funer. l. 1. Et doctè. Navarr. in ca. cum contingat in causa undecima per tot. de Rescript. tom. 3.*
- 32 Quæ quidem qualitas notoria, præsumitur nota esse judici, maximè cum notorium tale est, in quo difficile caderet ignorantia (inquit Fel.) quæ non esset supina vel crassa. *Fel. d. cap. cum ordinem n. 14. in fine, vide Barth. d. l. scriptus ubi apposite.*
- 33 Secunda conclusio, Exemptio quæ non est notoria, necessariò est in iudicio alleganda, *l. ex quacunque ubi glo. marg. ff. si quis in jus voc. non jert.* In confirmationem ejus sunt omnia argumenta opinionis affirmativæ.
- 34 Declaratur hæc conclusio, quod licet Exemptio debeat allegari, si tamen non allegetur, nihilominus sententia tanquam ab incompetente iudice erit nulla. Ratio est quia Exempti, neque tacitè, neque expresse, alienam jurisdictionem prorogare possunt, ut dixi supra *vers. decimo n. 20.*
- 35 Tertia conclusio, licet sententia contra Exemptum lata non subsistat quo ad principale, subsistit tamen quo ad caput concumaciæ punitivum, & quo ad condemnationem expensarum ob non propositam tempelive privilegii exceptionem, *Franc. cap. scienti nu. 5. de Reg. jur. in 6. Et d. l. ex quacunque ubi DD. Navarr. d. causa 11.*
- 36 Ratio est, quia malitiose differens allegare suam exceptionem, debet condemnari in expensis, *ca. exceptionem ubi DD. de excepte.* Ita etiam in Clerico obtinuit, qui permittit se trahi in jus coram iudice sæculari, & post sententiam privilegium clericale fori opposuit, ipse enim venit in expensis condemnandus. *Egid. Bellam. Decis. 226. Steph. Aufser. de potest. sacul. super Eccles. Reg. 2. n. 33. Imbert. in st. Forens. lib. 4. cap. 6. in glo. verb. exceptio. Boer. ad consuet. Bituric. tit. des juges §. 21. Cassadornus Decis. 3. n. 5. de appellat.*
- 38 Quod tamen limitandum est, ex sententia Abbatis, & aliorum, nisi notoriè constat de Exemptione, seu quod citans non sit iudex, tunc enim non valeret etiam processus

cessus contumaciæ punitivus, Abbas cap. 2. n. 16. vers. aut. citans non est iudex de dilat. per glo. cap. si Episcopus 3. quest. 2. & in cap. veniens de accusat. & probatur in cap. si duobus de appellat. Everardi conf. 32. n. 3. ubi id latius probat.

Ratio est, quia hoc casu iudex præsumptione ducta à notorio, scit verisimiliter, aut scire debet, se jurisdictionem non habere. doct. Navarr. d. cap. cum contingat causa 11. per tot. de rescript. Quam enim ignorantiam prætexere potest Episcopus seu ejus officialis in tam magno & longo rerum usu? certe nullam, quemadmodum olim in Præmonstratensibus respondit præceptor meus Dominus Jo. Wamesius conf. 65. n. 2. tom. 1. Fel. d. c. cum ordinem n. 13. in fine, traditumque est, incertam scientiam undecunque illa proveniat, auctoritati Pontificis reverenter deferre debere. Wames. cap. si duobus in fine de appellat. sententia autem iudicis de sua jurisdictione dubitantis seu sciens aut scite debentis se jurisdictionem non habere, non subsistit, nequidem in pœnam contumaciæ partis non comparentis. Castren. d. l. ex quacunque n. 3. sub finem ff. si quis in jus vocatus non ierit. per l. quaro. ff. de eo qui pro iniore. Navarr. d. causa 11. Et que translaticium, quod sententia lata contra notorium facti, sit ipso jure nulla, Abbas cap. cum ad quorundam de excess. Prælat. latè Fel. in Reperi. verb. sententia contra notorium fol. 116. col. 2.

Quarta conclusio, si Exemptio sit specialis, nempe quod judicari seu excommunicari quis non possit ab ordinario, tunc licet Exemptio non sit notoria, tamen sententia excommunicationis per eum lata subsistit. Francus d. cap. scienti n. 4. vers. si autem Exemptio esset specialis. Ratio est, quia Exemptio specialis, sententia excommunicationis quæ est contumaciæ punitiva, non potest subsistere, secus verò si Exemptio esset tantum generalis & non notoria, tum enim valeret. Franc. ubi supra.

Quinta conclusio. Et quidem juxta præcedentes conclusiones intelligendus est Rebuffus d. privi. 54. Dicens, quod scholasticus debeat comparere ad allegandum privilegium, ex quo (inquit) ex sententia Jalonis d. l. ex quacunque col. 7. licet privilegium tale sit notorium, non est tamen notorium esse scholarem: nam præallegatæ nostræ conclusiones fundantur in notorio perfecto, talè quod ipse non præsupponit. Prout quoque non refragantur auctoritates supra adductæ in contrarium, refelluntur enim per distinctionem notorii, quam initio diximus conciliatricem antinomialium, statque pro his conclusionibus subtiliter Baldus l. generaliter col. 2. C. de Episc. & Cler. Dum distinguit, an Exemptio sit certa, an verò dubia, Item an competat Exemptio ipso jure, an verò ope exceptionis, etenim licet ope exceptionis, si modò tamen ea sit notoria, non erit opus eam in iudicio allegare, ut supra latè probatum est. Licet Rebuffus & plerique tutius asserant allegare propter difficultatem notorii, quod facillime obfuscat, quibus ego ea in parte assentior, abundans enim cautela nocere non potest. l. qua dubitationis

ubi Dec. ff. de Reg. juris.

3

QVE

Q U A E S T I O VII.

Exemptus à jurisdictione, an eam prorogare possit?

S U M M A R I U M.

1. Magis creditur lecturis quam conciliis.
2. Exempti renunciare non possunt privilegio.
3. Quia interest superioris.
4. Prorogare non possunt.
5. Alioquin sententia nulla est.
6. Fallit si de Exemptione sui cognitum.
8. Competentia Decretum non sanat nullitatem.
9. Competentia non prodest, quando pars non potest prorogare.
10. Ampliatur ad forum pœnitentiale.
11. Ampliatur ad excommunicationem.
12. Item ad absolutionem ab excommunicatione.
15. Ampliatur ad quosvis actus.
17. Exceptio exceptionis semper opponi potest.
18. Jafon qualiter intelligendus in hac materia.
20. Per Exemptionem acquiritur omnimoda liberatio.
21. Exempti plus subiciuntur Papa, quam Clerici ordinario.
22. Exempti ab ordinario qui tamen alteri subiecti sunt, an sui ordinarii jurisdictionem prorogare possint?

Aliam in conciliis, aliam in lecturis, Doctoribus adhibendam esse fidem passim proditum est. Jafon *conf* 151. col. 3. vol. 4. Stracosa *de mercatura* tit. *de sponsionibus* §. *Quaro igitur* n. 6. *Alciat. de Prasumpt.* Reg. 1. *praf* 51. nu. 4. licet Boerius in eptē contrarium censuisse videatur *Dec.* 155. n. 2. 4. Idque quia in conciliis studio & affectione causæ veritas facile circumvenitur, cum nihil sit tam rectum, quin male narrando possit depravari, at vero in lecturis mens magis æmula est iustitiæ & veritatis, quod ideo præmissi, quia Federicus de Senis *conf* 14. studio causa, respondit Exemptum renunciare posse, seu tacite, seu expresse suæ Exemptioni, prorogando sive lese subiendo jurisdictioni sui ordinarii, cujus opinio velut juri contraria merito à reliquis rejecta est, quod fiet manifestum conclusione & rationibus sequentibus.

1. Prima conclusio. Exempti privilegio suo renunciare non possunt. *cap. cum tempore ubi Abb.* n. 2. *de arbitr.* c. 1. nu. 19. *de re judic.* Francus *c. scienti* nu. 4. *de Reg. jur.* in 6. *Abb. c. si de terr. ann.* 5. *de privileg. late ca. licet* n. 3. cum addit. *c. significasti* n. 9. 10. 11. *de foro compet.* *Alciat. l. non plures in fin. c. de sacros. Eccles.* Fumus *verb.* Exemptio num. 8. *c. verb. Privilegium* nu. 9. *Ensiè & doctè Castrenf.* *conf.* 431. par. 1. per tot. latissime *Albericus* l. nemo videtur fraudare. ff. *de Reg. jur.* & *Gaill. lib. 1. obs.* 40. per tot.

2. Ratio est, quia in Exemptione versatur favor nedum Exempti, sed etiam superioris, qui eximit, cujus interest ejusmodi Exemptionem factam rectam conservari, Ideoque

Ideoque Exemptus isti favori renunciare non potest. DD. si quis in conscribendo ubi Alciat. C. de pact. Abb. d. cap. cum tempore n. 2. ubi etiam Apost. in verb. libertatis. Felinus c. cum accessissent de const. iur. Jason d. l. si quis in conscribendo. Gaill. lib. 1. obs. 40. per tot. ubi vide ne quidem cum iuramento. arg. cap. si diligenti ubi DD. de foro comp. id enim inventum est in favorem Exemptorum, & odium ordinariorum, qui Exemptis infecti sunt. dixi supra hb. 1. quaest. 1. & proinde illi renunciari non possit. Innocen. d. cap. si diligenti. Abb. cap. significasti n. 8. eod. tit.

Secunda conclusio, consequenter exemptus jurisdictionem alterius tacite, vel expressè prorogare non potest, Abb. d. c. licet. n. 35. Bald. cons. 246. vol. 2. cons. 275. vol. 3. Alex. cons. 13. col. 4. vers. fortificare vol. 1. latè. Decis. capell. Tholos. q. 425. Celsus ad Laufr. in ca. quoniam contra §. confessiones n. 10. vers. talis confessio de probat. Gaill. d. observ. 40. n. 3. & seq. Fel. c. cum accessissent n. 28. hanc regulam limio de const. Ampliatur primò, id verum esse, etiamsi princeps seu Pontifex nihil sibi reservasset, de qua reservatione satis diximus supra vers. eod. libro q. 5. tertio, eo enim non obstante, Exempti nec expressa renunciatione, nec tacita prorogatione alienum iudicem sortiri poterunt. Fel. in repertorio vers. Exemptus potest jurisdictionem in ver. adde tum quod & si fol. 53.

Ampliatur secundò, adeo ut processus & sententia secuta contra Exemptum, nullius sit roboris & momenti. Caldens. cons. 12. de iudic. Abbas d. c. n. 19. de Re iudic. Fel. in c. significasti n. 4. vers. demum de foro compet. ubi etiam Abb. & Socin. & d. cap. cum tempore. Gaill. d. obs. 40.

Quod tamen restringendum est, nisi Exemptio fuerit allegata, qua non obstante sententia sit secuta, eo enim casu subsistet in præjudicium Exempti, sed non in præjudicium superioris cui præjudicari non potest. Fel. d. c. 1. significasti n. 4. vers. demum. & Abb. d. c. 1. n. 9. vers. secus puto, si Exemptus produxisset. Fel. & DD. c. ad audientiam de prescript. c. dilectus d. capell. Monach. Fel. in repert. verb. sententia lata contra Exemptum fol. 116. col. 3. in fin. & in c. cum accessissent n. 28. vers. hanc regulam limita de const.

Utrum vero Exemptus hoc casu possit evitare executionem sententiæ, seu eam irritare ex capite & persona superioris, sicuti in præscriptione diximus supra q. 35. l. 1. alio in loco commodius tractabitur.

Ampliatur tertio conclusione procedere, etiamsi iudex se pronunciasset competentè, nec ab ea fuisset appellatum; licet enim pro fundanda jurisdictione perutile iudicet ut iudex se declaret competentem, ex quo post tale decretum non sit amplius de incompetencia inquirendum. Innoc. & Fel. c. super literis de Rescript. latè. Vaninus de nullis. pro cess. Rubr. quib. modis sent. nulla reparentur n. 8. & diluè est supra q. 6. n. 6. maximè cum iudex aliqualem jurisdictionem habet, licet exceptio sit elidibilis, ut dixi supra loco jam allegato, adeo quod sententia revocatoria prioris sententiæ sit valida, licet de appellatione interposita, aut Apostolis non constet, cum iudex antea se decrevit competentem. Misit in repert. verb. appel. vers. appel. si est deserta vel ab initio nulla v. q. prac. n. 6. licet

licet & Decisio Rotæ videatur adversari. *Rot Decis. 12. n. 2. in fin. de appellat. in novis*, tamen hoc in casu Decretum competentie nihil proderit, ut sententia vires & effectum aliquem fortiatur.

- 9 Ratio est, quia Decretum competentie nihil prodest, quando iudex talis est, in quem pars expressè consentire seu prorogare non possit. *Felinus in Rubr. de foro compet. nu. 3. vers. intellige. Abb. cap. Pastoralis nu. 14. vers. ego melius iudicio meo & nu. 15. de excepti. Imol. cap. sicutus col. 5. de rescript. vel quando iudex iurisdictionem nullam habet. Franc. cap. statutum §. in nullo nu. 5. de rescript. in 6. licet Carocius contra censuerit sing. 166.*
- 10 Ampliatur 4. juxta sententiam Abbatis & aliorum ad forum pœnitentiale, non enim confiteri possunt Diœcesano, *Abb. d. cap. significasti de foro compet. nu. 12. vers. & quod notat Hostiensis & c. ubi dicit, quod Exempti, etiam voluntarii non possunt confiteri ordinario loci. Ratio est, quia iurisdic. pœnitentialis prorogari non potest. Abb. c. cum contingat n. 29. vers. & advertendum de foro compet. & rep. cap. si quis contra nu. 50. vers. aut quaritur eod. in vide Francum cap. si Episcopus n. 6. de pœnit. in 6.*
- 11 Ampliatur 5. ad excommunicationem quæ lata in Exemptos, non subsistit ipso jure, etiam si excommunicatus sit in quasi possessione excommunicandi. *Abb. cap. cum dilectus nu. 3. & seqq. de Relig. dom. Bald. in Margarita ad Innocent. vers. excommunicatio lata fol. 13. cap. 1. 11. quest. 3. latè Borgasius tract. de irregular. & dispens. par. 6. Regula 8. fol. 351. Abb. cap. grave n. 3. de offic. ordin. Greg. Sayrus in Summa Theol. Morales part. 1. lib. 1. cap. 16. per tot. signanter n. 17. ubi latè.*
- 12 Ampliatur 6. ut etiam subicere se ordinario pro absolutione ab excommunicatione. *Abb. d. cap. significasti n. 11. vers. bis tamen non obstantibus, pulchrè Fumus verb. exemptio nu. 9. Fel. cap. Pastoralis §. præterea nu. 10. de offic. ordin. Abb. d. cap. grave nu. 4. Fel. in Reper. vers. Exemptus excommunicatus fol. 53. & vers. excommunicatus si est Exemptus fol. 49. Ang. §. Exemptus n. 6. Idque quamvis absolutio non esset reservata. glo. c. cum ex eo ubi DD. de sent. excom. atque ita censet Fel. Fumus & alii. Fel. d. n. 10. & Fumus d. nu. 9. contra Laudens. qui censet, l. absolutio non sit reservata, quod Episcopus absolvere poterit. in Clem. 1. §. sui de Rel. dom. & Clem. 1. de consang. & affinit. & Savab. Clem. 1. §. prædictis n. 5. de Rel. dom. qui indistinctè censet, absolvi posse, quod tamen restringendum est, nisi potestas absolvendi ei à Pontifice delegaretur, seu auctoritate sibi seu delegatur quod exemptos contingit, non censetur iurisdic. ejus ordinaria ex-*
- 13 citari, tantum ut munus sibi commissum auctoritate Apostolica exequatur. *Abbas d. c. significasti nu. 12. sub finem. vers. Rigor tamen de foro compet. Qua de re loquar capite, cum inquiram, utrum commissa ordinario Exemptorum causa, iurisdic. contineatur excitata, an verò delegata, infra quest. 14.*
- 14 Ampliatur septimò, ad quoscumque alios actus tam judiciales quàm extrajudiciales,

ciales. Ratio quia per Exemptionem efficitur quis non subditus & velut quasi extraneus. *Abb. d. cap. significasti nu. 11. verb. his. tamen non obstantibus.*

Quemadmodum enim se habet vasallus respectu ordinarii seu alterius Domini, Clericus respectu iudicis Laici vel alterius non sui, Episcopi subditi Suffraganeo, respectu Archiepiscopi. Ita etiam per Analogiam & longe magis Exempti respectu ordinarii: hi enim ad instar illorum jurisdictionem non suam prorogare non possunt, praeterquam in casibus à jure nominatim expressis. *Abbas d. cap. significasti n. 12. de foro compet. Felin. Butr. quos allegavi supra lib. 1. quest. 45.* Non sine ratione adiecti, praeterquam in casibus expressis, sunt enim casus quamplurimi, quibus ordinaria jurisdictione viget in Exemptos, quos in proprium caput refervabo. *Infra cap. 45.*

Ampliatur octavo, ut proinde exceptio declinatoria Exemptionis non modo ante & post litem contestatam, sed etiam semper & quaecumque opponi possit. *Guid. quest. 275. nu. 2. vide infra quest. 10. per tot.*

Tertia conclusio, quo fit ut sententia Jalonis, quam refert Navarrus, reddatur dubia, quod licet Exemptus submittere se nequeat extraneo superiori, quod tamen ordinario suo sese poterit submittere, quia res (inquit) de facili redit ad suam naturam, hocque pacto fit reditio ad jus commune, quod est favorabile. *Jalon si unus §. pactus ne pereret n. 9. ff. de pact. Navarrus conf. 13. n. 4. de privilegiis ubi idem probat. Felin. repet. verb. Exemptus ab ordinario fol. 67. Et in ca. cum accessissent n. 6. vers. ad idem quod not. de constitut. Idque probat argumento & ratione ducta à Clerico, qui licet non possit consentire in alium iudicem sine consensu Episcopi, cap. significasti ubi *Abb. & DD. de foro compet. tamen Clericus, qui jure aliquo speciali est subiectus Praelato alicui inferiori, poterit sine licentia istius Praelati inferioris consentire in proprium suum Episcopum, ex quo redit hoc modo ad jus commune. Jas. d. §. pactus nu. 9. Et Fel. Repet. d. verb. Clericus qui est subditus fol. 20. col. 1. d. cap. cum accessissent n. 6. vers. ad idem quod notat de constitut. Feder. de Sena conf. 14. laud. Apost. ad Abbas. cap. veniens n. 22. in verb. pactum de praescript. Haec inquam opinio Felini videtur dubia. Cum enim per Exemptionem acquiritur omnimoda liberatio à jurisdictione ordinarii, cum effectu specialis reservationis, uti superius notatum est. *eod. lib. quest. 5. nu. 9. 10. 11. 12. Et seq.* fit ut Exempti prorogatione tacita vel expressa redire non possunt in potestatem ordinarii, nisi accedat licentia Papae ex mentis, cujus interest Exemptionem conservari. *ex tex. d. cum tempore ubi DD. Et probatum est supra concl. 1. vers. Ratio.* Nec urget ratio à simili, quae obicitur à Clerico ad Exemptum, violatur enim istud argumentum hoc pacto: Exemptus consentire non potest in iudicem alienum sine licentia Papae superioris, Episcopus est iudex alienus Exempti, ergo Exemptus non poterit in eum consentire sine licentia Papae qui est Diocesanus Exemptorum. *Abbas d. c. significasti n. 11. vers. his tamen non obstantibus per tot.***

Adhuc Exempti longè majore vinculo subiciuntur Papae, quam Clerici suo Episcopo

scopo, ut proinde argumentum illud Felini, Federici & sequacium de Clericis ad Exemptos à majoritate rationis non subsistat. *Abb. d. n. 11. & 12. Praesin loco à majori & minori v. d. quest. 5. num. 10. & seq.* Postremò opinionem hanc valde solerter refellit Panormitanus & adversantia argumenta elevat, suamque & rationibus & auctoritatibus stabilit & confirmat. *l. cap. significasti. n. 10. 11. 12.*

Conclusio quarta, opinio Abbatis certa est, in Exemptis Papæ immediatè subjectis quorum ipse sibi jurisdictionem reservavit auctoritatibus tam ibidem allegatis, quam supra quaestione quinta. *vers. tertio jurisdictio in Exemptis est per principem num. 12.*

22 At verò in Exemptis ab ordinario, qui tamen subjecti alicui alteri Praelato superiori, dicendum est, eos posse jurisd. et onem sui ordinari prorogare, tum quod hoc pacto fiat reditio ad jus commune quod est favorabile. *Felin Repert. verb. Exemptus ab ordinario vers. secus & verb. Exemptus ab ordinario. vers. adde quod de alio Exempto fol. 53. verb. Clericus qui est subditus fol. 20. & in cap. P. & G. n. 13. de offic. deleg.*

23 Tum quod ejusmodi Exempti ab ordinario, & subjecti alteri cuidam Praelato superiori, non habeantur pro reservatis sanctæ Sedi, de quibus præcipuè tractamus hoc opere *v. supra d. quest. 5. numer. 9. 10. 11. 12. 13. & seq.* Tum quod longè interfit an Exempti immediatè aut immediatè subjecti sint sanctæ Sedi. Tum quod Jason & Navarrus intelligendus sit de Exemptis ab ordinario, qui subjecti sunt cuidam Praelato superiori, quales posse jurisdictionem ordinarii prorogare concedimus, & hoc pacto antinomias & contrariantes auctoritates conciliari posse opinamur. Tum quod immediatè exempti sunt, reservati S. Sedi, cum clausula irritante & aliis clausulis prægnantibus, cujusmodi non possunt tacite vel expressè prorogare. *dixi supra eod. lib. quest. 5. num. 12. 13. & seqq.*

QVÆSTIO VIII.

Remissio Exempti ad suum judicem cujus fiat expensis?

SVMMARIVM.

1. Patri, Abbati Episcopo, Domino competit nullis vendicatio.
2. Inde orta vendicatio seu repetitio exempti.
3. Leodii praxi id receptum.
4. Remissio fit expensis Exempti.
5. Ad expensas tenetur, qui a sum passivus.
6. Clericus remittitur ad suum forum suo sumptu.
7. Restringendum in Exemptione non notoria.

2. Ordin.

- 8. Ordinarii jurisdictionis presumitur per totam Diocesim.
- 9. Secus si Exemptio foret notoria.
- 10. Energia clausula salvo quod iustitia

- administretur.
- 11. Laicus supplet negligentiam Ecclesiastici.
- 12. Eximens Exemptum, an incidat in editum

Quemadmodum patri jus competit vendicandi seu repetendi filium, Abbati Monachum, Episcopo Clericum, Domino subditum, colonum civem, eadem proportione & Analogia de qua suo loco meminimus supra qm. 45. n. 5. & quest. 1. n. 12. Orta est potestas repetendi Exemptum coram ordinario in jus vocatum, arg. glo. l. 1. §. si quis sua petii ff. de rei vendic. c. Abbatis 18. q. 2. Abb. conf. 88. n. 2. par. 1. Mynsing. c. su- per nobis nu. 2. de testibus c. dilectus ubi de appellat. ubi Abb. nu. 4. Bertrachin. tract. de Epi- scopo part. 3. quarti libri n. 1. & 2. glo. cap. si iudex de sent. excom. in 6. Abb. cap. licet n. 15. de Regularib. Id quod apud Leodientes in praxi receptum est, vocato enim Exem- pto in jus coram ordinario, solet Bedellus capituli cui Exemptus immediate subest, coram ordinario comparere, exemptumque vendicare sive repetere, ac eum velut in libertatem asserere, cujus autem expensis eiusmodi repetitio remissiove fieri debeat, an Exempti, an vero illius qui Exemptum coram ordinario competente in jus vocavit, paucis hic est inquirendum.

Concludendum, quod expensis Exempti qui remissionem postulat, *Aufser* repetit. 4
Clem. 1. quest. 2. n. 2. §. de officio ordinarij fol. 106.

Ratio est, Regulariter is tenetur expensas suppeditare qui actum fieri desiderat, quemadmodum Felinus & Peckius docuerunt varioque Exemptorum genere demon- strarunt. *Fel. cap. 1. n. 8. usque ad finem de libell. oblat. Petk. de iure sistendi cap. 37. num. 1. & seqq. Vincent. Carocius tract. de oblationibus part. 2. quest. 9.* Confirmatur, quia si Clericus postulet se remitti ad iudicem, id fieri debet illius expensis. *laré Boer. Decis. 303. per tot. Aufser. de potest. Saculari super Eccles. personis Reg. 3. num. 17. vers. Ad- de Menochium de arbitr. iudicium lib. 2. cent. 3. casu 228. num. 8. Bald. Alvarotius & DD. ca. 1. §. si iudex. de pace tenenda. Salsic. & Bald. Leon. C. de appellat. capell. Tholos. quest. 10. & 274. ubi Aufser.* Ergo argumento à proportione ad Clericos de quo supra diximus *lib. 1. qu. 45. n. 5.* idem statuendum venit in Exemptis.

Restringenda tamen est ista conclusio in casu Exemptionis non notoriæ, qua ex- emptus comparere tenetur ad declinandum iudicium ordinarij, de qua abunde supra locuti sumus, *eod. lib. 1. cap. 6. n. 1. usque ad n. 10.*

Cum enim ordinarij jurisdictionis fundata sit juris præsumptione in omnia loca & personas totius Diocesis, *cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6. c. cum contingat de fo- ro compet. Gaill. lib. 2. obs. 62. n. 9. dixi h. l. c. 8. n. 2.* fit ut ejusmodi Exemptus adver- sus vocantem eum in jus comparere teneatur ad remissionem postulandam, qui cum propter præsumptam ignorantiam Exemptionis justam Exemptum evocandi seu litigandi causam habuerit, in expensis condemnari non debet, sed to- tius

cuius remissionis huius actus seu declinatorie obiectio Exempti expensis explicari debet. *arg. cap. finem de dolo & contum. ubi DD. l. eum quem ff. de iudicis.*

At vero secus, si Exemptio foret notoria notorietate, quam alibi descripsimus, d. *9. quast. 6. n. 23. 24. & seqq. eod. lib.* tum enim quia citans e iusfino di Exemptum scit aut scire debet *vide supra d. quast. 6. n. 24. & 31. cum seq.* eum non esse conveniendo coram ordinario, ratione temeritatis seu obiectae declinatorie condemnari debet, eum enim (inquit Ulpianus) quem temere adversario suo reddere oportebit. *sex. l. eum quem temere ff. de iudic. d. cap. finem ubi DD.*

10 Illud paucis videndum, num quid operetur vulgaris illa causula, quam ordinarius decreto suo remissorio adiacere solet, scilicet Remittimus salvo quod iustitia administraretur, certe superfluum eam non esse hinc animadvertimus, quod alter alterius iudicis negligentiam supplere debeat, nempe Laicus iudex negligentiam iudicis Ecclesiastici. *Aufserius de potest. Seculari super Ecclesiast. personis Reg. 4. n. 48. ordinarius negligentiam paria. n. curia seu Domini Fendi. Curius de Feudis pari. ultima n. 14. Menoch. de Revenend. possess. Remed. 3. quast. 52. n. 354. & 414. DD. cap. ceterum de iudic. d. cap. finem ubi DD. l. eum quem ff. de iudicis, & consequenter per Analogiam quam alibi supra lib. 1. cap. 45. n. 5. induximus negligentiam Exemptorum. Aufserius in Repert. Clem. 1. 9. 10. n. 3. vers. unde in principali de officio ordinarii. In cuius confirmationem sunt quae in hac materia attulimus, cum accessus ad Papam est difficilis, ad quae compendii gratia lectorem remittimus. *vide infra lib. 4. cap. 50. 51. n. 4. & 9. 1. n. 8. & seq.**

12 Postremo paucis hic incidit inquirendum, num eximens Exemptum in ius coram ordinario vocatum incidat in edictum, ne quis eum qui in ius vocatus est vi eximat. Ego tali casu puto cum Offitio locum huic edicto non esse, ex quo persona quae in ius vocari non potuit, exempta est. *sex. l. 1. ff. Offitio ff. ne quis eum.* Cum enim uterque male faciebat & qui eximit, & qui Exemptum coram ordinario in ius vocat, detiore tamen loco est vocans Exemptum coram verito examine, qui petitoris partes sustinet. Eademque aequitas est in quovis qui aliud quam quod debuerat in ius vocabatur. *sex. l. nam cum iter que ubi glo. verb. qui alio ac ut explicatus scripsit Paulus, dicendum est, non videri vi eximi eum, cui sit ius ibi conveniri. d. l. nam cum ubi glo. verb. non conveniri adde Peck. de iure sistendi c. 33.*

QV AESTIO IX.

Exemptus an condemnandus in expensis ob non propositam Exceptionem sui Privilegii?

Libuit proponere hanc quaestionem articulatam, in qua tamen nolo hoc loco fusius inhaerere, ex quo velut appendix ejus Decisio descendat ex quaestione quam

quam hoc eodem libro tractavimus sexto loco, dum quaesivimus, utrum Exemptus teneatur ad allegandum suum privilegium, conclusimusque tertia conclusionem, contra demmandum in expensis adjectis, tamen tam eodem loco, quam per discursum totius quaestionis nonnullis distinctionibus, quas hoc in loco, ne quod actum est agam, non fuit visum reperere, sufficit appellare Imbertum, concludentem condemnandum, nisi iudici ex actis de Exemptione constet, aut in citatorio qualitas Exemptionis exprimeretur, alioqui (inquit) quantumlibet aliunde notum esset, & litigantibus & iudicibus comparere teneatur. *Imberti inst. forens. lib. 1. cap. 26. glo. in verb. Cautus. cuius decisio pendet ex dicta quaestione sexta, ad quam fit remissio.*

Q U A E S T I O X.

Exemptionis exceptio, an opponi possit in vim declinatoriae post litem contestatam?

Hec Quaestio affinis est materiae, quam superius tractavi in sexta quaestione, ubi de prorogatione jurisdictionis disputatum est, quibus hoc in loco tantum addo, quod licet declinatoria exceptio regulariter opponi non possit post litem contestatam. *l. fin. C. de except. l. peremptoriae cum ibi not. C. senten. rescin. non posse.* Nihilominus tamen exceptio Exemptionis quandoque opponi poterit. *Guido quaest. 275. n. 4. & 5 per l. qui futurum ff. de pact. l. commissoria. ff. de pact. inter emp. & ven.* Exceptiones enim reddentes iudicium retto nullum, semper opponi possunt. *l. licet ubi D. D. C. de procurat. Marant de ord. jud. par. 6. memb. 9. n. 9.* Idque secundum intelligentiam eorum, quae dicta quaestione sexta scripti, quae hic velim haberi pro repetitis.

Q U A E S T I O XI.

Judicium Exemptorum jurisdictione an possit prorogari per non Exemptos?

S V M M A R I V M.

1. *Judices Exemptorum prorogari ab aliis non possunt.*
2. *Delegati prorogari non possunt.*
3. *Judices Exemptorum aequiparantur delegatis.*

Dubitationem facit, quod ejusmodi iudices jurisdictionem habeant, certum autem est, quod prorogatio jurisdictionis fieri possit de persona in personam,

nam, nempe ut jurisdic. limitata inter certas personas, consensu partium extendi possit ad alias personas non subjectas l. 1. § 2. ff. de judic. l. si convenerit ff. de jurisdic. om. jud. Marant. de ord. jud. pari 4. dist. 12. num. 3. Nihilominus tamen placuit magis eorum jurisdic. prorogari non posse, atque ita a resto Gallia judicatum fertur 1730. Augusti nona, statque in hac sententia insignis pragmaticus Jo. Imbertius taliter sermone. Hi Exemptorum iudices cum ad certas causas certisque dentur personis, non eorum potest jurisdic. ad alias causas personasque prorogari, nec principis quidem interveniente rescripto. Ita ille *insti. l. 2. c. 6. in glo. verb. salua.* nec urget ratio loco dubitationis adducta, nam ea obtinet in iudice habente jurisdic. jure ordinario communi, secus vero, si jure aliquo speciali sicut delegato aut iudicibus Exemptorum relatum est. *Abb. c. excommunicatis n. 6. § 7. de offic. legati Marant. d. dist. 12. n. 4.*

2. Præterea ejusmodi iudices habent naturam delegatorum, quorum jurisdic. certum est prorogari non posse. *c. P. § G. ubi DD. de offic. deleg. Marant. ubi supra n. 14.*

3. quia territorium non habent, ideoque etiam si ordinarii essent, tamen delegatis in jure æquiparatur. *Bals. inter Dominum de alienatione feudi. Imber. inst. Forens. l. 1. c. 27. glo. 1.*

Q U Æ S T I O XII.

An Ordinarius oppositâ Exemptione cognoscat, an sibi jurisdic. competat?

S U M M A R I U M.

1. Iudex regulariter cognoscit de sua jurisdic.ione.	jurisdic.ione in Vasallum.
2. 3. 4. Fallit si agatur de illius proprietate.	6. Ordinarius extrajudicialiter tantum se informat de Exemptione.
5. Dominus non cognoscit an sibi competat.	7. Alioquin Exemptus poterit appellare.

TAngenda etiam hæc Quæstio non infrequens, licet enim regulariter iudicibus sit cognoscere & decernere, utrum sibi jurisdic. competat. *l. 2. ubi DD. ff. si quis in jus vocat. non juri l. in prescriptione C. contra jus. Abb. Fel. § DD. ca. super litem de Rescript. in hac tamen Exemptionum materia singulare est ut ordinario de jurisdic.ione sua cognoscere non liceat, velut nominatim id deciderunt Abbas, Felinus & alii *cap. super literis n. 10. vers. quartus casus n. 24. vers. fallit. 4. de Rescript.* his verbis, quartus casus cum agitur non solum de nudo exercitio jurisdic.ionis, ut quia citatus dicit se Exemptum, & iudex negat, multa enim sunt commoda subiectionis, ideo iudex est suspectus in hac cognitione, &c. In eadem est sententia Innocentius quem reliqui sequuntur, *c. venerabili ubi Abb. n. 3. § 4. de consil. Item in ca. ex par-**

ex parte de verb. sig. Dominic. & DD. d. ca. super literis, & ca. cum persona de privil. in 6.
 ca. ad audientiam ubi glo. Abb. Franc. de appellat. Ang. d. l. 2. in 1. & 2. Ratio prima est,
 quia per Exemptionem agitur de totali fundamento jurisdictionis & proprietate illius,
 idque cum honore & commodo ordinarii, quo casu ordinarius cognoscere nequit,
 an sibi iurisdicatio competat. Fel. d. c. super literis n. 23. vers. fallit. 3. usque ad finem.

Ratio secunda, quia quando agitur non solum de nudo exercitio jurisdictionis,
 sed etiam de proprietate subjectionis, iudex cognoscere non potest. Fel. d. ca. super li-
 teris n. 24. Abb. d. cap. ad audientiam ubi glo. de appellat.

Ratio tertia à simili, quando enim excipitur, quod locus non est de iurisdictione
 citantis, tunc iudex cujus ea in re vertitur utilitas, cognoscere non potest. Butrio d. c.
 super literis. Fel. ibidem num. 27. Abb. Innocent. Angel. ubi supra. Porro valet in iure ar-
 gumentum à locis ad personas. Praesertim in locis legalibus loco à loco ad personas.

Ratio quarta ab argumento Vasallorum ad exemptos, quod valere frequenter su-
 pra probavimus. Non enim cognoscere potest Dominus utrum sibi iurisdictione
 competat in Vasallum. vide Curium de feudis parte 7. quest. 7. n. 27. Nihil obstat cap. cum
 persona de privilegiis in 6. ubi glossa ordinaria in verbo ordinarius, ex diametro vide-
 tur huic conclusioni adversari. Quia teste Felino communis nostra conclusio est in
 contrarium n. d. c. super literis n. 24. vers. sed tenendo quod glo. cap. statuum §. 1. in verb. co-
 pnia de rescri. pt. in 6. Innocent. ca. ex parte 1. de verb. sig. Abb. Butr. Dom. Ang. ubi supra.
 Nec enim ut vult pars sanior Doctorum in casu d. cap. cum persona, iudex ubi cog-
 nitionem usurpat ut iudex, sed ut extrajudicialiter tantum se informet. Abb. d. c. venera-
 bili n. 3. & 4. & in cap. ad audientiam n. 8. & seq. de appellat. Fel. d. ca. super literis n. 24.
 Franc. d. ca. cum persona §. si autem n. 2. Hoc modo intelligendus est Angel. quod alle-
 gato privilegio Exemptionis is cognoscere debeat, non qui declinat, sed qui tan-
 quam superior adiri potest. Angel. d. l. 2. in 1. & 2. fall. ff. si quis in ius vocat. non iert,
 quod ipsum etiam doctè voluit Innocent. d. cap. ex parte n. 3. per tot.

Dum post longam huius articuli explicationem ita subnectit, utrum autem ex-
 emptus sit vel non, vel utrum privilegium sit verum vel falsum, vel aliquid aliud quod
 tangat principalem causam, de his cognoscere non debet, quia esset iudex in causa
 sua, quod esse non debet, ita ille. Unde fit dubia opinio Franci d. ca. cum persona &
 aliorum quorundam, putantium, quod cum iudex se non constituit partem princi-
 palem, sed si controversatur tantum inter partes de illius iurisdictione, quod tunc
 de illa cognoscere & pronunciare possit. Etenim etiam eo in casu ut censet Inno-
 centius, vigent quoque antedictae rationes, adeo quidem, quod judicialis istius inda-
 go remittenda sit ad superiorem, ut sequenti quaestioncula concludemus, aut si ul-
 terius procedatur, ex parte Exempti veniat appellandum. Doctè Innocent.
 d. cap. venerabili ubi Abb. de censib. & d. cap. ex parte
 de verb. signif.

Q. V. E.

Q U Æ S T I O XIII.

Cujus sit de Quæstione Exemptionis cognoscere?

S U M M A R I U M.

1. Pontificis est cognoscere de Exemptione.	nem.
2. Inferior cognoscit incidenter.	5. Expectanda altera jussio.
3. Verba quæ interpretantur.	6. Ordinarius an cognoscat de Exemptione exceptionis.
4. Ordinarius retardare potest executionem.	

Ostendimus præcedente libro affatim, solius esse Pontificis sive Principis plene Eximere, cujus proinde solius dicimus de suo Exemptionis privilegio judicare, *rex. cap. cum venissent ubi glo. in verb. judicari & DD. de judiciis tex. ca. i. de lege Conradi. Bald. in pralud. feud. n. 18. Gaill. lib. 1. obs. 1. num. 7. Castrensi. l. bi qui n. 6. C. de appellat. Barthol. Fumus in Summa verb. interpretatione n. 4. Anton. Miles in Reperi. verb. judex inferior non cognoscit sol. 2. 13. l. & idè ff. de legibus, quod tamen non aded. regulare & generale est, quin admittat quædam exceptiones sive fallentias, quas omnes hac distinctione comprehendam. Aut dubium est de intellectu privilegii, seu de intentione Pontificis sive Principis, eo casu nemo alius adiri potest sive cognoscere quam Princeps. *glo. d. cap. venissent cum ubi. Innocent. Oldra. conf. 230. Innocent. cap. cum speciali de appellat. ejus enim est interpretari, cujus & condere, idque etiam juxta Abbatis intellectus esse clarus, nam non est inferioris declarare leges seu privilegia ut faciant jus quo ad omnes. C. fin. l. de legibus Innocent. d. cap. cum speciali. Abb. d. cap. cum venissent numer. 3. vers. & puto hoc etiam: aut queritur de potestate Pontificis seu Principis privilegium concedentis, eo casu quoque inferior cognoscere non potest, sed solus Princeps, *ca. primum de translatione prelator. Innocent. ca. ex parte 1. de verb. signific. cap. ipsi sunt ca. nemo & cap. seq. 9. 3. Abb. d. n. 3. vers. idem putat. Dominus Anto.***

Aut queritur, nunquid inferior possit cognoscere incidenter in præjudicium partium, non directè super mente privilegii, sed v. g. an privilegiatus sit capax, seu an privilegium sit surreptitium, eo casu reiatum est posse, *pulchre Bald. in prin. feud. n. 18. & d. cap. 1. de lege Conradi. Gaill. d. obs. 1. n. 13. tum enim magis tractatur de privilegiato, quam de privilegio. arg. cap. 1. & 2. de confir. utili vel inutili. cap. super litteris de Rescript. cap. 1. de liti. contest. in 6. Abb. d. n. 3. vers. aut queritur.*

Aut verò dubitatio tantum vertatur circa verba privilegii, quo casu si sensus sit clarus, poterit inferior cognoscere in præjudicium partium, ea enim est judici potestas data, ut interpretari possit legem scriptam in præjudicium partium. *Innocent. d. cap.*

d. cap. cum speciali l. unica C. de Professorib. qui in urbe const. lib. 12. cap. inter alia de seni. excommunic. Abb. d. n. 3. vers. aut dubitatio, longè magis poterit interpretari legea non scriptam, si verò sensus seu casus sit dubitabilis, tunc si princeps facile possit adiri, illius erit interpretatio. *Fel. d. cap. cum venissent in pr. d. cap. inter alia l. ex facto in princ. ff. de vulgari et pupill. Fumus d. verb. interpretatio m. 4.* In minus, decidi poterit per inferiorum ratione aliqua si fieri possit naturali & verisimili, quæ tamen verbis expressiorum privilegii consonet, vel etiam per aliquod simile. Ejusmodi enim interpretationes per similia nedum iudicibus, sed etiam Doctoribus concessæ sunt, *per tex. l. ex facto ff. de vulg. et pup. l. non possunt ff. de legib. Anchar. c. 2. de Adagis. Cyo. l. non dubium c. de legibus Abbas d. n. 3. vers. alius data instantia. Innoc. d. cap. cum speciali.*

Paucis distinctiones has confirmant Anton. de Milis, Fumus, Abbas & Doctores supra allegati. Quibus addo, quod inferior etiam de nullitate seu validitate exemptionum cognoscere possit, non ut diffiniat, sed ut retardet tantum aut differat illarum executionem, donec superiori rescripterit, interim expectando secundam iustionem. *Butr. et DD. cap. uia de ord. cognis. Abb. cap. de cetero in 2. not. de Rejudic. glo. c. 1. ubi Innocent. de offic. ord. div. Borgasius tract. de Irregularit. et dispens. pari. 2. us. qua dispensatio dicatur indiscretæ fol. 26. col. 2.*

Non enim facile obediendum est iniquis falsivæ literis emanantibus à Cancellaria Pontificali aut Cæsateæ, nisi altera iustione intimata, *Barth. l. prohibendum C. de iure ffic. lib. 10. Ang. conf. 219. l. 3. C. si contra ius l. nec damnosa C. de precibus.* Invo possent resisti si facerent impressionem *l. de senstonia C. de iure ffic. li. 10.* Denique ordinarius de exceptione exemptionis, quæ in causa coram eo vertente coram eo etiam proponitur, possit cognoscere, distinguit & cum mica hac salis resolvit Philippus Francus *cap. 1. n. 4. vers. sed ubi non esset notorium de panis in 6.* Ut cum dubia est Exemptio & de causa agitur mensæ ejus proponi, tunc ordinarius cognoscere non possit, secus verò si causa concernat Ecclesiam, vel mensam ipsius Ecclesiæ.

QUESTIO XIV.

Commisssa ordinario causâ Exempti, an illius iurisdictione censeatur excitata vel delegata?

SUMMARIUM.

1. Ordinaria & delegata potestas potest concurrere in eodem.
2. 5. Ad quem tunc appelletur.
3. Quibus formulis cognoscatur ultra iurisdictio sic concessa.
4. Iudex procedens una via, cum debuerit alia, vitiat acta & sententiam.
6. Ab Episcopo visitante tanquam Apostolice se-

ca sedis delegato ad quem appella- 7. *Utra jurisdictione in dubio processum fuisse presumatur.*

Hæc Questio scitu dignissima est, tum ad judicij telam sententiamque ordinandam, tum etiam ad appellationem interponendam, cum enim sententia ordinaria & delegata potestas possit in eadem persona concurrere, periculum est, si habitâ seu excitatâ ordinariâ jurisdictione sub delegato procedatur aut è contra, ne processus omnis vitietur. *Abb. Fel. & DD. ca. ex officio de prescr. c. licet & cap. pen. ubi DD. de officio ord. latè Fel. in Repert. verb. ordinarius potest esse, & ordinarius efficitur delegatus, latè Menoch. lib. 2. præsumpt. 16. & 17. n. 23. & seqq. aut appellandum à sententia ordinarii delegati ad Metropolitanum qui hoc respectu inferior est. DD. Rubr. ff. de officio ejus cui mand. juris Gaill. d. Obs. 17. n. 5. ne ad Metropolitanum causa non devolvatur, ex quo tali casu ad Pontificem appellari opportuisset. Abbas cap. ad abolendam n. 16. de hæreticis, Fel. d. cap. cum ex officio num. 24. & in suo repert. d. verb. ordinarius. Abbas d. cap. cum ex officio num. 25. Item addit ad Abb. ad d. ca. abolendam num. 16. Porro ad agnoscendum utra jurisdictione concessa censeatur, magis pendet ex cognitione formularum quam ex jure, dicunt enim sequentibus similibusve formalis jurisdictionem ordinariam solere excitari, mandamus tibi ut justitiam facias, Item committimus; tum enim quia committitur ordinario causa quæ ad ejus jurisdictionem spectabat, ejus jurisdictione non censeatur delegata, sed excitata, id est (inquit Innocent.) videtur ei suavisse executionem sui officii. *Innoc. d. c. licet vers. & est ratio. Abbas ibidem num. 3. cum addit. vocaturque ejusmodi commissio iustus seu excitatio jurisdictionis, non verò delegatio. tex. Auth. ut nulli judicem §. & hoc verò jubemus. Barb. & DD. l. more ff. de jurisd. om. jud. Marant. de ord. judic. par. 4. dist. 5. n. 72. Cæterum si dicatur, vice nostra, auctoritate nostra, auctoritate Apostolica, aut ponantur clausulæ æquipollentes quæ fustus à Felino & Doctoribus referuntur. d. cap. licet n. 2. & seq. ubi Abb. n. 5. & Innoc. Mathefil. notab. 90. tum censebitur ordinarii jurisdictione fieri delegata, prout quoque quotiescumque per commissionem jurisdictione ordinarii alteratur, diminuitur vel augetur, qua de re videatur Felinus, capitibus supra allegatis & DD. His præmissis dum quaeritur, utrum commissâ ordinario causâ Exempti, illius jurisdictione excitetur an verò fiat delegata, invenio pugnantes sententias. Hostiensis censuit pro jurisdictione ordinaria seu jurisdictionem ordinariam excitari. *m. c. ad abolendam de hæreticis.* Cujus tamen opinio à cæteris merito reprobat. *glo. not. d. c. ad Abol. in verbo de leg. in fine ubi Jo. Andr. & Abb. n. 15. Abb. ca. grave n. 5. de off. ord. Abb. c. significasti n. 12. vers. sicut semper de foro compet. dixi supra qn. 7. vers. ampliat. 6. in fine.* Ratio est, quia cum ordinario retribitur seu committatur aliquid quod non pertinet ad ejus ordinariam cognitionem seu jurisdictionem, tum censuretur & delegatus. *Barth. & DD. l. more majorum ff. de jurisdic^t. om. jud. latè Menoch.***

Menoch. de prescript. li. 2. praf. 16. n. 15. & seq. Abb. d. c. licet. n. 3. Abb. c. significasti n. 12. vers. si aut semper in sine de foro compet. ubi dicitur, quod Papa censetur semper delegatus, quando dat ordinario potestatem contra Exemptos, ideoque censuerunt omnes, quod si Papa mandet Episcopo ut inquirat de heresi contra Exemptos, quod id facturus sit non potestate ordinaria sed delegata. Fel. d. s. licet nu. 1. glo. d. c. ad. abolendam ubi Abb. nu. 16. quod ipsum inter ceteros doct. & breviter distinguit Barthol. d. l. more n. 8. hoc sermone: Aut in concessione exprimitur, quod hoc faciat auctoritate concedentis, & tunc non videtur concedere ordinariam, si verò hoc non exprimitur, tunc aut committitur unum negotium vel plura particularia, & non videtur concedi ordinaria jurisdictio, aut committitur universitas negotiorum, ex tunc in dubio videtur concedi ordinaria jurisdictio. Ita ille. Porro non urget auctoritas & ratio Hostiensis, quia communis Doctorum opinio est in opposito, cujus rationes satis refellit Abbas, quas nolo breviter causa hic referre. d. n. 16. cap. ad. abolendam.

Sunt autem ut in initio scripti, scitu hæc necessaria ad totam judiciariam, quippe quod si iudex una via procedat, cum aliam eligere seu alia procedere debuisset, processus ex nullitate corruet, Menoch. d. praf. 17. Vant. de nullitat. ex defectu jurisdict. ord. n. 170. & seq. Fel. ubi supra in repet. Similiter quo ad appellationem interponendam, ut in initio pluribus auctoritatibus probatum est, quod tamen non videtur placuisse Alphonso Villadiego. In speculo usitatorum fol. 35. n. 31. nitenti auctoritate sacre congregationis, declaratione (inquit) 4. 84. (illius refert ejusmodi verba.) Si in visitatione appellari contigerit ab Episcopo suffraganeo, etiam tanquam sedis Ap. delegato, prout statuit sacrum Conc. Trid. debet appellari ad Metropolitanum & c. Ratio inquit est, quia quæ suffraganeus in visitatione facit jure ordinario, facit licet auctoritate Apostolica, sic factus delegatus, addit. Ideo dixit Hostiensis ca. 2. de offic. ord. & in summa de offic. ord. §. sunt aurem quædam, quod quando committitur Episcopo id quod pertinet ad ejus officium, id fit ut magis teneatur, ea. quis nesciat dist. 15. Ita ille, Porro quæ jurisdictione usus præsumatur qui secundum ordinariam & secundum delegatam cognoscere & diffinire causam potuit, tradit alibi latè Menoch. lib. 2. præsum. 17. per 10. Paucis cum ex actis constat, quæ jurisdictione usus sit, res est satis in confesso. Abb. ca. cum ex offic. nu. 32. de prescript. ubi Felin. nu. eod. vers. limita primo. At verò si possint acta & sententia utraque jurisdictione sustineri, tum ordinaria usus præsumetur. Felin. ubi supra num. 34. quod fallit, nisi delegatio facta sit à Principe vel summo Pontifice, nam tunc præsumitur processisse tanquam delegatus. Fel. d. c. cum ex offic. n. 31. vers. bene facit, quia delegatus principis dignior est ordinario. D. D. in Rubr. de offic. eju. ideoque appellatio devoluitur ad principem. Fel. ubi supra n. 24. si autem acta secundum jurisdictionem ordinariam sustineri non possint, secundum delegatam auctorem possint, tum receptor opinio est quod processerit secundum delegatam. Abb. d. c. cum ex offic. n. 31. Fel. n. 1. Parisius n. 33. Ratio, quia quilibet præsumetur amplecti eam viam

viam, per quam actus suus non vicietur. l. 3. ff. de test. mili. l. quoties 2. de Reb. dub. lat. Menoch. lib. 6. praef. 8. Alb. de praesumpt. Reg. 3. praef. 35. nu. 3. & seqq. qua de re fuisse Joannes Baptista Peruhus gener Bartholi. in tractatu de arbitris lib. 12. cap. 8. & seq. Ocean. vol. 3. fol. 128.

Q U A E S T I O X V.

Exemptus an privilegio gaudeat, antequam illius habeat notitiam?

S U M M A R I U M.

1. Francus, Abbas & Menochius de hōe distinguunt.   2. Ignorantia iudicis condemnantis Exemptum, non validat sententiam.
3. Clausula irritans afficit ignorantem.

Articulum hunc supra incidenter tractavimus lib. 1. quaest. 7. n. 6. quibus annexi poterunt sequentes auctoritates. *Ans. de Milit. in Repert. verb. gratia per quam, fol. 177. Rot. dec. 12. circa med. de praebend. in antiq. Anam. in add. cap. ad abolendam de haereticis. Anchar. post Lapum Clement. 1. de appell. ubi Calder. not. 2. latissima Abb. cap. 1. n. 7. cum Apost. de consuet. ubi vide Rom. cons. 207. vide distinctionem Franci cap. 1. §. ex parte n. 3. & seq. de concess. praebend. in 6. Menoch. de Arbit. iudic. casu 135. n. 30. usque ad n. 40. ubi latē. Aliud est ignorantia iudicis excommunicantis exemptum, qui non facit valere excommunicationem ideo quod ignoret eum esse exemptum. *Spec. de citatione §. Item de citatione n. 20. vers. sed. nunquid idem erit.* Ratio est, quia per exemptiones eripitur quis ipso facto à jurisdictione. *Abb. cap. cum dilectus n. 3. de relig. domibus.* Qua de re videas quae distinctius supra artuli lib. 1. quaest. 7. vers. infertur 1. num. 6. pleraque enim hac in materia ex mente concedentis dependent, ad quam ut ibi & saepius diximus, semper est collinandum. *vide infra lib. 3. quaest. 7. n. 1.* Ratio secunda, quia exemptiones regulariter annexam habent clausulam irritantem quae afficit ignorantem, *vide infra lib. 3. quaest. 12. n. 11.**

Q U A E S T I O X V I.

Quid si pendente lite coram ordinario concedatur Exemptio?

S U M M A R I U M.

1. Declinatoria noviter orta opponi potest.   2. In revocandi domum noviter ortum, opponi potest.
3. Arbitrarius factus Sacerdos, compelli non potest.

- 4.8. Laicus post delictum factus Clericus, non punietur à Laico.
- 5.9. Opinio negativa verior.
- 7. Privilegium superveniens non eximit.
- 11. Privilegium in praesudicium litis pendente non valet.

- 12. Nisi constet de avocatione.
- 13. Item nisi sit speciale super illa lite
- 14. Item nisi motu proprio.
- 17. Exemptio concessa lite pendente, an revocari possit per viam assentati.

Pro parte affirmativa quaestionis videlicet pro Exemptione, videntur militare sequentes rationes.

Prima exceptio declinatoria noviter orta, opponi potest post litem contestatam. *ca. infirmando de officio deleg. Abb. ca. unico num. 5. de oblig. ad ratiocinia et diximus supra quest. 10.*

Secunda, si ius revocandi domum incepit competere post litem contestatam, eo tempore in vim declinatoriae opponi poterit. *Innoc. 70. And. et DD. ca. fin. ubi Boer. q. 7. de foro compet. fason. lita demum. C. de procurat. h. qui autem ubi glo. ff. si quis caut.*

Tertia, si pendente arbitrio arbiter fiat sacerdos, non poterit compelli propter privilegium superveniens ut arbitresus, l. non distinguemus §. sacerdotio ff. de arbit. Quarta, Laicus post delictum factus Clericus, non punietur à iudice Laico sed ab Ecclesiastico; quemadmodum etiam Barbaria adfert de Cardinalibus qui ratione delicti ante Cardinalatum commissi gaudent privilegio Cardinalium. *Barth. tract. de iurisdict. n. 8. Barbaria tract. de Cardinalibus quest. 11. prima partis. Pet. de iure sibi. qu. 14. n. 4. Bald. l. affinitatis C. communia de success. Berach. tract. de Episcopo in quinta parte 4. libri n. 50. Papon. aux. Arrest. tit. des privileges Arrest. 6.*

Quinta, huius sententiae videtur Jacobus Cuiacius lib. 13. obs. 11. hac ratione, quod privilegium superveniens perimar instantiam exceptam. Pro contraria vero sententia quae & verior est & quam omnes sequuntur, sunt haec rationes. Prima Ulpianus in his verbis. Cum quaedam puella apud competentem iudicem litem suscepit, deinde condemnata est, posteaque ad viri matrimonium alterius iurisdictioni subiecti pervenerit, quarebatur an prioris iudicis sententia exequi possit? dixi posse, quia antea fuerat sententia data, sed et si post susceptam cognitionem ante sententiam hoc eveniret, idem putarem, sententiaque à priore iudice recte ferretur, quod generaliter in omnibus huiusmodi casibus observandum est. *l. cum quaedam puella, ubi DD. ff. de iurisdictione iud.*

Idem alio loco respondit, quod si quis posteaquam in ius vocatus Miles vel antea prius fori esse cepit, in ea causa est, quod ius revocandi domum non habebit quasi praeventus. *l. si quis postea ff. de iudicio*, quod ipsum Canonica dispositione confirmatur. Nam communiter traditum est, quod privilegium fori superveniens non eximit à iurisdictione iudicis qui praevent, *rex. ca. propositi ubi communes de foro com. per.*

- pet. not. Spec. par. 1. de iudice delegato §. excipi vers. quid si conveniens n. 15. Quemadmodum nec Laicus pendente iudicio Clericus factus, eximitur à iurisdictione Laici, qui praevenit. late Abb. cap. unico n. 4. & §. de oblig. ad ratiocina & cap. proposuisti ubi DD. de foro compet. Barib. l. 1. n. 3. per tot. cum Apost. de pœnis. Berach. d. tract. de Episc. in quinta parte quarti libri quæst. 27. n. 46. & seq. DD. d. l. cum quedam puella & d. l. si quis postea Brixienfis in venerabilibus quæst. 32. vol. tract. 17. vid. latiss. Farmaceum in Pract. Crim. lib. 1. g. 8. n. 104. & seq. ubi distinguit.
- 9 Secunda, ita inter ceteros nominatim censuerunt Goffr. Jo. Andr. & Francus c. 1. in pr. n. 6. de privileg. in 6. & in ca. unico ubi Anton. de oblig. ad ratiocina. His verbis: Quid autem si privilegium impeteretur super exemptione post citationem factam per ordinatum? Refert hic Jo. Andr. & c. tenuisse quod tale privilegium non juvet impetantem. arg. l. ubi cœptum. ff. de iudic. pro quo facit cap. fin. ut lite pend. quod maximè procedit, quando citatio fuisset talis, quæ induceret liti pendentiæ secundum formam Clem. 2. ut lite pendent. Ita Francus.
- 10 Confirmatur ex Peckio censente, quod arectum Laici subsistat, etiamsi is ex post facto fiat Clericus, qui idcirco non habet jus revocandi domum, quia oportet spectare tempus arecti facti, Peck. de iure sistendi cap. 14. n. 3.
- 11 Confirmatur 2. quia privilegium concessum in præjudicium litis pendentiæ, illius non facta mentione, nullius est momenti. Abb. cons. 98. n. 1. par. 1. c. fin. ut lite pendent. Clem. 2. eod. tit. c. ex parte ubi Abb. d. privil. dixique supra hoc libro g. 3. Bellam. conclus. 744. Felo. 1. n. 14. vers. fallit 6. & c. super literis n. 12. de Rescrip. Quod ipsum latius confirmari posset ex Mindano Tract. de continent. causa cap. 5. n. 6. fol. 73.
- 12 Limitatur primò hæc conclusio, nisi ex tenore privilegii appareat quod Papa voluerit ad seipsum causam avocare: Goffr. Jo. Andr. Franc. d. c. 1. n. 6. de privileg. in 6.
- 13 Limitatur secundò, nisi privilegium ten exemptionis specialiter fuisset concessa super illa lite, seu nisi privilegium faceret mentionem citationis seu liti pendentiæ. Bald. d. cap. 1. de privileg. in 6. ubi Franc. DD. c. fin. ut. lite pend. & in l. si quis quinquam ff. si quis caus. iud. si non obtemp. pulchrè Jason. l. si quis quinquam n. 3. ff. si quis cautionibus iudicio. Bellam. Decis. 102. Lancelotus de Attentatis loco iam citando.
- 14 Limitatur tertio, nisi exemptio esset concessa motu proprio, nam tunc traheretur ad litem captam seu pendentem, Clem. si Roma de prabend. DD. d. l. qui autem Apost. ad Abb. cap. cum dilectus de iure patr. Celsus. Flugo tract. de clausulis nu. 61. vers. adde tamen, Barib. d. l. 1. n. 3. ubi Apost. ff. de pœnis glo. not. d. l. si quis ubi DD. & Jaf. d. n. 3. & 4. vide infra eod. li. g. 19. n. 5. & 6. late Lancelotus de Attentatis par. 2. c. 4. limi. 20. n. 18. & seq. fol. 158. Sicut de laico dicitur, qui motu superioris ad clericatum assumptus est. Apost. ad Barib. d. l. 1. n. 3. ff. de pœnis & in d. c. unico cum add. de oblig. ad ratiocina. Berach. d. g. 2. quæ limitatio tamen non placuit Felino & nonnullis aliis, in ca. causam qu. 2. de testibus & late in repet. vers. privilegium lite pendente fol. 100. col. 3. in fin. Jaf. d. l. si quis Sinphi.

Staphileus de gratis & expectatis. Rubr. de vi & effectu clausularum §. subsequenter n. 20. & seq. vol. tract. 14. fol. 27. quia privilegium lite pendente concessum, etiam motu proprio nocere non potest causæ pendenti neque parti adversæ, late *Fel. in Reper. 15 d. vers. privilegium lite pendente & Staphil. ubi supra. Villadiego tract. de legato 9. 14. prima pars n. 15. & seqq. Rebuff. in Praxi benef. par. tit. de non tollend. jus qua. siglo. 6. nu. 9.* id quod eò magis procederet, si illud fuisset procuratum sive postulatum. *Fel. c. fin. n. 25. vers. secundo de foro compet. per l. & qui data ff. ex quib. caus. major & not. per eundem Fel. ca. fin. de testib. Apost. ad Barth. d. l. ff. de pœnis. Bertach. ubi supra.*

Potè quod dixi exemptionem non viter concessam non impedire litispendentiam & 16 jurisdictionis præventionem, id non aliter intelligendum est, quam si lis verè pendeat, aut jurisdictionis vere præventa sit juxta *Clem. 2. ut lite pend.* Nam si nulla seu inuicilis fuerit litispendentia ut in contumacia & aliis in casibus responsum est, Exemptio vires & robur sortiretur. *Fel. d. c. proposuisti n. 2. vers. limitatum tex. de foro compet. & cap. ex honore de Rescript. not. Franc. d. c. 1. n. 6. Mindanus d. c. 5. per tot.*

An autem ejusmodi exemptio seu privilegium pendente lite impetratum revocari 17 possit per viam attentati querit *Ægidius*, responderq; quod non, sed procedi poterit ordinaria via in causa ex quo verisimile non sit, quod in præjudicium partis princeps voluerit aliquid concedere, cui etiam assentitur *Jo. Staphileus, Ægidius conclus. 102. incip. si possessio beneficij, Staphil. de gratis & expect. Rubr. de vi & effectu clausularum §. consequenter n. 23. per tex. ubi glo. & Innoc. c. fin. ut lite pendente, vid. Lancelottum de Attentatis d. c. 4. limit. 20. n. 22. & seqq.* Non obstat primum argumentum de exceptione declinatoria, quia illud verum est in declinatoria, quæ quidem competeat antè contestationem, sed nesciebatur competere, secus vero si postea cepit competere, ut inquit *Peck. de Jure sist. c. 14. n. 5.* Nec etiam secundum, quia tunc non est tam revocatio domum, quam jus differendi in aliud tempus. *Ant. Abb. lmo. c. fin. de dilat. Fel. d. c. fin. n. 15. vers. competit hoc jus de foro compet.* Est enim revocatio domum exceptio dilatoris, quæ opponi debet ante litem contestatam. *Innoc. Fel. & DD. d. c. fin. de foro compet.* Item nec tertium & quartum, tum quod ibi casus sit diversus, unde oriuntur diversa jura *l. in plagis §. in clivo ff. ad l. aquil. pres. loco a separatis*, tum quod nulla ibi fuerit litispendentia, unde non mirum, si ex mutatione status personæ, sequatur etiam mutatio illius qualitatis, *d. l. si qui autem l. pen. ff. si ex noxali causa*, qualitas enim superveniens mutare solet effectum antea introductum. *Gemin. ca. praesul. 2. qu. 4. ubi Archid. Barbatia d. qu. Basil. 14. n. 6. & laissime Abbas d. cap. mico de oblig. ad ratio c.* ubi cæteris curiosius inquirat quid juris de Laico, qui post contractum aut delictum factus est Clericus.

QVA

QUESTIO XVII.

Exemptio si pendente lite revocetur, an lis ad ordinarium revertetur.

SUMMARIUM.

1. Scholaris si post litem motam deserat
Academiam, lis revertitur ad ejus ordi-
narium. 2. Ubi acceptum est iudicium, ibi finire debet.

Dubitavisse videtur Imbertius, dum dicit, quod Scholaris si post litem motam deserat Academiam, quod lis ad ordinarium judicem veniat remittenda. *inst. lib. 1. cap. 27. glo. 1.* & legatus causam receptam finire non potest egressus provinciam. *Flamin. de Resig. benef. par. 1. lib. 1. cap. 11. n. 4.* Frequenter autem supra inculcavimus validum sumi argumentum à Scholaribus ad Exemptos, velut & à Vassallis Clericis ejusmodique aliis, qui speciales habent iudices, id quod Felinus cum aliis à me superioribus in locis allegatis frequenter arguit *supra lib. 1. quest. 45.*

Contrarium tamen concludendum est, quia ubi acceptum est semel iudicium, ibi finire sumere debet. *l. ubi ff. de iudicis*, etiamsi casus superveniat à quo incipere non potest. *cap. factum legitime de Reg. jur. in 6.* sufficit enimabilitas tempore inchoatæ litis, licet postfacto contingat inhabilitas, id quod plurifariam exemplificat Francus *cap. statutum in pr. per tot. de Rescript. in 6.* Et late & doctè *Flaminus tract. de Resignat. benef. part. 1. lib. 1. qu. 11. per tot.* Imbertius nihil nos movet, nam ibi loquitur de translatione jurisdictionis in ordinarium per viam avocationis.

QUESTIO XVIII.

Instantia cepta contra Exemptum, an transeat in illius heredem non Exemptum?

SUMMARIUM.

1. 2. Instantia cepta & rescriptum transit in successorem. 4. Quando debeat attendi principium & non finis.
3. Subsistente causa privilegii in vita defuncti, transit ad illius heredem. 5. Curari debet heres ad resumendum.
6. Alioquin sententia esset nulla.

Quod lis inchoata contra Exemptum transeat in illius heredem non Exemptum, probati satis potest iis auctoritatibus, quæ superius allatæ sunt eod. *lib. quest. 16. num. 5. & seqq.* Quibus addo pro regula, quod non modò instantia

causae transeat in heredem *l. tam ex contractibus ubi DD. ff. de iudiciis l. si eum hominem ubi Barb. & DD. ff. de fideiussor. Abb. Pel. & DD. cap. quia V. de iudic. Milis in Reper. verb. iudex ordinarius vel eius delegatus qui competens erat & vers. seq. fol. 211. Sed & re. 2. scriptum impetratum contra defunctum, transire debet etiam in illius successorem. Anton. Milis in reper. verb. rescriptum licet regulariter & verb. Rescriptum impetratum contra unum & verb. instantia per tot. Leonellus tract. de surreptione rescripti. quest. 18. art. 1. & l. cum quasi ff. de fidei comm. l. bert. Abb. d. c. quia V. n. 1. 3. ubi laic. Cum enim causa privilegit in vita defuncti subsistat, privilegium illius causae in defuncti persona conceptum ad illius heredem patitur transire debet. *l. cum quasi ff. de fidei comm. libert. Lorietus in l. ejus qui n. 37. ff. si cere. petat. in qualibet enim dispositione semper spectari solet initium, quemadmodum Flaminius plurifariam comprobavit de resignat. benef. par. 1. l. 1. qu. 11. per tot. signanter n. 6. & 7. quippe quod ubi acceptum est semel iudicium, ibi finem accipere debeat, etiam si casus superveniat, a quo incipere non possit. cap. factum de Reg. jur. in 6. l. in ambiguis pro dote §. non est novum ff. eodem dixi supra c. 27. n. 2. eod. l.**

Accedit, quod cum resumptio habeat necessariam dependentiam a praeterita obligatione instantiae, qua exemptus fuit obligatus, & in quam successit ejus haeres non exemptus, debet attendi principium & non finis, *l. damni §. sabini ff. de damno infecto l. 3. §. scio §. procedenti ff. de minoribus, pul. h. d. Praes in locis legalibus loco a virtute finis, verbo alii autem dicunt quod & c. ubi laicus.*

Itaque defuncto exempto citari debet ejus haeres ad causam resumendam, seu ut inquit doct. Rebuffus in l. boves ff. de verb. sig. & in l. verbum reddente ff. eodem, ad resumendum ai mamenta causa seu tementa, id est remamentia causa scilicet, ut causam resumam in eo statu in quo remanlit, alioquin enim omilla hac resumptione (quam tamen haeres etiam ultro subire potest) *Massuerus in praxi ut. de contumacia n. 1. 6. sententia vicio nullitatis subiaceret. Castren. l. Paulus 1. ff. quae sententia sine appell. referant. Anton. de Tremolis in addu. ad praxim Vberti de Bonacurso tit. de impedim. execut. & caus. nulli in glo. verb. & contra minorem, vers. & licet iure cautum sit. Barb. l. Lucius ff. ad Trebell. l. sius Roma ff. de iudiciis.*

QV AESTIO XIX.

Instantia cepta coram ordinario contra subjectum, an transeat in illius heredem exemptum?

S V M M A R I V M.

1. In conversis idem iudicium.	4. Exempti comparantur extraneis.
2. Iudex defuncti est iudex haereditis.	5. Exempta immediata aut motu proprio
	cons-

concessa.

6. Quid si concessa sit ad postulationem.
 7. Instantia Laici an transeat in Clericum.
 8. Exempti habent speciales iudices.
 9. Instantia non transi in monasterium.

10. Mutata personâ mutatur actio.
 11. Adventitiâ & novâ acquisitione bona sumunt naturam privilegiatorum.
 12. Instantia finiri dicitur, confiscatis bonis.

Ad ratione casus conversiva præcedentis quæstionis videtur quoque concludendum, instantiam coram ordinario ceptam transire in exemptum, in conversum enim idem est iudicium & eadem disciplina, præses in locis legalibus loco à ratione casus conversiva & loco à contrariis, ut proinde iudex ordinarius competens defuncti ceptatur etiam exempti universalis eius successoris l. i. C. si pendens, appellat. mox intervenit, ubi Marbesianus. Anton. Nalis in repert. verb. iudex ordinarius vel eius delegatus qui competens & verb. iudex delegatus contra unum. l. si is qui Romæ ff. de iudicis dicitur quæst. præced. n. 1. & seq. late. Gaill. li. 1. obs. 37. n. 5.

Quæ regula maxime procedit in Exemptis ab ordinario, qui tamen alicui alteri prælato superiori subiecti sunt, cuius speciei exemptos supra notavimus cum Jafone & Navarro jurisdictione sui ordinarii expressè vel tacitè prorogare posse, eod. li. qu. 7. n. 8. 22. & seqq. Cum enim exemptos extraneis comparari frequenter dixerimus, glo. cap. 1. in verb. nunquid ergo, ubi comparat. Angelum exempto & in c. auctoritate, verb. non Exemptos de privil. in 6. præses in loco à proportionem sub medium c. grave ubi DD. de offic. ord. & dixi eod. li. q. 1. n. 6. Haud dubie quin dispositio Jaboleni de continuanda instantia defuncti in heredem extraneum in eis sit locum habitura. in hæc verba, si is qui Romæ iudicium acceperat decesserit, hæres ejus quamvis domicilium trans mare habeat, Romæ tamen defendi debet, quia succedit in ejus locum à quo hæres relictus est. d. l. si is qui, quippe quod ejusmodi exempti jurisdictionem ordinarii prorogare possint specie prorogationis quam DD. vocant de persona ad personam, item prorogationis necessaria & legali, de qua infra suo loco l. 1. & 2. ff. de iudicis l. si convenit ff. de jurisd. om. iud. Marant. de ord. iudic. par. 4. dist. 4. n. 3. infra q. 29. n. 7. nempe cum non subditi patiuntur causam suam cognosci à iudice alieno. Marant. d. n. 3. Confirmatur, quia exemptus instantiâ nondum inchoatâ convenitur in foro defuncti, dixi infra li. 4. q. 46. n. 1. & seq. ergo longè magis si sit incepta cum defuncto, debet in eum continuari, si eum id de quo minus videtur inesse, inest ergo & id de quo magis, præses loco à minori. Verùm cum communis regula Vlpiano teste sit periculosa, raroque fiat ut non subvertatur. l. omnis diffinitio ff. de Reg. juris. hinc limitanda videtur hæc conclusio non ea specie exemptionis, quæ est immediatè sanctæ Sedi reservata, aut motu proprio Pontificis concessa, in causis enim ejusmodi personarum jurisdictione ordinarii censetur improrogabilis & omnimoda jurisdictione Pontificis reservatione privata. dixi late eod. li. q. n. 9. 10. & seqq. & quæst. 16. n. 12. 13. & seq. Quod ipsum Jafon. in l. cum quadâ n. 9. ubi Casfr. ff. de jurisd. om. iud. explicatum reliquit his verbis.

Præ-

Præventus si moriatur & succedat alius, de alieno foro tenetur prosequi litem coram iudice præveniente, limita nisi mutatio fori fieret ex privilegio Principis concessio motu proprio, tex. l. idem *Vlp. in fin. ff. de excus. tut.* ubi Barth. in l. i. ff. de panis. glo. DD. l. qui autem ff. si quis cautionib. unde si Princeps concedat privilegium motu proprio, quod quis non teneatur defendere nisi coram tali iudice, proderit etiam quoad iudicium coram quo erat præventus secundum Castrensem l. si quis in iudicio ff. si quis cautionibus. Ita ille, Quia in re obiter notaverim ex Rebuffo & aliis quos sumantur data non ad postulationem, sed motu proprio, quia non est verisimile, imò impossibile inquit, quod omnes supplicasset. Idque potissimum quando fit mentio meritorum. Rebuff. de privileg. l. 78. limitatur secundò notabiliter secundum Castrensem in d. l. si quis in iudicio n. 2. ff. si quis cautionib.

Quamvis Exemptio concessa sit ad postulationem particularis, si tamen specialiter eximat ab eodem iudice, coram quo orta est præventio, non tenebitur coram eo (inquit) respondere, adde supra eod. lib. quest. 6. n. 14. & seq. Ratio est, quia Exemptio à speciali iudice habet vim reservationis de qua satis est dictum supra d. quest. 5. nu. 9. & seq.

Quæ limitatio multis potest auctoritatibus confirmari, imprimis militat rationes opinionantium instantiam ceptam contra Laicum, non transire in Clericum heredem, sed eam velut mortuam contra Clericum coram suo iudice à novo esse inchoandam, quemadmodum post alios tenet Marant. de ord. iud. par. 5. n. 13. Abb. Fel. & DD. cap. quia V. de iudic. Boer. dec. 60. n. 32. Covarr. pract. quest. c. 8. v. 2. Mynsing. cent. 1. obs. 86. licet Gaill. asserat contrariam opinionem veriorum & in Camera observari lib. 1. obs. 37. n. 9. in fine.

Secundò, Exempti habent proprios & speciales iudices, supra eod. lib. ca. 5. n. 9. & seq. non secus quam scholares, vassalli, Clerici, Fiscus. Rebuff. de privileg. schol. privileg. l. 53. v. supra eod. lib. quest. 6. n. 19. & Curtium de Feudis part. 7. Barth. & DD. l. si constanter §. si bona ubi recit. in verb. expiratu iudicium, ff. Sol. Matr. Barth. l. si eum hominem n. 1. in fine ff. de fideiuss. Francisc. Lucanus tract. de fisco par. 1. n. 70. 86. & seq. in quos instantia alibi cepta transire non solet, quia habent proprios iudices, ergo argumentum sumendo ab eorum proportionem quod valere frequenter scriptum est, idem iudicandum est in exemptis.

Tertio confert quod Rebuffus scribit d. tract. privileg. 53. numer. 3. in hæc verba. l. ubi ceptum ff. de iudic. non habet locum in scholaribus, & etiam si lis non sit contestata cum scholaribus, sed inter alios poterit etiam post litem contestatam petere causam ad conservatorem remitti, ut pluribus arrestis fuit confirmatum.

Quartò, instantia cepta contra aliquem ante professionem religionis per quam

fi cetera moritur. l. De nobis C. de Episc. & Cleric. late Peck de testam. coniugum lib. 3. cap. 10 n. 5. vers. quid autem fol. 182. non transit in Monasterium. Bald. cap. in praesentia col. 4. de probas. Ergo arguendo à fictione ad veritatem, instantia cepta contra verè mortuum transire non debet in Exemptum. Quia tantum operari debet casus verus in casu vero, quantum fictus in casu ficto. Praes. loco vs. fictionis & Peck. d. n. 5.

01 Quintò mutata personà mutatur actio, & expirat iudicium cap. 1 ubi Franc. & DD de iure part. in 6. DD. d. l. si constante §. si bona, dixi infra quaest. 10. n. 3. Roland. Valle tract. de invento part. 2. q. 17. n. 7. & per tot. quia adventitia & nova acquisitione bona sumunt naturam privilegatorum, c. quia circa de privileg. Clem. 1. de decimis l. si filius ff. de iure fisci. Abb. cap. porro n. 1. vers. secundo potest de privileg. & finit dicitur instantia causa civilis confiscatis bonis, quia talis instantia non transit in si cum. Marian. Socin. ad cap. cum venerabilis art. 10. n. 32. vers. 13. quia tali casu fiscus cequitur esse haeres seu successor anomalus, secus vero si haeres institueretur, tum enim transiret in si cum instantia. Cast. d. §. si bona n. fin. fol. Matr. Rol. à Valle tract. de invento part. 2. quaest. 11. n. 7. & 8.

QVÆSTIO XX.

Inventarium coram quo conficiendum.

SUMMARIUM.

1. De iure auctoritate iudicis opus est in inventario.
  2. Subditus, si Exempto succedat, inventarium fiet auctoritate iudicis ordinarii.
  3. Hereditas adita non representat defuncti.
  4. Mutatione personæ mutatur privilegium.
  5. Laicus si succedat Clerico, inventarium fiet coram iudice Laico.
  6. Clericus creditor citatur in confessione inventarii coram Laico.
  7. Dispositio Insuper, plenissime loquitur.
  8. In verbis voluntaria jurisdictionis cessant exceptiones.
  9. Exemptus si succedat subdito, inventarium fieri debet coram ordinario.
  10. Quid si hereditas nondum sit adita.
- 3 Coniunctudine invaluit ut in confessione inventarii requiratur iudicis auctoritas, quæ de iure opus non erat opinione plurimorum ut interveniret. Castrens. l. fin. §. si autem dubius C. de iure deliber. Monticola tract. de inventario qu. 7. n. 12. fol. 64. Roland. à Valle eod. tract. par. 3. qu. incip. praesentia iudicis fol. 111. unde quaeritur, cujus iudicis auctoritate illud fieri debeat. Dicendum primò, si subditus seu non exemptus succedat exempto, quod inventarium bonorum fieri debeat auctoritate ordinarii iudicis. Ratio est, quia postquam hereditas exempti est adita, non representat amplius personam defuncti sed personam hæredis, l. 1. §. servola ff. si quis testament. liber esse

esse iussu. *hareditas in inveni ff. de acq. rer. Dom. Chassan. ad consuet. Burgund. Rubr. 8. §. 13.* Ideoque mutatione personae mutatum est privilegium status & conditio rei. *l. per procuratorem ubi Barb. & DD. ff. de acq. haredit.* quemadmodum de iure Ecclesiae dicitur, quod si transit in privatum, perdit privilegium & officitur praescripibile. Item in imponendis collectis mutatam personam mutatur status rei, inspiciturque qualitas novi possessoris ac alia plurima in argumentum allata à Petro de Perutio in suo tractatu de mutatione status Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum. Item in hac disputationem trahi posset, utrum privatus succedens privilegiato, utatur privilegio cui non insistit, vide *DD. in l. sicut cum in privato ff. de iure sisci d. l. per procuratorem ubi DD. Baldus de prescript. in 5. partis princip. par. 1. quaest. 1. & seq.*

Secunda ratio, quia si Laicus succedat Clerico, inventarium fiet auctoritate iudicis Laici, *Guido 9. 261. Imbert. in situ Forens. li. 1. c. 24. glo. ver. videtur fol. 106. Ausser. de potest. Saculari super Ecclesiastic. person. Reg. 4. n. 3. vers. adde quod.* Nam mutatione personae bona quae erant affecta privilegio Clericali, defecerunt esse Ecclesiastica, & conditionem haredis Laici sequuntur. *Barb. d. l. per Procuratorem Roland. à Valle tract. de iur. in par. 2. q. 17. per tot. Confirmatur, quia si Clericus creditor in confectioe inventarii debitoris Laici citetur coram iudice Laico, tenebitur comparere. Apostil. la ad Bald. c. vasallus n. 1. in verb. intelligi de investitura, in maritum facta. Anto. in l. non tantum §. senatusconsulto ff. de fideicom. libert. l. 1. §. hac stipulatio ubi Ang. ff. si cui plus quam per l. Falcid.*

Tertia, quia dispositio Justiniani plenissime loquitur, omnesque comprehendit. *§. sancimus §. pen. Auth. de hared. & Falcid. Vitalis tract. de clausulis vers. nil novari inventarii 17. n. 26. fol. 177.* tenuimus autem lege aut dispositione generali comprehendimus exemptos. *lib. 1. cap. 5. n. 7. & 10.*

Quarta, quia in actibus voluntariae jurisdictionis ut est inventarii confectio, cessant iura exemptionum. *Molin. ad consuet. Paris. tit. 1. §. 42. n. 11. & late supra li. 1. c. 46. vers. pro affirmativa citationes enim in confectioe inventarii vim tantum habent monitionis seu denunciationis extrajudicialis. DD. l. consentaneum & Auth. qui semel C. quomodo & quando iudex, Monticola tract. de inventario 9. 7. n. 19. & 20.*

Dico secundò, si Exemptus succedat non exempto, inventarium quoque faciendum coram ordinario. Ratio est, quia illum esse voluntariae jurisdictionis diximus supra. Si vero inventarium revocaretur in causam & contentiosam jurisdictionem, tum ordinarius se intermiscere non poterit, sed exemptioni & declinatoriae erit locus. *Molin. ad consuet. Paris. tit. 1. §. 42. n. 11. & seqq. Monticola d. quaest. 7. n. 20. l. omnes ubi Bald. & Salic. C. de Epsc. & Cler. DD. d. c. si diligenti. Angelus & Corneus tamen tutius censent in materia clericorum, si hac in re Ecclesiasticus iudex audeat. Ang. d. l. 1. §. hac stipulatio ff. si enim plus quam per l. Falcid. Corneus ad l. fin. §. si autem dubius verb. ceteris omnique C. de iure deliberandi, Monticola d. quaest. 7. quod ego etiam in materia*

tertia exemptorum censuerim, tunc ex analogia de qua hactenus frequenter egimus, tum quod bona conditionem personarum exemptarum ad quam iure successione devoluta sunt sequantur, qua de re aliquid infra notavimus lib. 4. quæst. 72. n. 3.

¶ Quid vero si hæreditas non sit adita, quæ tamdiu personam defuncti repræsentat, ut inquit Gail. lib. 2. obs. 130. n. 10. Guido d. quæst. 261. uberioris est disquisitionis

Q U E S T I O XXI.

Finite Exemptione an conveniri quis possit coram ordinario de gestis tempore exemptionis?

S U M M A R I U M.

1. Scholares & mercatores retinent privilegium finito tempore.
2. Ratio legis est pro lege.
3. 4. Coram quo conveniantur exempti de gestis ante exemptionem.

Videtur respondendum negative, idque arguendo à scholaribus qui privilegium forti retinent finito studio in negotiis tempore studii gestis, Item à Mercatoribus aliisque similibus personis. *Castrensis l. unica C. ubi de Rationibus per tot.* Idque ex identitate de qua diximus alibi lib. 1. cap. 4. 5.

Nec videtur opus hic aliqua lege. Ratio enim legis in simili pro lege habetur. *l. scire oportet §. sufficit ff. de excusat. tutor. l. cum ratio de bon. damnat. d. d. p. res in locis legalib. loco à cessante lege post med.* Unde (inquit Aristoteles) querere legem ubi adest ratio, nihil aliud est quam infirmitas intellectus. *Arist. relatum per Curt. Jun. cons. 58. n. 6. conf. 138. n. 2. conf. 74. n. 29. p. res loca ab identitate rationis. Roland. tract. de Inventario par. 3. q. omittendum n. 5. §. seq. fol. 102. Ang. cons. 367. Tho. Grammatic. conf. 29. n. 41.* Præterea idem in Clerico responsum est, qui deposito Clericatu de antea gestis non conveniatur coram Sæculari sed Ecclesiastico iudice, cui rei gesta tempore subiciebatur. *Berachin. tract. de Episcopo par. 5. n. 50. Bald. l. affinitatis C. de omnibus de successione. Abb. c. unico de obligatis ad rationem vide supra eodem libro questione 16. sub finem.* Quæ tamen an in præjudicium jurisdictionis ordinariæ quæ est valde favorabilis *l. 1. c. 4. n. 19.* sustineri possint in Exemptis, non absque ratione disputari potest, mutatione enim personæ & qualitate ejus mutatur & actio, *vide supra eod. q. 20. n. 4.* Quid autem è contra coram quo conveniantur exempti, de eo quod fecerunt aut contraxerunt ante exemptionem, colligi potest ex traditis variis in locis per Doctores. *not. Barb. Auth. gress. C. de Sacros. Barb. l. non solum §. sunt autem ff. de excusat. tut. & in l. pen. ff. si ess. noxalis causa & in l. 1. ff. de penis.*

Q. V. A.

QUAESTIO XXII.

Exempti agentes coram ordinario, an teneantur ad aliquas cautiones.

SUMMARIUM.

1. Statuta iudiciorum alia ordinaria, alia decisoria.
2. Cautiones respiciuntur ordinaria.
3. Exempti subiciuntur ordinariis.
4. Cavere est onus.
5. Extranei arrestari possunt, & cavere coguntur.
6. Ordinarius non exequitur sententiam latam in exemptos.
7. Non exequitur sententiam latam inciditur in causa dotis inter Laicos.
8. In decisivis observanda consuetudo loci, delicti, contractus aut rei.
9. Quae cautiones respiciant decisoria.
10. Causio iudicio sibi praestita coram iudice incompetenti non valet.

Leges consuetudines & statuta iudiciorum alia esse ordinaria, alia decisoria, longe lateque apud diversos scriptum est. *Rochus de Curte tract. de consuet. qu. 10. n. 669. & seqq. & quaest. 6. n. 757. usque ad finem. Stephan. Aufser de potestate Seculari super Eccles. person. reg. 2. n. 40.* Cautiones & satisfactiones judiciales de quibus praefens quaestio, concernunt ordinativa iudicii teste *Aufserio n. 40. Jo. Faber. §. sed hodie vers. 2. item qua hinc ad quas proinde exempti non adstringuntur, Jo. Gottus ad arrest. parlans qu. 49. nisi ex lege, stylo seu consuetudine usitata fori ordinarii ea praestari consueverint. Ratio est, tum quia concessa ordinario facultate cognoscendi de causis exemptionum, censetur secundum ritum, morem & ordinationem sui fori. glo. c. Clericus ubi DD. de foro compet. DD. c. Ecclesias. Maria de constit. Aufser. d. n. 40. Rebuffus ad ord. reg. in praemio glo. 1. n. 68. Rochus d. quaest. 10. n. 668.*

Tum quia ordinaria iudicii non tam respicere videntur personam quam causam eius cognitioni subiectam. *Abb. d. cap. quod Clericus col. 14. Rochus d. qu. 10. n. 669.* Tum quod sicut natus in loco ratione originis subiicitur legibus loci. *l. origine. C. de municip. & origin. lib. 10. Raphael Comensu. cons. 130. incip. P. Clericus. Roch. d. n. 669.* sic causa per delegationem nata in foro ordinarii, subiici debet ejus legi & ordinationi, *Roch. d. n. 669.* Confirmatur 1. quia adstringi ad cautionem censetur esse onus, & cedere in gravamen. *l. cum non facile l. nisi in verb. cautionis onus. ff. si cui plus quam pro l. Falci. Castren. l. omnes §. praeterea n. 2. C. de Episc. & Clericis.* Ut proinde exempti specialiter compelli ad eam non possint, nisi ita de more stylo & lege fori ordinarii statutum sit aut consuetum, alioquin enim exemptio inducta in favorem converteretur in gravamen atque lesionem *dixi infra l. 4. §. 2. n. 6.* quippe quod in solitis aut superfluis cautionibus onerari nemo debeat. *l. 3. ff. de in possess. legat. vel. fidei commiss.*

Con-

- Confirmatur 2. quia Exempti extraneorum iure censeantur. *supra eod. lib. quest. 19. n. 4. DD. cap. grave de offic. ord. infra lib. 4. quest. 55.*
- 15 A quibus cum cautio iudicatum solvi, ne iudicia reddantur elusoria, postulari consueverit. *Castrensis Aulicent. generaliter n. 1. C. de Epis. & Clericis. idipsum in Exemptis eadem proportione sustineri posse videtur. Cast. d. n. 1. Quippe quod ordinarius sententiam in exemptum latam executioni demandare non possit. Innoc. c. significasti de officio deleg. Angel. l. finali C. de iudic. DD. c. cum Episcopus de offic. ord. in 6. nec enim hic par est ratio antecedentis, hoc est causae cognitionis & consequentis scilicet executionis, quo in casu argumentum à concessione antecedentis ad concessionem consequentis & è contra non procedit. Praeses in locis legalibus loco à concess. antecedentem.*
- 7 In simili traditum est ordinarium cognoscentem de causa dotis inter Laicos, sententiam suam executioni mandare non posse in bonis Laicorum, ex quo ea sint à sua iurisdictione exempta. *Ang. d. l. fin. Innoc. d. c. significasti Jo. Andr. c. 1. de homicid. in 6. Praeses d. loco à concess. anteced. post. princip. unde ea proportione de qua haecenus fateri quenter meminimus l. 1. ca. 4. 5. idem argumentum videtur in hac exemptionum materia. Porro quod initio diximus de ordinariis, contra in decisivis venit oblectandum.*
- 8 Siquidem in decisivis observanda est consuetudo contractus rei, aut loci delicti de quo disceptatur. *Aufrer. d. n. 40. Rebuff. d. nu. 69. Rochus d. quest. 16. nu. 768. Praeses in locis loco à contractibus ad delicta in princip. Cuius sub specie sunt cautiones damni infecti, praetandorum legatorum novi operis solvendi adveniente die. Jo. Faber d. 5. sed hac hodie n. 8. in fin. ad quos proinde Exempti ab ordinario cogi non possunt, quæ omnia ex Rocho Fabro & Doctoribus antea allegatis varia exemplorum specie exornantur atque comprobantur, adeo quidem, ut si cautiones de iudicio sibi coram ordinario præbuerint, vitibus non subsistant, cautio enim coram iudice in competenti præstita non subsistit. Alexand. post Baldum l. 2. §. si quis, ff. qui fiscalare cogantur. Abb. cap. 1. in addit. ad n. 3. de fideiussoribus, quia tanquam accessoria vitatur. Barth. l. cum lex ff. de fideiuss. ita in Clerico cavente coram Laico concludit Jacob Ant. Martia de iurisd. & secul. par. 4. cent. 2. casu 160. Gratius cons. 15. num. 30. par. 1. arg. l. cum principalis, ff. de Reg. iuris l. sed. si §. non solum ff. ad Maced. l. fideiussor obligari §. fideiussor, ff. de fideiussoribus.*

QUESTIO XXIII.

Qualiter in iudicio probari debeat Exemptio.

DE probatione Exemptionis actum est supra l. 1. q. 8. proinde non opus est hic actum agere, sicut obiter insinuaré, quasi possessionem exemptionis non liberare à pro-

à probatione privilegii seu exemptionis. *Franc. cap. cum persona §. si verò num. 1. vers. Et sic de privileg. in 6. Castr. l. si solemnibus num. 3. C. de fide instr. Innoc. cap. recepimus de privilegii. Idque ut sentit Innoc. d. cap. recepimus, nisi possessio exemptionis qualita sit ex clausula seu titulo ad Judicium percepta libertatis.*

Q U A E S T I O XXIV.

Exemplaria Exemptionum qualiter authenticentur.

DE modo exhibendi in judicio Exemptiones, formam præbet nobis constitutio Bonifaciana in *cap. cum persona de privileg. in 6.* de qua satis locuti sumus libro primo qu. 8. de exemptionatione vero sic habet Fumus: Exemplaria (inquit) sic authenticantur, si Judex diligenter inspiciat, & tunc plures notarii subscribant, quod Judex sic fecit & invenit integra, unus etiam Notarius sufficit auctoritate judicis: ita ille in *Aurea Armilla verb. Privilegium numer. 15. Abb. cap. si instrumenta ubi DD. de fide instr. fieri autem potest ejusmodi exemptio coram ordinario, nam istud est voluntarie jurisdictionis, ad quam exemptiones non extenduntur, ut probatum est supra lib. 1. cap. 46. vers. pro affirmativa.*

De innovatione autem nihil attinet hoc loci dicere, siquidem licet in concessione exemptionis de jure non sit opus citatione partis, ex quo privilegium non sit actus judicialis, *Jafon. l. Gallus §. Et quod si tantum num. 14. de liberis & posth. & latè dixi lib. 1. quæst. 12.* In innovatione tamen privilegii, aliud vilum est, velut tractavi jam allegata quæstione duodecima.

Q U A E S T I O XXV.

Pendente lite super exemptione, an quis adversus Ordinarium in possessione manutendus?

U Tique, licet enim quis possideat contra jus commune, non ideo tamen in sua possessione turbandus est. *Geminian. cap. cum persona de privileg. in 6. ubi Francus in §. si verò num. 1.* prout quoque lite pendente super concessione aut validitate privilegii possessor usu suæ possessionis interdicti non potest. *Abb. cap. 1. ut lite pendente.* Idque, ut inquit Gemin. & Fumus, dummodo adsit aliqua probatio, etiam si non foret sufficiens per quam possidentis intentio justificetur. *Quæ tamen tum demum vera sunt, quando possessio allegatur titulata ex privilegio, secus vero si præscriptione, privilegium enim hoc in casu favorable est &*

A a

præscriptio odiosa, ideoque ordinarius potest uti sua jurisdictione contra eum qui contendit se exemptum per præscriptionem pendente lite, donec de præscriptione plenè probaverit, non verò contra eum, qui dicit se Exemptum ex privilegio, aut ex privilegio & præscriptione simul, etiam pendente appellatione à sententia lata in præjudicium exemptionis, quia appellatio neminem private possessione sua potest late Franc. d. §. si vero nu. 2. & 3. ubi etiam Auth. & DD. Ang. Fumus ubi supra, & dicitur est supra lib. 1. quest. 6. Gaill. lib. 1. obs. 144. num. 10.

Q U Æ S T I O   X X V I .

Libellus seu articuli in causa Exemptionis quales esse debeant

S V M M A R I U M .

1. Articuli quomodo debeat amissio.
2. Præscriptio qualiter deduci debeat.
3. Exemptio ab omni jurisdictione præscribi non potest.
4. Libellus est revocandus, in quo Episcopus petit jus ab Ecclesia quam libellus exemptam.

Exemptio nem acquiritur tantum dupliciter, privilegio scilicet & præscriptione, ex eis quæ hæcenus dicta sunt, sit factis manifestum. In libellanda exemptione de qua extenore privilegii constat, nihil hic est singulariter animadvertendum.

At verò si agatur de exemptione seu privilegio amisso, quia hæcenus, lib. 1. qu. 7. diximus, ad earum probatoriam substantiam requiri scripturam nisi dicatur amissa, tria hoc casu amissionis erunt articulanda, primò tenor instrumenti, 2. publicum seu authenticum fuisse, 3. illud esse amissum, nec enim alterum horum sufficeret. *Ad solennia de fustitia & jure tom. 2. disputat. 448. fol. 870. Abbas cap. Cum olim de Privilegiis. Felin cap. sicut col. 6. de re. judica. Alex. cons. 196. vol. 2. Barib. & DD. l. sicut iniquum C. de fide instr. & Auth. si quis in aliquo C. de edendo, licet sufficiant ad hoc conjunctim probandum, duo testes, quamvis actus amissus majorem solemnitatem postulabat. Molina ubi supra.*

At verò, in articulanda præscriptione exemptionis, necesse juxta Parisium deducere possessionem continuam, pacificam cum bona fide, per tempus legitimum. *laussine. Paris. cons. 65. vol. 4. per tot. DD. cap. 1. de præscrip. in 6. latè Balben de præscrip. in 5. parte principali quest. 11. & 12. Præterea, oportet ponere aliquem alium jurisdictionem præscripsisse, alioquin enim teste Rota ejusmodi articuli de exemptione à jurisdictione ordinarii etiam à tanto tempore, quod non extet memoria, impertinentes essent, nec admittendi, nisi in eis detur Prælato qui hujusmodi jurisdictionem præscripsit. Rota de præscrip. decis. In novis. Felin. cap. Cum non li-*

beat. n. 9. vers. circa allegantem ubi etiam, Abb. & DD. de prescript. dixi supra ad quest. 6.

Ratio est, quia Exemptio ab omni jurisdictione prescribi non potest, ne dentur acephali sicut locusta sine rege, sine capite, sed bene a jurisdictione unius superioris respectu alterius. cap. cum persona §. si autem ubi Franc. & DD. de privileg. in 6. Baldus ubi supra & lae supra ad quest. 6. de quo non est periculum in exemptione orta ex privilegio, quo exempti contentum ipso jure recidunt in immediatam papae potestatem, nisi aliter ex tenore privilegii cautum videatur. Postremo, notandum, quod si Episcopus petat aliquod jus Episcopale ab Ecclesia, quam libello asserit exemptam, talis libellus veniet reiiciendus, nisi adiciat causam aliquam degenendi fundatam etiam contra Ecclesiam exemptam, puta prescriptionem, aut ejusmodi aliquam aliam. Innocent. cap. dilecti filii vers. sed si de libelli oblat. Spec. de libellor. oblat. §. iuxta propositioni num. 22.

QUESTIO XXVII.

Privilegium exemptionis an totum, an vero illius pars controversa tantum edi debeat.

SUMMARIUM.

- 1. In testamento, status inventarius an editio totius aut partis fieri debeat.
- 2. In inspectio totius, Copia vero tantum per partes datur.
- 3. Quia copia totius adferre possit cavillationes.
- 4. Exemplatio sit expensis exempti.

EDITIO totius, an vero partis fieri debeat in testamento, status inventario, & similibus, disputatur variis in locis per Doctores. l. Argentarius §. edi. ff. de edendo Bald. l. si. C. de precib. Imper. offer. Barb. l. 1. ff. de novi oper. nunt. Hostien. in Summa de fide. instr. §. an instrumentum vers. si vero, Spec. iii. de instrum. §. videndum restat. vers. Quid si producitur, Fel. cap. i. nu. 26. & seq. de probat. Anchar. cap. cum persona ubi DD. de privileg. in 6.

In hac materia sic solet distingui, ut inspectio totius privilegii illiusque plenaria lectio concedi debeat, at vero copia de eis tantum articulis, de quibus & controversia. text. ubi gloss. & DD. d. cap. Cum persona in verb. integraliter. Fel. d. cap. i. num. 20. de probat.

Ratio est, quia ex copia & descriptione totius possent excogitari lites, quod ita facile non fiet ex descriptione solius articuli controversi. glo. in d. verb. integraliter ubi Anchar. & DD. Additur & aliud speciale hoc in loco, quod ejusmodi copia & exemplatio fieri debeat expensis exempti ad quem spectat sua jura producere, ne privilegium suum perire possit. Franc. d. c. Cu persona in pr. n. q. Fel. c. n. 8. de libelli oblat. Alio.

Alioquin enim, communiter aliis in causis aliter obtinuit, nisi tamen consuetudine fori aliud disponatur. gloss. Clem. causam verb. porrecto de elect. & in Clement. 2. verb. oblatos d. appellat. & ibi DD. Franc. de num. 4.

 QUÆSTIO XXVIII.

Exceptio exemptionis proposita in vim peremptoriae, an statim, an vero post litem contestationem reservanda.

Questionem hanc movet Panormitanus, quemque resolvit hoc pacto: Quid (inquit) si Episcopus petat jus Episcopale, quia Ecclesia sita & in sua Diocesi, & reus dicat libellum non admittendum, quia statim est paratus Ecclesiam probante exemptione, dicunt Innocent. & Hostiens. libellum admittendum non obstante tali exceptione, ut fiat litem contestatio, & probatio exemptionis differtur in principali Abb. cap. fin. num. 8. de libelli oblat. Quæ tamen conclusio fallit, si exemptio notorie competeret, cum enim notorie constet de non jure agenti, iudex non debet pati causam venire in iudicium, tum ut malitiis hominum eatur obviam, tum ut omnis circuitus & procrastinatio evitetur. Abb. cap. ex parte B. nu. 13. de foro compet. fo. Andr. ca. 1. de litem contest. in 6. & d. cap. fin. num. 8.

 QUÆSTIO XXIX.

Exemptus agendo coram ordinario, an coram eodem reconveniri possit.

S U M M A R I U M.

1. Clericus reconveniri potest coram iudice Laico.	9. Reconventio venit consecutive ad causam conventionis.
2. Bartholi & Baldi opinio secuta.	10. Quando privilegiatus eligit iudicem pro se, debet eundem pati contra se.
3. Quibus in causis Clericus reconveniri non possit.	11. Fallit in actionibus de delicto.
4. Vassallus reconveniri potest.	12. Fallit secundo si exemptus non elegisset iudicem.
5. Item Exempti.	13. Fallit tertio, si iudex datus sit motu proprio, aut communi consensu.
6. Exemptus eligendo iudicem pro se, non debet eundem designari contra se.	14. Item nisi Exemptus in fraudem elegisset.
7. Exempti prorogant necessaria prorogatione.	15. Item nisi reconventio sit in causa, de qua iudex iudicare non possit.
8. Reconventio permittitur coram delegato ad unam causam.	

16. Contra-

16 Curator ad litem an dari possit per ordinarium Exempto coram se litiganti
 Clericum reconveniri posse coram iudice Laico communiore Doctorum calculo
 receptum est. *Barth. auth. Et consequenter col. fin. C. de sent. late. Ang. §. idem juris*
num. 43. in situ de except. glo. cap. 1. de mutui petiti. Bald. l. 2. §. sed si agant. ff. de iudicis,
deij. Neapol. 173. Spec. de reconventione §. nunc dicamus vers. sed pone Clericus. Marant.
de ord. iudic. part. 4. distinct. 6. num. 44. Mynsing. cent. 2. obs. 67. vers. primus. Repug-
nante Abbate in cap. at si Clerici de iudicis, cuius proinde opinio in iudicando non
immerito reicitur, quippe quod ei unanimiter adversentur permulti alii, ac pra-
ter inter se conveniunt, in eandemque descendunt sententiam, quod iudex illam
legi & securè amplecti possit. Tiraquell. de retract. consang. ad finem n. 90. fol. 208.
de retract. convent. §. 4. glo. 6. n. 12. fol. 317.
 Quae tamen conclusio has patitur restrictiones, nempe nisi reconventio fieret
 de causa spirituali, item criminali infamante, postremo nisi Laicus sit causa cui con-
 veniatur ut occasione habeat reconveniendi, aut nisi conventus coram iudice il-
 lum declinet alium ve iudicem reclamet, tum enim non erit, inquit, potestas re-
 conveniendi. *Spec. Bald. & DD. supra Marant d. num. 44. §. 19.*
 Praeterea, concludendum est, reconventioni locum esse inter Vasallos contenden-
 tes cum paribus Curiae, etiam ratione debiti civilis aut personalis. *gloss. cap. 1. de con-*
roversia feudi in verb. faciendum in fine ubi Bald. Soci. cap. ex transmissa nu. 24. de foro
compet. fo. Wamesius conf. 71. num. 5. Bald. de prohibita alienatione feudi per. Fredericum
§. praeterea nu. 12. §. seq. & de controversia seu de apud pares terminanda n. 6. Quod ta-
men non voluit admittere Mynsingerus lib. 4. obser. 40. per tot.
 Idem quoque inter pauperes, quibus ex statuto dati sunt certi & speciales iudices
Bald. n. 5. prout quoque coram iudicibus Mercatorum, Scholasticorum, generaliterque
coram quibuscumque iudicibus particularibus ad certa negotia vel personas depu-
tatis per legem, privilegium, aut statutum, Marant. d. dist. 6. num. 19.
 Ut proinde identitate juris idem videatur respondendum in exemptis, versatur
 enim hinc inde identitas & similitudo eadem rationis. *Doct. Fel. in cap. Cum ordinem*
7. vers. modo §. nu. 8. in pr. Butrio cap. super literis col. 25. vers. Et per hoc patet de rescript.
Abb. cap. significasti num. 12. vers. videmus vers. Item omnes rationes de foro compet.
Et dixi supra lib. 1. quest. 43. num. 5. Ratio est, quia Exemptus eligendo iudicem pro
se, non debet designari eandem iudicem contra se, arg. l. cum Pap. C. de sentent.
& interloc.
 Secundò, licet Exemptus prorogare non possit voluntariè, necessaria tamen &
 legali prorogatione quae fit per modum reconventionis, potest de Clericis, Vasallis &
 aliis iam dictum est. *Marant. d. dist. 6. num. 21. vers. quadam,*
 Tertio, reconventio conceditur coram delegato ad unam causam *Abb. & DD. cap. 8*

da 3

cap. 1. de mutui petitionibus. Barth. de Auth. & consequenter Bald. l. nequo in fin. C. de com-
pensat. Marant. ubi supra nu. 11. & 20. quia Judicem quem elegisti patere. d. l. cum Pap.
& tot. tit. quod quisque juris. Loricus in apicibus juris ut. de privilegiis impetrati retor-
tione.

- 9 Quarta, quia causa reconventionalis venit consecutivè & accessoriè ad causam
conventionis. l. si idem cum eodem §. quod si mutua ff. de jurif. om. iud. d. auth. & conse-
quenter. Marant. ubi supra nu. 21. vers. secundo. Jurisdic. enim se extendit ad con-
nexa, annexa & dependentia. Leonell. tract. de surrept. rescripti. q. 18. a. 7. & 8. ut & com-
munio seu continentia causæ cum exempto, quæ exemptionem patit. v. supra li. 1. c. 26.
- 10 Quinto, quando persona privilegiata elegit aliquem Judicem pro se, debet eun-
dem habere, & pati contra se, non obstante illius privilegio, quando natura causæ
id patitur. l. est receptum ubi glo. & DD. ff. de Jurisdic. om. iud. Marant. de ord. iudic. d.
dist. 6. num. 23. vers. primo casu, & arg. ab eis quæ de Clerico dicta sunt. Abb. cap. 1. nu. 27.
de mutui peti. Restr. ingendum autem istud est cum agitur de causa civili, v. g. resti-
tutionis, contractus, vel de dominio alicujus rei, secus verò si agatur de actione in-
juriarum furti, aut ex maleficio, nam nullus privilegiatus agens injuriarum potest
reconveniri coram alio non suo iudice. l. 2. §. sed agant ff. de iudicis. Bald. d. tit. de con-
trovers. fendi apud pares num. 5. sub finem Aug. d. §. idem juris num. 43. vers. sed Baldus
qua de re vide plane Capell. Tholof. Dec. 95. cum addit. Restr. ingendum secundo, nisi
11 conventus declinet jurisdictionem iudicis coram quo convenitur, petatque se ad
alium iudicem remitti, ex quo enim ille iudex secundus non fuit electus per exemp-
tum agentem, sed per Reum conventum, non poterit coram illo reconventionem
intentare. Ratio est, quia isto in casu cessat ratio d. l. cum Pap. de qua antè scripsi
quæ fundatur in lege naturali, quod tibi vis fieri, & quod quisque juris in alium sta-
tuit. DD. ubi supra Marant. d. dist. 6. num. 19. vers. si verò Scholaris. Abbas cap. 1. col. fin.
de mutui peti. Bald. Auth. habita col. 3. vers. 5. queritur C. ne filius pro patre. Restr.
12 gendum tertio, nisi iudex fuisset electus communi partium consensu, item nisi Ju-
dex fuisset datus motu proprio Principis. l. son. l. 3. col. fin. ff. Quod quisque juris.
Marant. ubi supra num. 11. in fine. tunc enim cessat retortio. Rom. cons. 327. Mysing.
cent. 3. obser. 4. in fine. Restr. ingendum quarto, nisi exemptus in fraudem conventi-
13 set, ut ibidem reconveniretur, quia detecta fraude cessabit reconventio, etiam si ex-
emptus hoc non peteret. Ang. l. 2. §. sed si agat ff. de iudic. dixi late. infra libr. 4. quæst.
7. Restr. ingendum quinto, nisi reconventio fiat in causa de qua iudex conventio-
14 nis iudicare non posset, tum enim reconvenire non liceret, vide Franc. cap. Dissentia
§. rem. num. 4. de rescripti. in 6. latè Mindaanus tract. de continent. cause cap. 6. per tot.
signanter num. 35. Illud non incommode hic quæri posset, quid si Exempto coram
15 ordinario reconvento dandus sit curator ad litem, à quo is decerneretur? Paucis, cum
Barthol. censemus ab ordinario iudice, qui de causa cognoscat, ejusmodi curatorem
ad li.

ad litem dari posse. *Barth. l. fin. §. 1. C. de administr. iur. ubi id extollit. Et in l. 1. num. 5. ff. de tutorib. Et curator. dat. ab his per cap. fin. de iud. in 6.* licet videatur dubitare Carocius in *fin. 74.* sed sine fundamento, cui enim iurisd. data est, ea omnia quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisd. explicari non potest, *l. 2. ubi DD. ff. de iurisd. omnium iud.* Quæ ratio, an generaliter vigeat etiam in exemptis, in quos Pontifex sibi specialiter iurisdictionem reservavit, qui nec tacite nec expressè ordinarii iurisdictionem prorogare possunt, maturioris est inquisitionis. *vide cap. prudentiam §. sexto ubi DD. de offic. deleg. ubi Abb. cap. quod translationem de offic. leg. talon. d. l. 2. Præses in locis legalibus loco à concessione antecedenti vers. 3. limitatur. v. infra lib. 4. cap. 33.* pendebit huius decisio etiam ex iis quæ antea notavimus, dam de prorogatione iudicis ordinarii quædam attulimus, quæ hic brevitate causa habeantur pro repositis *vide supra eod. lib. cap. 7.*

QVÆSTIO XXX.

Exempti agendo coram ordinario, an teneantur servare ordinationes & statuta eius iudicii?

SUMMARIUM.

1. Statuta ordinatoria inducunt ligant exemptos, secus decisoria.
2. Delegatus non tenetur se conformare ordinario.

TEtigidi ipsam Quæstione 22. huius libri, cui addo latè tradita per Rocchum de Curte in suo tractatu de consuetudine *quæst. 116. num. 757. usque ad num. 785. Petrus Ravennas eod. tract. num. 155.* Quæ confirmantur ab analogia fori Clericorum & Laicorum, à qua argumentum in hac materia duci posse frequenter supra diximus. Siquidem sicut causa Clerici agens in foro Sæculari terminari debet secundum ius civile vel municipale, ac appellatio non ad Ecclesiasticum sed Laicum superiorem interponi nec esse est. *Petr. Brixienfis in Reperi. verb. Clericus. Ang. cons. 193. gloss. cap. quod Clericus de foro compet. Archid. 2. quæst. 6. cap. non ita.* ita quoque causa Exempti absentis coram ordinario ventilari debet juxta consuetudines & statuta fori ordinarii, quemadmodum in materia simili in appellatione interponenda notavimus *infra quæst. 42.* Quod verum esse in statutis ordinariis iudicii diximus supra *d. quæst. 22.*

At verò in decisoriis minimè, quippè quod consuetudines & statuta respicientia decisoria litium non ligent extraneos. *Alcius, de præsump. reg. 3. præsumpt. 19. num. 7.* & proinde nec Exemptos, quos extraneorum jure ceteri notum est, *ext. cap. gravi ubi Abb. Felin. Et DD. de offic. ordin. quod supra variis in locis latè probatum est.*

Illud

Illud obiter non est prætereundum, quod ordinarius cui Pontifex rescribit per verba facientia eum delegatum, non tenetur servare formam istarum loci cui præest, licet fecus, inquit notanter Baldus & Felinus, quando excitatur ejus jurisdictione ordinaria. Bald. cap. licet in fine ubi id explanat. de foro ordinarij. Fel. cap. cum delecta num. 12. vers. Et scias de rescript. 1.

Q U Æ S T I O XXXI.

Confessio exempti coram ordinario an ei præjudicet.

S U M M A R I U M.

1. Confessio facta coram incompetente, non probat plenè.
2. Confessio si sit solennis, præjudicat exemptis.
3. Nobilitas non potest Domino interverti.
4. Exemptus potest se suero ex capite Pa. pa.
5. Acta gesta coram incompetente non probant.
6. Pater veniens ad defensionem filii, potest ejus confessionem revocare.
7. Pater veniens ad defensionem filii, potest ejus confessionem revocare.

Questio ista duplex est: prior, an consentienti præjudicet, posterior, an superior.

Quoad prius, licet confessio judicialis notorijs juribus plenissime probet, si tamen ea emanaverit coram iudice incompetente, ejusmodi confessio non faciet plenam probationem. Fel. cap. si Clerici, num. 5, de judic. Steph. Ausfrer. de potestate Sacul. super Eccles. personis reg. 3. num. 16. Bellam. conclus. 449. Innocen. cap. per inquisitionem de elec. Anton. de Aulis in aureo repertorio verb. confessio facta coram iudice competente fol. 81. quod verum esse ferunt quidam, cum iudex coram quo emanavit confessio, planè est incompetens, adducto ad Castrenf. in l. Magistratibus num. 3. ad verb. competentem in fine ff. de Jurisd. om. judic.

Quod posterius, si emanet coram ordinario incompetente, dicendum uti in priora membro, si vero coram competente, puta cuius jurisdictione excitata aux delicta que exempta ejus rector est, sed non Papæ seu superiori subjectionem possidenti. text. ubi Abb. cap. dilectus num. 4. § 18. vers. nam vides de Capellis Monachor. § num. 4. cum Apost. tum quia confessio Rectoris præjudicat Ecclesiæ si sit solennis, habeatque assistentiam juris communis, vide Fel. cap. quoniam num. 11. de præscript. ubi latè distinguitur et alios allegat. Carocius de juramento lris decisorio quest. 40. principali fol. 293. vide Bellam. concil. 695. ubi latè de confessione Prelati, late Redoanus tract. de rebus Eccles. non alienandis quest. 51. cap. 21. num. 10. § quest. 56. ca. 1. n. 13. § 17. § 2.

Tura

Tum quia subditus nequit Domino possessionem subjectionis suae intervertere, praestando alteri obedientiam, quam diu Dominus est in possessione. Innoc. e. cum venisset de rest. in integr. c. olim. 3. de rest. spoliar. cap. venerabili de sensib. Ideoque potest exemptus si non ex proprio capite, tamen ex persona & capite Domini seu superioris ejusmodi praedictam confessionem irritare, scripsi supra li. 1. c. 35. noi. Fel. c. an dicitur n. 25. de prescrip.

Quae de confessione dicta sunt, obtinent etiam in quovis actorum vel sententiarum genere, quae facta coram incompetenti, non probant coram competenti, at vero & contra probationem inducunt, vide Franc. cap. fin. n. 2. de except. in 6. late Castr. conf. infra citato.

Quod autem dixi, confessionem factam in praedictum exemptionis irritari posse ex capite & persona superioris, id fit ad instar patriae vel Dominicae potestatis, patrum autem Dominus veniens ad defensionem filii vel servi, confessionem ab eis emissam revocare potest, l. 2. ubi DD. ff. de noxali causa. Id quod latius argumentando in hac exemptionum specie probavit appositè Castrensis. conf. 431. n. 5. par. 1. fol. 223. probavimusque crebro aptissime duci argumentum ab ejusmodi generibus potestatum ad hanc exemptionum materiam par. 1. cap. 1. § 45. Quippe ex jure patriae Dominicae alteriusve ejusmodi potestatis derivatas fuisse exemptiones late supra notatum est d. lib. 1. c. 1. nu. 12.

QUESTIO XXXII.

Exemptus litigans coram ordinario, an jurare possit secundum suam intentionem & non illius cui juratur?

SUMMARIUM.

- 1. Jurare potest secundum conscientiam, qui contra juris ordinem ab incompetente iudice cogitur.
- 2. An idem obtineat in testibus.
- 3. An eiusmodi iuramenta subsistant saltem in in vim pacti.
- 4. Testis deponens falsum in iudicio, non tamen in forma iudicii, non committit crimen falsi, neque de falso puniri potest.

Regulare est apud Casuistas, quod is qui inique interrogatur, possit iuste respondere quod nescit, intelligendo non eo modo se scire, quo illud dicere tenetur. Navarrus in ca. inter verba 11. qu. 13. conclus. 6. & in Manuali ca. 12. num. 88. & in repetit. c. humana aures 22. qu. 5. per tot. Adrian. in 4. de confess. dubio 10. col. 3. & in quodlib. 11. l. 1. in ca. Angel. de Perusio l. adeo §. si tibi ff. de cond. ob. turp. caus. Anania ca. qui cum iure col. fin. de furt. In exemplum est quod de S. Francisco adfertur, qui rogatus

B b

gatus quo iuisset quidam homicida, respondit manus per manicas immitteus, non transivisse illac, unde fit occasio huius questionis, an exemptus ab ordinario suo interrogatus, taliter secundum suam mentem & non alterius intentione respondere possit. Certè, qui iubetur respondere seu jurare à iudice competente, servato juris ordine, citra perituum non aliter jurare potest, quam secundum mentem & intentionem eius cui iuramentum præstat, c. quacunque art. 22. q. 5. S. Thomas 2. 2. q. 8. art. 7. ad 4. Navarr. in Manuali. c. 12. n. 8. vers. nono. Verùm, si iudex exigens iuramentum non fuerit competens, vel esto quod sit competens, interrogat tamen contra iuris ordinem, seu non in forma iudicii. Tindarus tract. de testibus lib. 2. c. 1. nu. 7. glo. Athletas §. fin. ff. de falsis. Card. Toletus de instrum. Sacerdotis lib. 5. cap. 58. per tot. Navarrus in Manuali d. cap. 12. n. 88. vel est alius homo privatus, qui per metum aut importunitatem iuramentum extorquet, tunc jurare licebit id quod secundum jurantem mentem est verum, falsum autem secundum mentem alterius cui iuramentum præstat. cap. humana aures 22. quest. 5. ubi latè Navarr. in Manuali d. vers. nono. Item cap. 13. nu. 88. vers. Rogatus autem cap. 25. n. 43. vers. porro qui non tenetur. Ferrar. Cauela 3. Caroc. de jurament. l. ius decisor. questione 13. questione 4. nu. 2. fol. 206. vide. Alex. in l. servus nu. 1. ff. de iurejurand. Caroc. in d. tractatu q. 2. questione nonè nu. 8. vers. mutat. ubi dicit, quod huic doctrinæ adverteatur quoad forum contentiosum. Decian. in tract. crim. cap. 12. num. 23. tom. 2. & quod ita pejeranti minor fides adhibeatur. Idipsum Navarrus citatis locis excendit ad testes dicens, quod testes qui ad testificandum non coguntur, se excusare debeant, quorum excusationem si iudex non admittat, appellari debere: si verò appellatione non obstante timeant iudicis sævitiam seu executionem, eos posse deponere se nihil scire intelligendo intra se, quod dicere teneantur, Navarr. d. num. 43. In confirmationem prædictorum est, quod advert Ferrati caueta 3. potestatem qui iuravit servare statuta die festivo in honorem Dei contraveniendo non esse perjurum. Caroc. d. n. 2. Accedit, quod iuramentum ejusmodi iudiciale ne quidem subsistat in vim pacti. Alex. l. servus, n. 1. ff. de iurejur. Caroc. de juram. l. ius decisorio q. 40. principali fol. 293. in fine. Insuper facti quod traditur apud Tindarum tract. de testib. lib. 2. c. 1. nu. 7. per glo. in l. Athletas §. fin. ff. de falsis, testem deponentem falsum in iudicio, non tamen in forma iudicii, non committere crimen falsi, neque de falso puniri posse.

Q U A S T I O XXXIII.

Exempti an testes esse possint coram ordinario.

E Dicitur de testibus est permissorium, omnes enim testes esse possunt, qui lege aut constitutione non prohibentur. d. 1. §. 1. ff. de testib. Nellus à S. Gemina. tract.

de testibus num. 1. Cum itaque testimonii dictio exemptis prohibita esse non inveniatur, merito eos ad testimonium admittentis, nisi tamen exempti quibus & Clerici, quia tunc in eadem casibus poterunt testes esse, prohibebuntur que quibus & Clerici, quia qualitas illa potentior praeponderat & est magis attendenda, arg. l. quatuor ff. de statu hom. lausimè Farinacius tract. de testibus lib. 2. tit. 6. q. 61. n. 8. & seqq. ca. cum nuntius ubi Abb. Fel. Mysing. & DD. de testib. ca. in super eodem tit. Itaque animadvertendi sunt casus, quibus id Clericis seu in prophana coram Laico iudice, seu in criminali permittatur, quos Farinacius & Doctores jam allegati studiofissimè prosequuntur.

Q U A E S T I O XXXIV.

Exempti an ab ordinario cogi possint ad testimonium.

S U M M A R I U M.

- 1. Clerici, Canonici, monachi, à quibus ad testificandum compellantur.
- 2. Forenses & Exempti parificantur.
- 3. Testimonium Exempti coram ordinario ultrò prescriptum subsistit.
- 4. Omissio licentia est levis solemnitas.

Clericus in testem coram iudice Saeculari productus, citari ad deponendum debet non auctoritate iudicis Saecularis, coram quo lis vertitur, sed Ecclesiastici, à quo cogetur ut testimonium coram se dicat, quod postea ad Saecularem iudicem remittet, aut coram Saeculari deponet, sed tamen cum licentia superioris seu Ecclesiastici iudicis. Abb. Fel. Mysing. & DD. cum nuntius de testibus Gaill. lib. 1. obs. 108. nu. 16. Farinacius laudat tract. de testib. lib. 2. tit. 6. q. 61. nu. 90. & seq. & nu. 97. glo. ca. fin. q. 2. ubi dicit, quod coram Episcopo, aut ab eo deputato, statuendum. 2. qu. 6. Spec. de test. §. sequitur vers. quid de Presbytero. Brixienfis in repert. verb. Clericus Guido sing. 67. & plene dec. 65. Id quod etiam militat in Monachis Canonici Regula. ribus, convertis, aliisque sub obedientia viventibus, qui simili auctoritate deponere, seu ad testimonium cogi non possunt, nisi auctoritate proprii superioris, Farinac. ubi supra nu. 134. Mysing. & DD. cum nuntius. Spec. de test. §. 1. num. 36. DD. cap. 1. de juram. calum. Id quod laetum est ad consentiendum (inquit Felinus) honorem Clericorum, ne Laicus seu alienus iudex videatur in eos auctoritate, Fel. d. cap. cum Nuntius n. 3. vers. quia prohibitio e. quanquam. Quod ipsum non sine evidenti ratione extendendum est ad exemptos, quippe quod in hac materia fori, Clerici & Exempti à pari cedant supra li. 1. q. 45. unde identitas hae rationis pro lege habenda est. I scire oportet, §. iussu ff. de excusat. sui. querere enim legem quando habemus rationem, nihil aliud est, inquit Rolandus à Valle, quam infirmitas intellectus, tract. de inventario par. 3. quest. omniendum num. 5. fol. 102. doctò laetique Carocius sing. 263. Ac ita de Benedictinis scripsimus supra lib. 1. quest. 17. n. 8. Confirmatur, quia Exemptus & extraneus

traneus seu forensis equiparantur. cap. grave ubi Abb. & Fel. de officio ordin. at qui etiam
 tum est, forensis ab alieno iudice cogi non potest, sed requirendum esse illius iudicem
 ut eum examinet. *lex. in l. iudices eum. Auth. apud eloquentissimum c. de fide instrum.*
Feder. Schentz. tract. de testibus num. 10. Idque per litteras requisitoriales quas Myer
 fingerus appellat mutui compassus in cap. cum causam num. 3. de testibus.

3. Restringenda hæc conclusio, ut licet Exemptus ab ordinario cogi non possit,
 ultro tamen si examinetur, tenet & valida est depositio. *Abb. id. cap. cum nuntius n. 3.*
vers. sed nunquid. Farinacius ubi supra num. 84. Ratio, quia multa parte non opponen-
 te subsistunt, quæ in iudicium revocata impedirentur. *Gaill. lib. 2. obs. 47. num. 9. &*
seqq. ubi late exemplificat. Deinde, omisio licentiæ est levis solemnitas, quæ omis-
 non viciat actum. *Farinac. ubi supra nu. 134. Abb. d. ca. cum Nuntius nu. 4. Guido q. 517.*

4. Quo in casu si sponte se in testem offerat, erit locus doctrinæ quam supra tradidi-
 mus, *quæst. 32. in fine eod. lib.* debere scilicet deponere non secundum propriam ejus
 intentionem seu intelligentiam, sed iudicis cui iuramentum præstitum est, id quod
 variis Navarri autoritatibus probatum est.

Q U Æ S T I O XXXV.

Exemptus deponens falsum coram ordinario, an ab eo puniri possit?

S U M M A R I U M.

- 1. Clericus falsum deponens coram Laico, relegandus est nisi puniatur ad suum iudicem.
- 2. Exemptus falsum deponens coram ordinario, puniatur ab eodem.
- 3. Forensis puniatur ab eodem iudice, coram quo falsum deposuit.
- 4. Iuramentum eius decisorium an exempto deferri possit coram ordinario.

1. Clericum falsum deponentem coram Laico, non posse ab eo puniri, sed relegan-
 dum esse ad suum iudicem communiorum Doctorum calculo receptum est. *Fel.*
cap. verum numer. 4. vers. contra Clericum ubi Abbas de foro competentis, ubi prælixissima
Apostilla quid sit coram delegato. Hostiensis cap. de foro compet. Covarr. pract. q. 6. r. d. nu. 8.
DD. et de crimine falsi, unde Mynsing lib. 6. obs. 72. ubi late & eleg.

2. Aliter tamen in Exemptis dispositum videtur, idque per autoritatem Anania qui
 sic loquitur. *Salicet. in l. nullum, C. de testibus,* veri quæro an hæc lex dicit, quod
 indubitanter credat, quod si Clericus testificatur coram iudice Ecclesiastico, illa lex
 habet locum, etiam si Clericus esset Exemptus, quia tunc perdit privilegium exclu-
 sionis per illam legem, pro quo etiam allego notata in l. 1. si quis in ius vocatus non
 erit. Sed si testificatur coram iudice civili dicitur secus, ut Anania cap. 1. de falsis, ubi
 etiam

etiam idem Anania disputat de Archiepiscopo Exempto, qui falsum deponit coram aliquo Ecclesiastico iudice, an ab eo punietur non obstante exemptione. *Fel. d. c. vocatum n. 5. vers. contra Clericum, facit text. l. i. ff. si quis in ius vocatus. Stephan. Anstret. repetit. Clem. 1. quest. 4. n. 9. de offic. ord. Jo. Francisci de Ripa cap. decernimus quest. 17. de iudic.*

Confirmatur primo, quia Forensis puniri potest a iudice non suo, si coram eo falsum deposuerit. *Theaur. Ped. dec. 266. num. 3. 9. Et seqq. Spec. de teste §. 12. nu. 45. Covarr. pract. quest. cap. 18. nu. 8.* Ergo ab Analogia idem in exemptis supra lib. 1. quest. 45. n. 5. Confirmatur secundo, quia deponendo falsum inferitur injuria iudici, potest autem iudex injuriam sibi judicialiter illatam vindicare, quemadmodum post ceteros compendiosè & doctè cum quadam distinctione tradidit Gallius lib. 1. obs. 39. per tot. latè & distinctè Marilius l. 1. §. præterea n. 34. Et seq. ff. ad l. Corneliam de sicar. Quæ tamen conclusio ex tenore privilegiorum restringenda est. Quemadmodum ex notatis infra colligitur eod. lib. quest. 45. num. 117. Ubi liquet exemptos Diocesis Leodiensis coram Officiali delinquentes, etiamsi id contingat in exercitio officii, ab eo puniri non posse, non poterit tamen delegatus, aut confirmator, qui de crimine per exemptum commissio cognoscit, ordinario cognoscenti inter exemptos casu permisso de causa civili inhibere, velut apud Hypolit. de Marsiliis sing. 490. post. numerum 2. Archid. cap. persona 11. quest. 1. notatum est.

Illud hic incidenter quæri potest, an Exempto coram ordinario suo incompetente litiganti iuramentum liti decisivum deferri possit. Paucis respondendum est, non posse. *Carocius tract. de iuramento liti decisivo quest. 25. princip. nu. 2. Et 9. 32. vers. quartus casus.* Ratio est, quia exempto competit declinatoria fori ordinarii, qui proinde coram eo jurare non tenetur. *Jason. l. tutor. §. fin. per illum textum notab. ult. ff. de iur. iur.* Unde inquit Carocius d. quest. 32. Clerici coram iudice Sæculari jurare non coguntur, nec milites S. Stephan. nec similes exempti, nisi coram iudicibus specialiter deputatis.

QUESTIO XXXVI.

An Exempti possint judicialiter intervenire pro suis hominibus seu subditis.

SUMMARIUM.

- 1. De interventionis ethymo & elegancia.
- 2. Si Exemptorum principaliter non inter-
sit, non poterunt intervenire.
- 3. Aliena liti nemo intervenit.
- 4. Secus si principaliter interesset.
- 5. Dominis competunt interdella & actio-
nes pro turbationibus & injuriis subditis
illatis.
- 6. Idem

B b 3

6. Idem nomine civis, Clerici, Monachi, Va- 8. Abbare appellati alterius permi-
salli. sicut.
3. Interventio admittitur in causa appella- 9. De interventioe qua fit animo no-
tionis. vandi.

Pramittendum, interventiois ethymon esse quasi venire, dum aliquid fit, & qua apud jureconsultos orta interveniendi locutio, dum suscitata seu pendente causa alius ad defensionem sese parti vel causae adjungit. *Marcellus in l. sepe verfi. nam §. si liberus meus me interveniente ubi glo. ff. de re judic. Quod Budæus latinatis assertor, alia verborum circumvolutione dicit vindicem se causae offerre, eventumque judicii præstiturum, penitus in causam descendere, vel sese submittere liti, ut sua se opponere, agnoscere litem ut suam, Litem suam facere, ejusque eventum recipere ac præstare. Budæus in Forensibus. Itaque quaestioni huic respondendum est cum distinctione.*

2. Aut Exempti agunt, defendunt, seu interveniunt pro subditis, præcipue & principaliter ad utilitatem & commodum subditorum, ita ut jus ex actione seu interventioe instituta quaeratur tantummodo subditis, & tunc non possunt, *rex. auctoritate §. in hibemus ubi glo. Franc. Anchar. & D.D. de privi. in 6. Abb. c. licet causam n. 13. & Fel. n. 12. de probat. pulchre Innoc. c. dilectis filiis n. 2. de appellat. ubi Franc. q. Rota, decis. 13. de judic. in novis Bald. c. 1. §. in iuria nu. 5. de pace Juram. Firm.*

3. Ratio est, quia ejusmodi lis non concernit Dominos sed tantum subditos, nemo autem alienæ litis idoneus defensor est sine mandato seu satisfactione. *rex. §. si verò insti. de satis dat. l. qui proprio §. qui alium ff. de procurat. l. in eo quod plus §. 1. ff. de Rog. juris. Exemplum, si fuerit sit factum subditis, aut injuria in contumeliam tantum subditorum, imputent enim sibi subditi, quod res negligenter custodierint, aut injuriam juridicè non vindicaverint. glo. d. §. in hibemus.*

4. Aut exempti intervenire volunt pro subditis, eò quod ipsorum intersit, etsi non principaliter, tamen in consequentiam, & aliquo modo sicut status & conservatio Ecclesiarum tangit Episcopum, aut si contra subditos de Exemptione seu subjectione disceptetur, aut collecta eis indicatur, cultura agrorum turbetur, aut in contumeliam Dominorum injuria inferatur, tunc rectè pro subditis agunt & in judicio intervenite possunt. *Doct. Eaber. l. cum aliquid c. ubi cause fiscales. Ratio est, quia factum subditorum quando tangit Dominum, ipse Dominus turbati, injuria affici & spoliari videtur, rex. l. vim facit ff. de vi & vi arm. Et idè ei competit actio de dolo vel utile interdictum, uti possidetis vel recuperanda. glo. d. §. in hibemus. Innocent. d. cap. dilectis ubi Abb. n. 6. Anchar. Clem. v. m. 3. 6. & 11. de rescri. Aut etiam actio injuriarum §. servis autem insti. de injuriis, litem apud §. pen. & fin. ff. eod. Bart. l. 1. §. item ait, n. 1. eod.*

6. Quod ipsum receptum est in Clerico, Monacho, Cive, Vasallo, quorum nomine Episcopus, Abbas, Civitas, Dominus injuriam experiri possunt. *Apost. ad d. §. item ait*

nis, Franc. d. cap. dilectis num. 5. ubi Innoc. n. 2. Bald. d. §. iniuria n. 3. Quae distinctio non
 modo locum sibi vendicat in prima instantia, verum etiam in causis appellationum,
 quilibet enim pro suo interesse appellare potest. *tex. ca. cum super de re iudic. §. l. sepe*
ff. eod. Gaill. lib. 1. obs. 122. ac appellationi per alium interpositae adherere, d. cap. dilectis
ubi Innocent. num. 2. Franc. num. 5. Spec. de appellat. §. 1. num. 15. DD. d. l. sepe §. d. cap.
cum super Guid. g. 464. Gaill. lib. 1. obs. 125. §. obser. 70. num. 1. §. 4.
 Postremo de interventione, quae fit animo novandi seu mutandi iudicium, videat-
 ur doctè Castrensis id doctè examinans, in l. solutionem nu. 2. §. 3. ff. de solui. §. ego in-
 fra qu. seq. num. 12. §. seqq.

Q U A E S T I O XXXVII.

Intervenies, an causam ad suum forum trahere possit.

S U M M A R I U M.

1. Intervenire oportet coram iudice praev- ento.	altera vero qua litigans à iudicio libera- tur. Et in interventem transfunditur.
2. 6. Clericus defendens, an trahit causam ad suum forum.	15. Priori sententia ferenda est in partem ori- ginalem principalem limitata ut n. 23.
3. Intervenies non potest declinare iudi- cem ex sua persona, secus ex persona conventi.	16. Posteriori sententia ferenda est in ipsum interventem.
4. Fiscus interveniens, trahit causam ad suum forum.	17-18. Per interventionem prioris speciei, cau- sa non retrahitur ad forum interventientis, secus per secundam.
5. Argumentatio valet ab habentibus spe- ciales iudices, ad exemptos.	19. Cautela ut fideiussor exempti exemptione gaudeat.
7. Procurator in rem suam utitur propriis exceptionibus.	20. Posteriori interventione quis sit Dominus litis.
8. Intervenies recusat iudicem.	21. Cautela est ut protestatio omittatur non admittenda interventionis. (tenda.
9. Censuales exemptorum non sunt ex- empti.	14. 22. Interventio necessario ne sit admit- tenda.
10. Quid de famulis, Mercenariis, Colonis.	23. Curialis habens interesse ad causam, ap- pellans à sententia in partibus, causam ad curiam trahere potest.
11. Interventio duplex.	
12. Altera per quam adssititur tantum liti,	

In hoc articulo videntur pugnantes sententiae, & quidem pro negativa expressi
 textus, qui enim intervenit ad defendendum, non potest allegare privilegium
 hui

- sui iudicis, sed debet defendere coram iudice prævento. *lex. l. venditor ff. de iudic. lex. l. 1. C. ubi in rem actio.*
2. Secundo, Clericus cui lis est denunciata ad defensionem accedens, trahere non potest causam ad forum suum, sed debet defendere & stare sub iudice Laico, qui præventus fuit. *Bald. & DD. d. l. venditor, Abb. cap. ult. de empt. & vendit. cap. quomodo frequenter §. in alius nu. 18. ut lites non contestata. Anchar. cap. ea quæst. 17. de reg. jur. in 6. Covarr. pract. quæst. cap. 8. num. 3. Ausier. ad Capell. Tholos. Decis. 360. Rebuff. de dilat. art. 4. glo. unica nu. 1. Caballan. de evict. §. 3. num. 11. Fachinens lib. 2. Controv. cap. 37. ubi dicitur esse communem. Idem videtur statuendum in Exemptis propter Analogiam de qua hæctenus frequenter meminimus.*
3. Tertio, quis interveniens non potest ex persona sua forum declinare, *latè Gaill. lib. 1. obs. 71. num. 2. & seq. Undè licet Camera rationalia sit iudex competens in causis concernentibus bona Principis, si tamen procurator Principis conveniretur ad garandisandum, debet assistere liti coram iudice quo Reus vocatus est, Thessaurum Ped. dec. 213. ubi id na conclusit.*
4. Pro affirmativa autem non delunt plurimæ auctoritates, & quidem imprimis fisci superveniens ad defensionem alterius, causam trahit ad suum iudicem quem habet specialem, ex quo ab aliis iudicibus est exemptus. *l. ad fiscum C. ubi causa fiscalis l. 3. ubi glo. & DD. C. de iure fisci lib. 10. Castren. d. l. venditor latè Capicium Decis. 197. Rebuff. de dilat. art. 4. glo. unica. num. 9. d. 1. & 2. C. si advers. fiscum Caballan. d. §. 3. quæst. 3. num. 124. Idem videtur censendum in Exemptis, quippe quod habeant etiam speciales suos iudices.*
5. Procedit etiam argumentum ab habentibus iudices speciales ad Exemptos, ut de Vasallis Clericis, Scholasticis, aliisque ejusmodi dictum est supra *lib. 1. quæst. 45. n. 5.* Secundo, quod de Clerico argumentum est allatum, non est planè expeditum, sunt enim non pauci qui existimant Clericum denunciatum ut assistat causæ, trahere posse causam ad suum iudicem Ecclesiasticum, *glo. cap. nullus Clericum in 1. qu. 1. Spec. de 1. & 2. decreto §. restat. vers. quid si Dominus. n. 24. Imol. in l. non solum §. quod vult. go ff. de usucap. Jo. de Plava d. l. 3. c. de iure fisci lib. 10. Aret. §. actionum nu. 19. in st. de act. & latissimè in rub. inst. de except. num. 17. Jo. de Arnovo sing. 69. & d. l. venditor, dicens quod ita servetur de consuetudine. Jo. Faber. §. fin. nu. 7. inst. de satisfact.*
7. Tertio, interveniens venit tanquam procurator in rem suam & pro suo interesse cuiusmodi potest beneficium seu privilegium aut exceptiones ex sua persona competentes allegare. *l. Procurator ad exhibendum §. 1. ubi glo. & add. Marg. Barb. & DD. ff. rem ratam haberi l. idemque §. generaliter ff. mandati. latissimè Barib. disputatio- ne secunda.*
8. Quarto, interveniens potest quodocunque ex persona sua iudicem recusare tanquam suspectum, aliasque exceptiones dilatorias opponere. *Angel. si quis liber- tatem*

etiam n. 2. de petit. hered. Abb. cap. Cum super nu. 2. de offic. deleg. Afflic. decis. 235. in fine. Vani. de nullit. sent. iij. quis possit dicere de nullitate nu. 20.

Pro solutione præmittendum primò, censuales exemptorum aliosque homines eorum proprios non esse exemptos, nec Papam eos habere pro exemptis. Franc. d. cap. auctoritate §. in hibemus de privileg. in 6.

Quid autem de familiaribus exemptorum, famulis, mercenariis, adscriptitiis Colonis tradunt alibi Doctores, & dictum est à me supra. Franc. cap. licet de privileg. in 6. num. 2. §. 3. glo. cap. penult. eod. in decretalib. in Clem. 1. de relig. §. vener. sanct. Gail. sermarius nu. 1. C. de testam. milit. in l. servi electione §. labeo n. 8. §. 9. ff. de leg. 1. in l. 1. ff. de constit. Imber. inst. Foren. lib. 1. cap. 28. glo. ver. ministeriales vide supra lib. 1. cap. 30 dicit infra lib. 4. quest. 38.

Præmittit secundò, dupliciter sumi interventionem, quantum ad hanc quæstionem attinet, primò quando tertius adest adfuitque causæ, ad eam una cum principali instruendam defendendamve, quod fit, quando utriusque interest tam litigantis scilicet, quam tertii: tum enim tertius ille si vult, potest adfuitere causæ, eamque instruere. l. Principaliorum ubi Bald. §. DD. C. de liberali causa. Innocent. cap. Cum super num. 3. §. 6. ubi Butrio §. Abbas num. 29. Felin. nu. 16. de re iudicata. Barb. l. si pro lusorio §. 1. nu. 1. ff. de appell. Gail. lib. 1. in obser. 70. nu. 19. vers. 2. Vide Castren. l. solutionum num. 1. §. 2. §. 3. ff. de solut. ubi succinctorie doctè Mindanus tract. de continentia causæ cap. 8. num. 17. ubi ad explicatur fol. 153.

Secundò, quando tertius remoto litigatore intervenit, ac omnem causam animo novandi in se suscepit, quod fit, cum causâ principaliter concernit intervenientem, dicitur autem ad eum principaliter pertinere, cuius primo omnium maxime interest, quæ interventio necessariò admitti debet. l. sepe de re iud. l. ita tamen §. nunc videmus, ff. iudic. solvi. 70. Wames. cons. 155, nu. 9. to. 1. vide infra nu. 21. Secundariò vero ad eum, qui per quandam consequentiam lædi posset. Bald. d. l. Principaliorum in pr. l. Turia. ff. sol. matr. d. l. sepe Barb. si pro lusorio Gail. d. obser. 70. num. 15. §. obs. 126. num. 2. DD. d. cap. cum super. Inter utramque speciem hæc differentia est, quod priori sententia diffinitiva sit ferenda non in tertium intervenientem, sed in partem principalem. Innocent. d. cap. Cum super num. 3. §. 6. ubi Anton. de Butrio num. 20. Abb. n. 8. de re iudic. Bald. auct. hodie nu. 6. C. de appellat. Gail. lib. 1. obs. 122. num. 8. Posteriore verò, quando tertius principaliter intervenit pro suo interesse & causam prosequitur, verba sententiæ dirigenda sunt in illum tertium, & pronunciaadum secundum formam petitionis. DD. ubi supra §. Butrio num. 20. Gail. d. num. 8.

His præmissis, responderetur ad quæstionem cum distinctione, aut enim exemptus adfuit tantum litigatori, defenditque eum hoc pacto iudicio interveniedo, quod in persona alterius substantiatur, eo casu intervenire debet & defendere non coram privilegiatio suo iudice, sed coram ordinario seu prævento, & ita procedit

cedit lex venditor de iudiciis. *Abb. d. cap. fin. de empt. & vendit. Afflic. decis. 277. Nat. Conf. 324. Costatus d. l. venditor ubi ita distinguit.*

18 Aut verò iudicium substantiatur & radicatur in persona exempti intervenientis secundo quo diximus modo, tunc is in persona sua declinare poterit & causam revocare ad suum forum. *Angel. d. n. 17. Aufret. ad Capel. Theolof. decis. 360. vers. secus ubi Laicus. Caballinus d. §. 3. num. 121. Joan. Faber. d. §. fin. num. 7. Institut. de satisfact. Socin. Jun. conf. 66. num. 5. part. 1. ubi dicit, quod si Colonus nominet suum Dominum, quod ad se sequi debeat iudicem Domini. Caroc. tractat. de locato part. 2. tit. de nominationibus ubi idem concludit, text. gloss. & DD. cap. auctoritate, §. inhibemus de privileg. num. 6. Calvacanus parte prima decis. 8. num. 16. Rimwald. Conf. 576. volum. 4. late Decianus conf. 18. num. 6. & seqq. vol. 3. eleg. Mandatus de contin. causa. cap. 8. articul. 17. fol. 153. Ratio est, quia ejusmodi interveniens comparere velut procurator in rem suam, qui exceptiones ex persona sua competentes obicere potest. Procurator ad exhibendum §. 1. ubi DD. ff. rem ratam haberi. Unde possessor aut colonus conventus si in iudicio nominet Clericum aut exemptum, causa retrahetur ad Episcopum vel iudicem exemptorum, late id probat Aufret. d. decis. 360. vers. Secus ubi Laicus possessor, Caball. ubi supra & Socin.*

Hinc dixit Molina, quod licet privilegia debitorum sint personalia, neque fidei iussori competant. *l. verum ff. pro socio l. et si fidei iussor. L. ne senius ff. de re iudic. unde supra l. 1. quest. 47. num. 4.* Si tamen fidei iussor hoc consilio utatur ut tanquam defensor necessarius principalis debitoris iudicium loco & nomine illius suscipiat, privilegium illius in ipsum redundabit. *Doctè Molina de iustitia & iure tom. 2. disput. 413. vers. quamvis hoc. fol. 735. Mandatus ad d. l. verum §. item videndum fol. 49. quod consilium tamen Raphaeli Cumano non placuit. l. et si fidei iussor ff. de re iud. Mandatus d. §. idem videndum in fin. fol. 49.*

20 Ratio secunda, quia per istam speciem interventionis fit quis Dominus litis suscepto in se hoc pacto iudicio animo novandi, reo originali ipso jure à lite liberato, *gloss. l. non solum circa finem magna gloss. ff. de procurat. Barth. in suis disputat. questio. 1. vers. solutio numer. primo, Castrens. dict. l. venditor. numero sexto, doctissime Castrens. l. 1. C. ubi in rem actio. Unde inolevit bona praxis laudata per Hieronym. Cagnolam, ut pars protestetur se nolle admittere interventionem animo novandi iudicium. *Cagnol. in d. l. venditor per l. si mandato meo §. 1. ff. Mand. Nat. conf. 630. dubio secundo. Aret. l. à sententia colum. 3. ff. de appellat. Caball. d. §. 3. numer. 120.**

22 An autem, & quando ejusmodi interventionis species animo novandi fit invita, parte admittenda, sunt glossæ, ut est videre apud Castrensem contratiæ, *d. l. venditor num. 6.* Paucis Bartholus hunc articulum accuratè examinat & dissolvit, ad quem recurrit poterit. *d. l. si pro iussorio §. 1. num. 1. & seq. ff. de appellat. & a sua disputatione 2. verb.*

verb. solutio numer. 1. & seq. Faber. §. fin. institut. de satisfact. & doct. Castrenf. d. l. i. 22
quem vide.

Quod autem supra dictum est, in priori interventionis specie declinatoriam obii-
non posse, fallit, si ea obijciatur ex persona rei conventi, tertius enim pro jure & in-
teresse suo ad defensionem causae comparens, potest etiam post litem contestatam
declinatoriam obijcere ex persona conventi, quam conventus vel noluit propone-
re, vel neglexit, Innoc. cap. Capitulum sanctae Crucis numer. 5. de rescript. Rom. sing. 630.
ubi Apost. Rom. Conf. 347. Gasll. lib. 1. obser. 7. num. 3.

Deinde, quod curialis habens interesse ad causam, appellans à sententia in parti-
bus, causam ad curiam trahere possit, tradit Joannes Baptista Marchesanus De
commissionibus parte secunda, cap. 6. num. 65. Quid autem in fidejussore scholaris, an
is gaudeat privilegio scholaris pro quo fidejussit, consule Wamelium laudatissi-
mæ eruditionis virum, meum quondam in Academia Lovaniensi Doctorem con-
sili. 357. num. 3. tom. 2. qui respondit non gaudere: imo ne quidem scholarem posse
suo privilegio causam ipsius fidejussoris institutam avertere seu divertere à com-
petente iudice fidejussoris ad suum iudicem: quibus potè rationibus apud illum
videto.

QUESTIO XXXVIII.

Ordinarius coram quo res fuit evicta, poteritne cognoscere circa interesse
in emptorem & exemptum venditorem, cui lis
fuerat denunciata?

Videatur quod sic: quia interesse illud venit in consequentiam primæ litis
arg. l. cum vendente ubi Castrenf. C. ubi causa fiscales.

Contrarium tamen non habetur ratio dictæ sequelæ seu consequentiæ talis litis,
venditore, cujus respectu non habetur ratio dictæ sequelæ seu consequentiæ talis litis,
lex enim erubescit ex hac sequela eum iudicem facere, quem Clericus seu alius quis-
piam Exemptus non possit eligere. Cagnol. d. l. venditor Angel. l. qui absente de
procurat. Id quod in quibusvis aliis qui fori privilegio renuntiare non pos-
sunt, receptum est, Castrenf. l. i. C. ubi in rem actio. Caballin. de Evict.

§. 3. quest. 4. nu. 130. eo enim in casu iudex causæ præparantis non
potest esse iudex causæ præparatæ, dixi supra lib. 1. quest. 26.

numer. 27. & lib. 2. qu. 4. num. 10.

laic Cachet.

Dec. 78.

Co 1.

QVE-

QUÆSTIO XXXIX.

Excommunicatus sub conditione, si interim eximatur ab ordinario, an veniente conditione ligabitur excommunicatione?

SUMMARIUM.

1. Negativam tenet Archidiaconus. 3. Affirmativam, verò tenuit Joann. Andrea.
2. Fictio retractiva non habet locum in censuris.

1. Quod veniente conditione Exemptus non ligetur, censuit Archidiaconus, in cap. ut animarum, de consuet. in 6. eique assentiri videtur Navarrus in Manuali cap. 271 n. 273. Miscella 2. vers. 10. quia fictio retroactionis non habet locum in censuris, arg. cap. licet de sent. excom. in 6. At verò è contra stetit plena disputatione Joan. And. in cap. cum sunt parvum de Reg. Jur. in 6. & cap. praterea de appell. Compendii gratia satis nunc sit lectorem remisisse ad ipsos fontes. vide glossam & alios in cap. Salomita in verb. sub excommunicationis dist. 63. Borgeium tract. de irregul. & dispens. part. 6. tit. 3. an ne excommunicatione requiratur num. 11. remissivè. Faber l. statu C. de testam. ma. num. 11. Idem tractant per multi in non ab simili materia apud Tiraquel. de retract. consanguinit. §. 1. gloss. 10. num. 42. & seqq. Gregorius Sayrus in Thesuro Theologia Moralis part. 1. lib. 1. cap. 21. num. 18. & latè num. 19. ubi assentitur Joan. And. dicens, quod iurisdic. non tollatur mutatione fori, quod per sententiam præventum est, Arg. cap. praterea 2. de appell. ubi latè glo. in verb. impedire: ubi Innocent. num. 1. Abb. num. 10. Marian. Socin. in cap. sacro num. 162. dicens hanc opinionem esse communem de sent. excom. Hugol. de censur. Eccles. tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 4. Covarr. cap. alma mater 1. part. §. 10. num. 6. de sent. excom. in 6.

QUÆSTIO XL.

Sententia contra exemptum ab ordinario lata, an subsistat?

SUMMARIUM.

1. Sententia ordinarii lata in Exemptum, est nulla. 4. Item licet ordinarius decreverit se competentem.
2. Etiam si sit excommunicatoria: limitata 5. Potest de nullitate dici post longum tempus.
3. Aut non comparuerit ad allegandum 6. Excipitur nisi fuisset de Exemptione in iudicio cognitum.
7. Sen-

7. Sententia lata non obstante privilegio contra jus litigatoris, tenet si non appellatur.

8. Confessio rectoris Ecclesie, nocet Ecclesie.

9. Non tenet, si privilegium habeat clau-

Duplex est hujus questionis membrum, Prius an oblit Exempto; posterius an præjudicet super ori Exemptorum.

Quod ad prius, recepta est omnium opinio, sententiam ordinarii latam in exemptum tanquam ab incompetente nullam esse, id quod licet alibi à nobis fusè probatum sit, non abs re erit, si idem hoc loci confirmetur sequentibus auctoritatibus & limitationibus. late *es doctè Castrens. Cons. 431. per tot. part. 1. Abb. cap. 1. nu. 19. de re jud. Felin. cap. significasti. num. 4. vers. demum de foro compet. ubi etiam Abb. cap. cum tempore ubi DD. de ar. vir. Gail. lib. 1. obs. 40. Spec. de sent. §. oblaro vers. Item est nulla, latè Nellus tract. de bannitis, Rubr. de his qui possunt bannire nu. 5. Limita dictam conclusionem, nisi expressè concedatur Episcopis seu ordinariis ut certis in casibus possint per censuras contra Exemptos procedere, ut in casu Decreti Concilii Trid. Sess. 25. de Regul. cap. 5. & Sess. 22. Et ita tenent Gambara. de off. leg. lib. 8. cap. ult. num. 77. Henricq. lib. 7. de indulg. cap. 25. num. 7.*

Extenditur primò, ad sententiam excommunicationis latam ab quolibet ordinario, quæ Exemptos afficere non potest. late *Gigas de personibus quest. 60. Bellenc. 2. de charit. subsidio. quest. 14. num. 2. adde supra quest. 7. num. 11.*

Extenditur secundò, etiam si Exemptus non compareat ad proponendum declinatoriam exemptionis, nihilominus enim sententia nulla est quoad principale, licet distinguendum sit, ut fecimus suo loco, eod. lib. quest. 6. & 7. quo ad contumacia, punitorem aut condemnationem expensarum.

Extenditur tertio, etiam si ordinarius decrevisset sese competentem, nec ab ejusmodi decreto competentie fuisset appellatum, Quia decretum competentie non juvat, quando jurisdictio expressè, aut tacite protogari non potest, qua de re dictum est supra. d. quest. 7. vers. Amplia tertio num. 8.

Extenditur quarto, aded, ut de nullitate ejusmodi sententie dici possit, post eorum longi temporis. *Ang. post. glo. l. sius de prescript. 30. annorum, Card. Clem. 1. quest. 14. de re judic.*

Limitatur primò hæc conclusio, nisi de exemptione in judicio fuisset cognitum per modum declinatorie, eaque rejecta processum ad ulteriora citra appellacionem, eo enim casu sententia in principali lata subsistet in præjudicium exempti, *Felin. cap. significasti. n. 4. vers. demum Abb. d. cap. 1. num. 19. vers. secus puto si exemptus produxisset. Felin. & DD. cap. ad audientiam de prescript. ca. dilectus de Capell. Monach. Fil.*

Fel. in Repert. vers. sententia lata contra Exemptum sol. 116. col. 3. in fin. & in cap. Cum accessissent num. 28. vers. hanc regulam limito de constitu. Castrenf. l. bi qui numer. 5. C. de appellat.

- 7 Tum quod sententia lata non obstante privilegio contra jus litigatoris merito iura tenet si non appelletur, *cap. cum inter ubi DD. de re iud. ubi Abb. num. 1. & d. cap. 1. nu. 19. l. cum prolati ubi DD. de re iudic. Marant. de ord. iudic. part. 4. dist. 5. num. 7. Castrenf. d. l. bi qui numer. 5.* Tum quod ita agendum videatur à confessione judiciali ad sententiam, argumenti genus in iure validum. Confessio enim rectoris Ecclesie exemptæ vocet Ecclesie, non tamen Papæ, *Abb. cap. dilectus num. 4. cum add. & num. 18. de Capell. Monach. dixi supra eod. lib. cap. 31. num. 2. & 3.* Ita & sententia.
- 9 Quæ tamen doctrina sublimitanda est, nisi privilegium exemptionis habuerit adjunctam clausulam irritantem, cuius vires nolo hic iterum refricare, *vide supra eod. lib. qu. 5. & infra lib. 4. quæst. 63. adde Fumum verbo Exemptio nu. 2. in fine, l. br. qu. 5. & infra lib. 4. quæst. 63. adde Fumum verbo Exemptio nu. 2. in fine.*
- 10 Limitatur secundo, nisi ordinarius sit bona fide in quasi possessione iurisdictionis contra exemptos, tum enim secundum Abbatem sententia subsisteret, *Abb. cap. Cum dilectus num. 5. de Religios. domibus.* Idque nisi privilegium habeat clausulam irritantem, *Baldus de prescrip. in 5. parte quinta partis quæst. 8. & 9. Navarr. in comment. de spol. Cleric. §. 14. num. 2. tom. 1. vide infra lib. 4. quæst. 63.*
- 11 Limitatur tertio, nisi sententia fuerit lata ab Episcopo, eo casu, quo exemptio ab ipsomet emanasset, seu quo ipsemet exemptionem concessisset, *cap. suborta ubi DD. de re iud.*
- 12 Quoad posterius, sententia lata in articulo & quæstione exemptionis superiore cuius int. est, nec præsentem, nec vocato non subsistit, *Fel. cap. auditus nu. 25. de prescrip. & in repert. vers. Sententia lata contra & d. cap. ad audientiam & cap. cum accessissent.* Interfuit enim superioris intervenire & adesse liti agitæ super iure superioritatis vel exemptionis. *latè Abb. & DD. cum super num. 16. & per tot. de re iud. cap. 2. num. 16. de rest. in integ. dixi supra quæst. 36. & 37.* Id quod Alexander, ut fuse, ita & doctè nobis explicatum reliquit hoc verborum tenore, *in l. sape num. 100. 101. 102. & seq. de re iudicat.*
- Ex quo inferitur, quod si subiectus Papæ contenderet de privilegio libertatis, dicens se tantum Papæ esse subiectum, sententia contra eum lata præjudicaret Papæ scienti, quia subiectus à Papa habet causam, id est eandem libertatem quoad alios, pro hac allegatur argumentum *cap. suborta de re iudic. & idem dicitur Anton. in cap. Cum super in 3. quæst. de re iud. dicens, ista esse de mente Bartholi in d. l. sape in quæstione de libero.* Fateretur tamen Anton. quod quo ad possessionem præjudicabitur scienti secundum Innocentium *ibi in gloss. magna,* & ita intelligitur secundum eum ille text. quando sententia est lata sciente Episcopo Obertensi prætendente subiectionem; nam quo ad præjudicium quasi possessionis sententia exequetur, nisi

nisi appelleret, & idem tenet ibi Joan de Imola, idem vult etiam Anton. de Butr. in cap. *anter quatuor*, de *major & obed.* Sed Dominus Abbas in d. cap. *cum super*, dicit, quod communis est opinio, quod non præjudicet quoad proprietatem scientis, sed quoad possessionem, dicit tamen quod Cardinalis Fortius dicebat, videlicet quod si ille cui litigans subiectus erat, quasi possidebatur à suo superiore, sententia lata contra ipsum litigantem, non præjudicabit etiam superiori, scienti quoad privandum eum illa quasi possessione, quia text. ibidem dicit, quod debet mandari sententia executioni absque præjudicio Obetenfis Episcopi. sed maximum præjudicium esset amittere possessionem, §. *commodum*, in *lit. de interd.* Unde intelligebat Cardinalis illum text. & cum eo transit Abbas, quod quando superior non erat in quasi possessione, nam ubi aliàs si ignorasset, potuisset impedire executionem sententia. cap. *veniens*, ubi id not. Innocent. de *testib.* Barth. l. *à Drvo Pio*. §. 1. & §. *si super de re jud.* nunc non poterit ex quo fuit sciens & non appellavit, & iste sit casus dicti capituli, *cum super secundum eos*. Tamen est magna divinatio & restrictio ad istum textum, teneo igitur quod in proprietate non præjudicet, eò maxime, quia tenui supra num. 100. & seqq. quod ad jus patronatus liberi habentis causam à patrono, sententia lata contra libertum, non præjudicet patrono scienti, nisi patronus in lite interveniat per istum textum, uti probavi supra. Quo autem ad præjudicium possessionis, teneo quod præjudicet scienti, pro ut se habet communis opinio, maxime propter generalitatem dicitur *cum super*, an autem præjudicet ignorantibus quoad possessionem, pendet ab his quæ infra dicam in quaestione de fructuatio, & colono, ubi etiam fortificabitur conclusio proximè dicta, scilicet quod præjudicet scienti quoad possessionem. Ita Alex. d. num. 102.

QUESTIO XLII.

Exempti infra quod tempus appellare debeant.

Exempti tam extrajudicialij quam judiciali gravamine, appellare debent intra decennium, id quod plerumque in hac materia tradiderunt. Bald. *traktat. de prescript. in quarta parte, quinta pars, quaestio duodecima, quest. trigesima, num. 7.* Jason. l. *falso, num. 3. C. de diversis rescript. l. non solum, §. morte, ff. de novi operis nuntiat. numer. 50. l. beneficium num. 40.*
ff. de Const. Princip.

Q. XLII.

QUESTIO XLII.

Ad quem appellare debeant.

SUMMARIUM.

1. A sententia Abbatis exempti in causa membrorum non exemptorum, appellandum est ad ordinarium.
2. 3. Quid si appelletur ab ordinario procedente auctoritate non ordinaria, sed Apostolica.
4. A iudice immediate subiecto sancte Sedi, appellandum est ad sanctam Sedem.
5. Appellari tamen poterit ad legatum à latere.
6. Legatus Regulariter se non interponit causis appellationum ad Papam interpositarum.
7. A delegato appellatur ad delegantem.
8. Ab arbitris iuris assumptis super recusatione, appellari debet ad Papam.
9. A duobus iudicibus, quorum alter est exemptus, debet appellari ad iudicem superiorem exempti.
10. A sententia in causa reconventionali instituta contra exemptum, appellari debet ad ordinarium.
11. Ab Ecclesiastico iudice nonnunquam appellatur ad cameram Imperialem Spirensem.

Dico primò, quod à sententia (verbi gratia) Abbatis aut Prælati Exempti sententiam ferentis in causa membrorum sive subditorum non exemptorum, appellari debeat non ad Papam, qui superior est iudicis, sed ad Episcopum secundam opinionem commutiorum, quam refert & sequitur Panormitanus, in cap. ex ore num. 7. ubi Innocent. n. 2. vers. Item in hoc casu de privilegiis, Petrus de Ubaldis tract. de Canonica Episcopi Capitulo 4. quest. 9. num. 3. Barth. l. si quando nu. 3. C. de appellat. Joan. Andr. cap. auctoritate in gloss. verb. Sedis Apostolica de privilegiis. in 6. in ca. in pte. in pr. de elect. in 6. Guymmer. in pragmat. sanctione tu. de causis in verb. subiectos. Ratio est, quia eiusdem modi subditorum respectu Prælati exempti subijciuntur Episcopo, adeoque tanquam superiori ejus officio incumbit iniquas sententias sui inferioris reformare. Abb. d. cap. ex ore num. 7. in fine. Pro confirmatione faciunt quæ latè notavit præf. Everardi in locis legalibus, loco à tanquam vers. 6. & Bartholus d. l. si quando §. 1. i. §. i. ff. eod. dicens, quod si Episcopus judicet tanquam Laicus, appellari debeat ad iudicem Laicum, secus autem si Prælati sententiam ferret in causa membrorum exemptorum. DD. ubi supra.

Dico secundò, quod si appelletur ab ordinario in casibus quibus contra exemptos procedit jure, permittente auctoritate Apostolica sive delegata, appellari debeat ad Papam, eo enim respectu ordinarius major est Metropolitanis aliisque quibus

quibuscumq; vide Felin. *ca. meminimus* n. 6. post. pr. de accusat. ita censet Abbas cap. ad abolendum nu. 16. de hereticis. Parvius tract. de officio & potest. cap. sede vacante par. 1. q. 10. n. 3. *Jo. de Navarru* conf. 18. n. 6. in fine de statu Monachorum par. 1. Licet conclusioni huic advessetur Hostiensis, d. c. ad abolendam ubi Abb. d. n. 16. Id notat & Alphonsus Villadieg. in speculo visitatoru fol. 35. n. 31. nitens de-claratione sacrae congregationis 484. Autoris verba referre non pigebit. Is sic inquit:

SI IN VISITATIONE APPELLARI CONTIGERIT AB EPISCOPO SUFFRAGA-
NEO ETIAM TANQUAM SEDIS APOSTOLICAE DELEGATO PROUT STATUIT SA-
CRUM CONCILIUM TRIDENT. DEBET APPELLARI AD METROPOLITANUM.
Ratio est, quia quae Suffraganeus in visitatione facit, jure ordinario facit, licet
auctoritate Apostolica sit factus delegatus, ideo dixit Hostiensis cap. 2. de officio
ordinarii & in summa de officio ordinarii, *¶ sunt autem quaedam*, quod quando com-
mittitur Episcopis id quod pertinet ad ejus officium, id fit ut magis timeatur, cap.
quis nesciat dist. 15. Ita Villadieg. ex eadem radice nascitur quaestio num, legatus con-
currat cum ordinario in casibus quibus auctoritate Apostolica procedere potest
contra exemptos. Pro negativa adfertur cap. studuisti de officio delegati, *Lapsus*
Cardinal. Clem. cum ex eo n. 3. *¶ fin. de sent. excom. latissimo* Jo. de Selva tract. de benefi-
cio par. 3. quaest. 66. n. 9. 10. *¶ seq.* quia eo casu (inquiunt) ordinarius est major dele-
gato. At verò pro affirmativa Villadiego; tract. de legato par. 1. quaest. 8. n. 27. qui limi-
tat. cap. studuisti in ordinario delegato ad univrsitatem caularum, quem articulum
Vatis sitatigisse supra eod. lib. q. 2. sub fin.

Dico tertio, quod à iudice immediate subiecto sanctae Sedi, appellandum sit ad
ipsam Sedem, ratio quia appellationes interponendae sunt ad superiorem. cap. dilecti
66. de appell. facit infra lib. 4. cap. 30. l. Imperatores ff. eod. late Spec. de appellat. §. nunc
tractemus, Marant. de ord. jud. par. 6. in decisuris act. 2. n. 357. Exemptorum autem nul-
lus est superior nisi Papa, Abb. d. cap. ad abolendam n. 5. *¶ 16. auctoritate ubi glo. & DD.*
de privileg. in 6.

Non est autem hic praetereundum, quod hoc eodem casu appellari etiam potest
ad Legatum de latere, tum quod is jurisdictionem habeat in exemptos velut nota-
vit Guymer. ad pragmatic. sanctionem tit. de causis §. si vero in glo. verb. subiecto per cap.
si Abbatem de elect. in sexto, cap. 1. de verb. signif. eod. lib. glo. in d. cap. auctoritate verb. Sedis
Apostolicae & in cap. cupientes in pr. de elect. in 6. tum quod ejusmodi legatus veniat
appellatione sanctae Sedis. Franc. d. c. si. Abbatem n. 4. cum addit. Barbatiae. actum col. §.
de solut. *¶ conf. 12. incip. difficile est* vol. 3. dixi supra eod. lib. quaest. 2.

Idque hac in materia singulare est, alioquin enim legatus regulariter de appella-
tionibus ad Papam interpositis sine speciali mandato aut delegatione cognoscere
non potest. Guymer. d. §. si. vero n. verbo subiecto arg. c. quod translationem & cap. sequitem
cap. studuisti de officio legati, ubi Henricus & DD. cap. constitutus de appellat. Baldus cap.
dilecti
D d

dilecti eod. tit. Nisi extrajudicialiter testes examinet, aut alia ad expeditionem causa faciat, ut eam sic coram se instructam remittat ad Papam. DD. d. ca. constitutus. Specul. de remissionibus §. 3. Guymet. loco iam citato cap. super questionem de officio deleg. vel nulli partes appellationi ad Papam interposita renuntiaverint, tum enim ejusmodi legatus cognoscere poterit, arg. d. cap. constitutus ubi Henr. & DD. Card. & Jo. And. de capientes Guymet. ubi supra.

- 7 Confirmatur hæc tertia conclusio, quia quemadmodum à delegato appellari debet ad delegantem. I. precipimus C. de appellat. Auth. de sanctissima Episcopis §. si quis contra aliquem collat. 9. Marantia in speculo aureo par. 6. in decisoria actu 2. de appellat. numer. 375.
- 8 Ita à iudice exempto, qui immediate subiectus est sanctæ Sedi, appellari debet ad Papam immediatam eius superiorem. ca. licet de offic. legati c. adeo 2. quest. 6. d. c. studius l. 1. ubi DD. ff. quis est à quo, non secus quam ab arbitris iuris seu super reculatione assumptis, à quibus appellari debet ad Papam, velut eorum superiorem immediatum, cap. ab arbitris de officio deleg. in 6. Guymet. in d. verb. subiecto, Marantia d. actu 2. n. 365. Cum fungantur vice Papæ, DD. iam citati.
- 9 Dico quarto, quod si appellatur à duobus iudicibus, quorum alter est exemptus, appellari debet ad superiorem exempti, velut digniorem, per rationes quas supra notavi, l. 1. quest. 26. Imbert. inst. Forens. lib. 2. cap. 6. glo. fin. in fin. latius per Marantia d. actu 2. n. 387. Majus enim dignum trahit ad se minus dignum. Gaill. l. 1. obs. 30. n. 27.
- 10 Dico 5. Quod si exemptus coram ordinario instituat actionem, ibique reconveniat, appellatio fieri debet ad superiorem ordinarii, per not. Archid. c. non ita 2. q. 5. Imole. significantibus de officio deleg. Ausser de potest. Seculari super Eccles. personis Reg. 2. n. 4. in fine.
- 11 Dico 6. à iudice Ecclesiastico appellari nonnunquam posse ad iudicem laicum, scilicet cameram imperialem, quemadmodum post Cacheranum Ped. dec. 30. late donavit Mindanus de process. imper. l. 1. c. 11. per tot. id per exempla & Imperiales ordinationes illustrans. addo Gaill. lib. 1. obs. 30. n. 5. & seqq. qua de re vide Jo. à Chokier fratrem meum, in suo tract. de non recipiendis appellationibus ad Cameram Spiritualem.

Q U Æ S T I O XLIII.

In causa exemptionis appellatio qualiter formanda.

Formam præscribit latè Speculator à quo peti potest par. 4. de appellat. extra iudiciali n. 5.

Q. V. E.

QUESTIO XLIV.

Commisſa ordinario executione, utrum cognoscat de iuſtitia ſententia.

Articulus hic partim pendet à traditis hoc eodem libro quaſtione tertia, partim etiam ex traditis Doctorum, præſertim verò Panormitani latè diſputantis, an executor admittere poſſit exceptiones. *cap. de cætero per tit. de re iudic. in cap. ſua nu. 2. & ſeqq. de præſumpt. cap. univerſitatis nu. 7. de ſentent. excomm. Quintil. Mandof. tract. de Monitoriis quaſt. 60. nu. 16. & ſeqq.* Paucis, quod ordinarius exqui non teneatur ſententiam, quam ei conſtat nullam eſſe, nec parere cenſuris & quibuſcunque ordinationibus nullis, latè & doctè traditur apud Navarrum *in repetit. c. cum contin- gat Remed. 4. per tot. de reſcript. tom. 3. tum quia Papa non cupit ſua mandata execu- tioni demandari, quando lubet juſta caula ab eis ſupplicandi. Navarr. conſ. 20. n. 2. de reſcript. tum quia magis oportet obedire Deo quam homini in iquum præcipienti, quem dmodum poſt Andream Siculum & Felinum graviter Decius confirmavit in cap. ſi quando de reſcript. Navarr. d. conſ. 20. n. 2. in fine, vide infra lib. 4. quaſt. 39. Quod an indiſſerenter in merito executor procedat, apud eundem Navarrum d. conſ. 20. n. 3. dicentem merum executores teneri exequi mandatum nedum Papæ, ſed etiam delegati, etiamſi eſſet injuſtum, *cap. paſtoralis §. quia vero de offic. deleg.* ſi tamen talia ſint, quæ executioni demandari poſſunt ſine divina offenſione. Navarr. d. conſ. 20. n. 2. alioquin ſecus. Quid vero in executoro mixto, traditur à Doctoribus citatis, item quid ſi invocetur Brachium ſæculare *v. infra li. 4. q. 83.**

QUESTIO XLV.

Quibus caſibus ordinarii iuriſdictionem habeant in Exemptos.

SUMMARIVM.

1. Exempti delinquentes in Diaceſi, puniuntur ab Epifcopo.	5. Epifcopus condemnat exemptum in expenſis.
2. Etiamſi perſona non exempta delinquerent in loco exempto.	6. Ratione rerum non exemptarum ſubiicitur quis Epifcopo.
3. Paria ſunt locum eſſe extra territorium vel exemptum.	7. Monafteria ſubiiciuntur quoad legem iuriſdictionis.
4. Exemptio realis non eſt trahenda ad perſonalem.	8. Ordinarius declarat exemptos deliquiſſe.
	9. Ma-

Dd 2.

9. Ma-

9. Maximè quando delictum est notorium.
10. Cum est periculum fuga, exempti possunt capi.
11. Episcopi visitant Ecclesias exemptas.
12. Idque tanquam delegati Sedis Apostolicæ.
13. Cognoscit Episcopus in causa reconventionali.
14. Prohibendo subditis ne accedant loca exempta.
15. Cogit monasteria exempta ad clausuram.
16. Exempti subiciuntur Episcopo in iis que sunt ordinis Episcopalis 78.
17. Cognoscit inter exemptos in causa decimarum.
18. Tenentur exempti ad præstationem Decimarum.
19. Absolvi moniales exemptas.
20. Exempti obligantur ad procuracionem.
21. Jurisdictionem habet penitentialem in exemptos sed auctoritate Apostolica.
22. Item in casibus c. volentes de privilegio in 6. hoc est, in exemptis reali exemptione 17.
23. In populum Ecclesie exempta.
24. In ascriptis exemptorum.
25. Punit exemptos ratione loci qui in loco non exempto delinquant.
27. Secus si exemptio sit personalis 29.
28. Punit eum qui ex loco exempto proiciendo lapidem ledit alium in loco non exempto existentem.
30. Idem de sonante campana in loco exempto vel mandante.
31. Aliud in injuria verbali.
32. Ratione membrorum non exemptorum Prælati tenentur ire ad Synodum.
33. Monachus exemptus sine habitu indidens extra Monasterium, punitur de ordinario.
34. Archiepiscopi & Episcopi faciunt benedictiones solemnes in locis exemptis.
35. Excommunicatus in loco non exempto remanet postquam redit in locum exemptum.
36. Exemptus si edificet in loco non exempto, cedit Episcopo.
37. In censuales exemptorum. Quid de mercenariis.
38. Episcopus exercet jurisdictionem in allegantem se exemptum præscriptione, donec probatur, secus si ex privilegio.
39. Declarat exemptos excommunicatos.
40. Assignat exempto qui deliquit terminum intra quem præsentet se Pontifici.
41. Exigit rationem a religiosis executoribus testamentorum.
42. Punit abutentes suis privilegiis.
43. Idem si timeatur Impunitas delicti.
44. Impedit quo minus usurarii vel excommunicati sepeliantur.
45. Dotare potest Ecclesiam exemptam.
46. Servare debent exempti generalia interdicta.
47. Item solvere Synodaticum.
48. Regularibus negligentibus devotio sit ad Episcopum.
49. Conferat exemptis tonsuram.
50. Exempti coguntur venire ad publicas litanias seu processiones.
51. Religiosi quicumque subiecti sunt generalibus Ordinibus, etiam si sint Capellani Papa.
52. Episcopus præcipere potest ne subditi accedant aut communicent cum exemptis.
53. Sub

33. Subiiciuntur in iurisdictione voluntaria.
34. Sequi debent stylum ordinarii.
35. Obseruare dies festos iudictos ab Episcopo.
36. Episcopi absoluit exemptos.
37. Punit exemptos coram suo tribunali delinquentes.
38. Exempti subsumunt inquisitioni hereticos.
39. Quando effectus delicti porrigitur usque in locum non exemptum.
40. Limitandum est in exemptione personali.
41. In notorietate delicti. 68.
42. Si excedant sua privilegia.
43. Ob defectum iustitia poterit adiri ordinarius.
44. Conueniri possunt coram ordinario ratione publicorum officiorum.
45. Item familiares Papa ratione beneficiorum 70.
46. Si exemptus contrahat in studiis.
47. Ordinarius potest pronuntiare exemptum esse condemnandum.
48. Ordinarius celebrat in locis exemptis.
49. Subiiciuntur Episcopo ratione Capellanorum.
50. In causis mercedum est miserabilium.
51. Ordinarius debet erudire exemptos.
52. Ordinari non possunt nisi prauo examine.
53. Subiiciuntur concursus.
54. Item uisitationi Episcopi.
55. Supplet negligentiam superioris ordinum.
56. Visita hospitalia exempta.
57. Quoad accipiendos ordines.
58. Debent venire ad Synodum.
59. Subiiciuntur in causis matrimonialibus.
60. Quoad clausuram sanctimonialium.
61. Quoad obeundas confessiones.
62. Item quoad predicationes.
63. Exemptiones perturbant Ecclesiam.
64. Ordinarius exercet iurisdictionem in asolitos, Comites Palatinos, Protonotarios, Capellanos regios, proueniendo sed non impediendo iurisdictionem exemptorum.
65. Punit exemptos qui excedunt numerum suarum Campanarum.
66. Item exercentes illicitas negotiationes.
67. Cogit exemptos ut assignent ei quena presentarunt congruam portionem.
68. Appellationi non deseret.
69. Declarat excommunicatos qui admittunt ad sepulturam in casibus a iure prohibitis.
70. Ordinarius estimat injuriam sibi illatam.
71. Deserentibus cadaver potest ressi.
72. Punit exemptos qui intersunt clandestina desponsationi.
73. Item qui admittunt subditos ad solemnisationem matrimonii sine licentia.
74. Ante denuntiationem excommunicationis ordinarius summarie se informare debet per auditionem testium.
75. Punit questores.
76. Punit rectores hospitalium leprosariorum, &c.
77. Episcopus cognoscit in omnibus criminibus requirentibus actualem degradationem.
78. Episcopi est degradare.
79. Punit eos qui sibi Episcopalia iura arrogant.
80. Punit

D d 3

101. Punit

101. Punit eos qui beneficia ad suam collationem spectantia gravant pensionibus.
102. Erigit tribunal in loco exempto in hoc casu.
103. Subditi audiunt divina in locis exemptis, & exempti celebrare possunt cum altari viatico.
104. Exempti tenentur recognoscere propriam scripturam coram ordinario.
105. In causis salariorum exempti fortunatur forum coram ordinario.
106. Salaria Advocatorum & Procuratorum peti possunt in camera.
107. Au uliscatur iniuriam sibi illatam ab exempto ordinarius.
108. Exempti jurant soli Papa.
109. Qui eximuntur, an processionibus interesse debeant.
110. Episcopus examinat suscipientes curam animarum.
111. Exemptio simplex non eximit a casibus Episcopo reservatis.
112. Abbates exempti conferunt suis consuetudinibus.
113. Subditi delinquentes in loco exempto, puniuntur ab ordinario.
114. Episcopus inquirit contra Regulares extra claustra degentes.
116. Exempti gaudent indulgentiis Episcopalis.
117. Socii Curie Episcopalis Leodiensis si sint exempti, puniri non poterunt ab Officiali, etiamsi in officio deliquerint.
118. Ordinarius plus juris habet in exemptis quam in extraneos.
119. Officialem quando deputat in locis exemptis.
120. Episcopus jurisdictionem habet in Regularibus.
121. Exemptus locus facit territorium.
122. Episcopus an possit excommunicare & suspendere exemptos impediennes revocationem conjugis à Monasterio exempto, si iste conjugis valde non fuerit profusus, &c.
123. Convertit tertiam partem fructuum in distributiones quotidianas.
124. Prescribit officio Ecclesiarum collegiarum servitium competens pro distributionibus lucrandis.
125. Novas Parochias erigit.
126. Coadiutores dat Parochis minus idoneis.
127. Transferi beneficia.
128. Punit Regulares exemptos extra claustra degentes.

Quamplurimi sparsim in jure reperiuntur casus, quibus exempti jurisdictioni ordinariorum subiciuntur, quos quasi per satyras collectos lectorum oculis hoc capite subiiciam. Imprimis exempti delinquentes in Diocesi Episcopi seu in loco non exempto puniuntur ab Episcopo secundum statuta Diocesana, Secus vero si delinquerent in loco exempto, cap. 1. ubi DD. de privileg. in sexto, Franc. cap. 2. num. 10. de consuet. in 6. late Henricus Bothejus tract. de Synodo Episcopi parte 3. art. 2. num. 5. Cordin in repet. Clem. 2. quasi. 9. de consuet. Gemin. fo. Andr. Franc. d. cap. 1. §. nunquid.

2 Ampliatur, etiamsi personæ non exemptæ delinquerent in loco exempto, nihilomi-

omnino enim punientur ab Episcopo, ligabuntur ejus statutis secundum Marfilium & sequaces, d. cap. 2. de constit. in 6. quem sequitur Federic. conf. 2. Anchor. cap. à nobis de sent. excom. rep. cap. postulasti col. 16. quest. 4. de foro compet. Quorum hæc est ratio, quod locus exemptus sit in Diocesi Episcopi. ea. grave de offic. ord. ubi Abbas Fel. DD. cap. cum Episcopus eod. in 6. Non exemptus autem seu subditus Episcopi non potest excipere contra intentionem Episcopi de jure communi fundatam, & sic de jure terti. art. 1. loci §. compet. ff. si servit. vendic.

Præterea, interest Episcopi, ut sua Diocesis purgetur malis hominibus, atqui propter delicta in loco exempto turbatur Diocesis Ergo, DD. ubi supra. Verum opinio hæc Marfilii Federici, Anchorani & sequacium improbat à Caldeo & quamplurimis aliis. Card. d. cap. 2. Jo. Andr. Franc. Card. ibid. Franc. in ca. 1. de statu Regul. Jas. l. fin. Celi. ff. de jurisd. om. jud. ubi multos allegat. Sabarill. in rep. cap. perpendimus col. 20. vers. sed quid si delinquit de sent. excomm. Mar. Socin. conf. 271. col. pen. vol. 2. Petrus de Palude in 4. sentent. dist. 18. quest. 2. art. 2. Bobic. cap. à nobis col. 2. de sent. excom. Cald. conf. 13. in cip. contra Canon. cum tit. de judic. Marian. cap. postulasti quest. 21. de foro competenti. Angel. de Clavaf. in Summa verb. statutum §. 2. Sive st. verb. excommunicatio 2. §. 15. vers. circa predicta Fumus verb. excommunicatio n. 29. §. 30.

Movetur, quia paria sunt locum esse extra territorium vel esse exemptum d. c. grave ubi DD. glo. Clem. 1. de foro compet. & quem non esse exemptum vel exemptum, sed non in eo de quo agitur loco, Gemin. cap. Episcoporum n. 8. vers. subdu. etiam de privileg. in 6. tamen infra n. 18. §. seg. Secundò, quia ut quis ligetur, statuto opus est, ut statutus habeat jurisdictionem in loco in quem virtus statuti dirigitur, & quod persona sit subiecta. cap. Ecclesia sancta de constit. quorum opinio magis indubitanter teste Anchor. procedit, quando est aliquis Prelatus habens jurisdictionem quasi Episcopalem loci exempti. Anchor. d. cap. postulasti col. 16. quest. 4.

Limita ut autem hic casus, ut obrineat tantum in exemptione reali, qua ratione loci personis concessa est, de qua loquitur cap. 1. de privileg. in 6.

Secus vero si exemptio esset personalis, nam dispositio exemptionis realis non est trahenda ad exemptionem personalem. Abb. & Anania c. ad abolendam de hereticis uem in cap. fin. de foro compet. Geminian. Franc. d. §. nunquid. Franc. d. §. statuto col. 3. & d. cap. 1. de statu Regular. in 6. dixi supra lib. 1. quest. 2. Angel. in Summa verb. exemptus n. 8. in fine.

Limitatur secundò, nisi statutum conditum esset in fraudem exemptionis. Gem. Franc. ubi supr.

Limitatur tertio, nisi statutum esset contrarium Religioni exemptæ, autoribus Gem. & Franco allegatis dicentibus, ita intelligendum esse cap. nimis, de Privileg.

Secundus casus: Episcopus condemnare potest exemptum in expensis non ponentem declinatoriam & punire contumaciam, dixi late supra eod. lib. quest. 6.

Ter-

- 6 Tertius, Exemptus simpliciter, ratione personæ verò secundum quid, ratione rei seu loci, si obtineat Ecclesias parochiales, aliave officia quorum administratio & regimen seu cognitio ad Episcopum spectat, si illorum ratione delinquat, seu contra- hat, iurisdic- tio contra illum spectabit ad Episcopum. *Covarruvias pract. quest. cap. 11. nu. 5. Franc. ca. 1. §. illum. n. 4. de verb. sig. in. 6. At* (ur inquit Capicius) licet aliquis sit exemptus, si tamen efficiatur Prior Monasterii non exempti, poterit tanquam Prior talis Monasterii conveniri coram ordinario, *Capicius decis. 59. n. 2. per cap. 1. de privil. in 6. Navar. conf. 19. n. 9. de Clericis non resident. par. 1. quia potest quis esse pro parte Exemptus, & pro parte subiectus. Franc. cap. si Papa §. Et est n. 2. eod. in 6. & ratione rei non exemptæ subiecti ordinario velut in exemptis, qui assumuntur ad regimen loci non exempti, qui tamdiu subsunt ordinario, quamdiu ibi degunt. *tex. cap. cum capella ubi Innoc. & DD. d. privileg. Brixien. in reperi. verb. exemptio col. 7. Præs. loco à tanquam vers. 23. fol. 353. Ideo exempti omnes quoad ea quæ pertinent ad beneficia non exempta, subsunt iurisdictioni Episcopi, etiamsi essent familiares Cardinalium. Navar. conf. 9. de iurejur. Thomas Zerola in praxi Episcopali, par. 1. verb. Exemptio §. 4. Et vide infra casu 58. Quod tamen Felino non placuit, quia dicecæsanus facere id nequit sine causæ cognitione quæ ei prohibita est in personas exemptorum. Felin. cap. fin. n. 6. vers. Et vide omnino de foro compet. fol. 44. id quod sustineri potest in exemptione personali, secus vero in reali, tum enim ratione rei non exemptæ subiectus est ordi- nario, dixi infra casu 20. Et 54. 58. atque ita distinguit Abb. d. ca. fin. n. 11. vers. quoddam est privilegium de foro compet. Et ita intelligendum est dogma de quo Rota Noviss. decis. 702. num. 1. par. 1. quod exempti possint conveniri coram ordinario ratione rei, quantum vis exemptio sit lata.**
- 17 Quartus, licet Monasteria de jure sint exempta à lege dicecæfana Episcopi, non ta- men à lege iurisdictionis, id eo; quoad hanc ei subiciuntur, *Berach. in ast. de Episcopis l. 4. par. 2. quest. 35. n. 80. Bellenc. de charit. sub. 9. 28. Et seqq. Abb. ca. dilectus ubi late de offic. ord. cap. 1. n. 1. Et seqq. de statu Monach. cap. scientes de censib. Innoc. late d. cap. dilecti cixi supra lib. 1. quest. 15.*
- 8 Quintus, licet ordinarius nequeat judicare de delictis exemptorum, potest ta- men declarare & pronunciare eos deliquisse, ac ad ejusmodi declaratoriam ferendam exemptos citare, *late Felin. in cap. non potest. n. 3. de re judic. Cardin. in Clem. fin. quest. 1. de pœnis. Gemin. in cap. Episcoporum n. 8. in fine de privileg. in 6. vide infra casu 67. Et n. 39. quod maximè procedit, si delictum sit notorium. Fel. d. n. 3. vide infra casu 55.*
- 10 Sextus si sit periculum fugæ, possunt ab ordinario sibi & capi remitti que ad compe- tentem. *Fel. d. cap. fin. num. 7. de foro tota rei. Card. Clem. 1. quest. 3. de officio ord. ubi latif- sime Abb. cap. sacris in fine. de Sepult. Fel. cap. cum non ab homine n. 3. Et seqq. ubi Abb. de iudic. Abb. cap. fin. n. 11. vers. Puta tamen de foro compet ubi vide infra l. 4. cap. 52. Adju- sing. cent. 2. obser. 65.*

Ad instar Clerici, qui nedum à iudice Laico, sed etiam à proprio creditore citari
 retineri potest, si fugæ periculum vertitur, idque sine periculo excommunicationis.
Abb. d. a. p. fia. de foro comp. cap. ut same de sent. excom. Caccia lup. de debitore suspeti.
quæst. 4. n. 2. & seq. Peck. de iure iust. cap. 4. n. 14. Innocent. & DD. d. cap. ut same. Aufser.
de potest. Seculari super Eccles. person. Reg. 3. num. 15. Quando autem suspecti de fuga
 dici possint, videatur Caccia lup. & Doctores allegati. Item Milis, verb. *suspectus de*
fuga fol. 43°.

Septimus, Episcopi visitant Ecclesias quascumque quomodolibet exemptas
 Curatas, prout statuit Concil. Trid. *sess. 7. de refor. cap. 7. Rot. Noviss. decis. 344. nu. 2.*
 Non autem Ecclesias exemptas non curatas, quapropter non poterunt de
 iure (inquit Willadieg.) visitare Ecclesias Hierosolimitanorum, prout etiam censuit
 sacra Congregatio *declarat. 77. & Pius V. in Bulla 139. incip. Exposcit, ubi statuit, di-*
stas Ecclesias exemptas visitari posse solum in his, quæ concernunt curam anima-
rum & administrationem sacramentorum. Alphonsus Willadieg. in Speculo visitat. fol. 32
num. 6.

Præterea, licet Ecclesia exempta ratione foundationis & dotationis non possit ab
 Episcopo visitari iure potestatis lue ordinariæ, potest tamen tanquam ab Apосто.
 licæ sedis delegato, quemadmodum sacra Congregatio respondit de quodam Lu-
 censi Ecclesiæ Collegiata S. Michaelis *declarat. 4. 8. Thomas Zerola in praxi Episcopo-*
centi Ecclesiæ Collegiata S. Michaelis declarat. 4. 8. Sabarell. Clem. attendentes nu-
mer. 2. in pr. & num. 8. de statu Monac. Abb. cons. 26. numer. 2. vol. 2. Concil. Trid. sess. 7.
cap. 7. de refor. Prout quoque visitant quæcumque beneficia curata non curata, Sæ-
cularia, Regularia qualitercumque commendata, & exempta, tanquam sedis Apo-
stolicæ delegati. Willadieg. d. fol. 32. num. 7. nec etiam Moniales exemptas, Bellencin. de
Obser. in subsid. 57. art. 29. nu. 7. vol. tract. 15. fol. 392. Ang. in summa verb. Monialis n. 3. in si-
ne Sabarell. d. Clem. Attendentes, quibus addo, quod exemptio à visitatione non com-
prehendatur sub generali concessione exemptionum. Rot. noviss. decis. 86. numer. 2.
part. 1.

Octavus, per modum reconventionis de qua dictum est supra, *qu. 29. n. 10. & seq.*
 Nonus, prohibendo subditis ne accedant loca exempta, modo tamen id fiat iusta
 ex causa, sic enim indirectè statuit contra exemptos, quod directè non posset,
 Barth. l. *relegatorum ff. de interd. Perusq. in cap. ut animarum de cons. in 6. Angel. in*
summa verb. statusum n. 3. ubi vide & Fumus verb. Excommunicatio n. 30. in fine omnino,
Ang. verb. Exemptus n. 10.

Decimus, cogunt Monasteria exempta ut servant clausuram, ad hoc enim Episco-
 pi in conscientia obligantur, *cap. periculofo: de statu Monach. in 6. Clem. attendentes de*
statu Regul. Ang. verb. Exemptus n. 10. vers. possunt, imò obligantur e. 1. §. fin. de statu
Regular. in 6. dixi infra casu 75.

- 36 Undecimus, Exempti subiiciuntur Episcopo in eis omnibus quæ sunt ordinis Episcopalis, nempe in petitione Chrismatis, Consecrationis Ecclesiarum, susceptionis ordinum & similibus. *cap. veniens ubi Abb. n. 2. not. de prescrip. Balbus de prescrip. in prima parte quinta partis quæst. 12. n. fin. Franc. cap. 1. num. 7. vers. in gloss. de prentes in 6. dixi lib. 1. quæst. 6. in fine cap. cum nullus de tempor. ordin. in 6. gloss. cap. Abbatibus 17. quæst. 2. vide infra lib. 4. quæst. 11.*
- 17 Duodecimus, ordinarius cognoscit inter Exemptos in causa decimarum, *Franc. cap. fin. §. Diocesani de decimis in 6. ibi text.* Si tamen Ecclesiæ essent Exemptæ & per consequens decimæ dictis Ecclesiis debitæ de jure communi, tunc Diæcesanus se non posset introumittere, sed si dictæ Ecclesiæ non sunt exemptæ, tunc Diæcesanus se introumittere potest, licet decimæ sint exemptæ, vel Ecclesiæ sint ipsorum exemptorum. *Dom. & Franc. d. §. Diocesani num. fin. in fine, ubi etiam gloss. in verb. exemptorum & Archid. vide infra lib. 4. cap. 4. 8.*
- 18 Decimus tertius, Exempti tenentur ad præstationem decimarum, item ad canonicam Episcopalem de qua latius actus sunt suo loco. *Ubaldis tract. de Canonica Episcopali Capitulo 4. quæst. 6. v. infra lib. 4. quæst. 6.*
- 19 Decimus quartus, Episcopus absoluit Moniales exemptas ab excommunicatione si se percusserint. *cap. de Monialibus ubi Abb. de sent. excomm. Item gloss. Felin. Jo. de Lignano tract. de censur. Ecclesiast. §. 26. n. 12.* utrum vero jure ordinario, an auctoritate Apostolica controversum est apud Lignano.
- 20 Decimus quintus, obligantur exempti ad procuracionem legatorum. *Fel. cap. de cedentes n. 3. de prescrip.*
- 21 Decimus sextus, Episcopi jurisdictionem habent in foro penitentiali in exemptos quos auctoritate Apostolica absolvere possunt, cum ab eis in confessores eliguntur, *vide Franc. cap. si Episcopus numero 6. de penitent. in 6. & d. in infra lib. 4. quæst. 35.*
- 22 Decimus septimus, exercent jurisdictionem in exemptos in casibus decretalis volentes de privileg. in 6. si licet ratione rei seu loci delicti aut contractus, idque non obstantibus privilegiis Apostolicis postea impetratis. *Spec. part. 4. de privileg. n. 3. & dixi supra casu 3.* Cui decretali frequenter solet derogari, teste Angelo concedique exemptiones tam locales, quam personales. *Ang. in summa verb. exemptus n. 8. in fin. vide infra casu 20.*
- 23 Decimus octavus, in populum Ecclesiæ exemptæ, licet enim Ecclesia sit exempta, non tamen populus. *cap. per exemptionem de privileg. in 6.*
- 24 Decimus nonus, in ascriptionibus exemptorum, late Gomez ad reg. Cancell. tit. de impetr. benef. Vacant. per obit. Card. quæst. 14. *Spec. d. n. 3. videatur Jo. de Platea & Lucas de Penna l. Senatorum C. de dignitatibus lib. 12.*
- 25 Vigésimus, puniendo exemptum ratione loci, qui delinquit in loco non exempto,

pro, si verò exemptus esset exemptione personali, puniri ab Episcopo non posset. *Abb. cap. patentibus num. 4. & 5. & cap. seq. num. 8. de privileg. Felin. cap. fin. num. 4. de foro compet. Innocent. ca. percepimus de privileg. ubi exemplificat laicissimè Sabarell. Clement. unica num. 16. de offic. ordin. alioquin enim exemptio personalis esset inutilis. Ang. de Clavafo verb. exemptus §. 1. vide supra casu 17.*

In exemptione verò personali dixi secus, quia ejusmodi exemptus non efficitur 27
 itius fori ubi deliquit. *Abb. cap. cum inter num. 3. de consuet. vide infra casu 54. vide Abb. in cap. fin. num. 11. vers. quoddam est privilegium usque ad fin. de foro compet. & ubi dicit.*

Vigilimus primus, puniteum qui ex loco exempto iaciendo lapidem læsit a-
 lium existentem in loco non exempto, qui est casus exemptonum realium. *Preses 28*
 loco à virtute finis sub finem, *Abb. d. cap. patentibus num. 4. & 5. de privileg. Franc. cap. 1. num. 5. eod. in 6. d. cap. fin. de foro. competen. Abb. cap. Cum capella num. 6. de pri-
 vileg.*

Dixi exemptionum realium, quia personalis exemptio adheret personæ, realis 29
 verò concessa ratione loci, non sequitur personam, sed adheret loco seu competit
 ratione loci. *Abb. cap. quoniam de privileg. Felin. cap. fin. num. 13. & 14. de foro compet.*
 Ideò dispositio cap. I. de privileg. in 6. quæ de exemptionibus localibus loquitur, non
 est tractanda ad exemptiones personales, *Anania & Abb. cap. ad abolendam, de here-
 sic. Abb. cap. fin. de foro compet.*

Vigilimus secundus, idem de mandante aut de sonante campanas in loco ex- 30
 empto ad seditionem excitandam in non exempto, similibusque plurimis exemptis
 responsum est. *Abb. d. cap. patentibus post num. 4. Abb. cap. suarum num. 8. eod. tit. laicissi-
 me Felin. d. c. fin. num. 44. ubi Abb. num. 25. Innoc. d. cap. patentibus Joan. de Visibis tract.
 de immuni. Eccles. in 62. Aliud est in injuria dicta in Diocesi ei qui erat in loco ex- 31
 empto, quia censetur commissâ in loco exempto. *Castrensi. l. plerique num. 5. ff. de in suo
 vocando.**

Vigilimus tertius, Prælati Exempti ratione membrorum non Exemptorum, 32
 tenentur ire ad synodum & coram Episcopo possunt conveniri. *Abb. cap. ex ore
 num. 1. vers. 2. not. de privileg. laic. & exactè Henric. Bottejus tract. de synod. Episcopi
 part. 1. num. 662. & seq. & part. 2. num. 4. Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. de Refor. Franc.
 cap. ut Apostolica de privileg. n. 6. Ratio est, quia licet probetur exemptio capituli,
 non ideò sequitur quod probata sit exemptio membrorum. *Innocent. d. cap. ex ore
 arg. l. liberorum ff. de adopt. gloss. cap. rogamus 24. quest. 1. laicus Brixien. in repert. verb.
 exemptio vers. an exempto Monasterio. Innoc. cap. quod super de major. & obed. vide infra
 casu. 63.**

Vigilimus quartus, Monachus Monasterii exempti si sine habitu incedit extra 33
 Monasterium, poterit per ordinarium puniri, secus si intra. *Franceni cap. 1. num. 5.
 de pri-
 E 2*

- de privileg. in sexto, & ita etiam explicando Concil. Trident. resolvit eleg. Boetius
Epo. cap. Relatum n. 8. ne Clerici vel Monachi.
- 34 Vigefimus quintus, Archiepiscopi & Episcopi possunt in locis exemptis facere
solemnnes benedictiones & divina officia celebrare. Franc. cap. Abbates num. 1. vers. in
gloss. de privileg. in 6. Ang. in summa ver. Archiepiscopus num. 3. Joan. Francisc. Parisius
tract. de visitatione quest. 3. secunda pars, n. 9. adde infra vers. 62. text. Clem. fin. de
privileg.
- Vigefimus sextus, poterit Episcopus omnia loca exempta suae Diocesis benedi-
cere populo & divina officia celebrare in Pontificalibus. Clem. Archiepiscopo de privi-
leg. Joan. Francisci ubi supra n. 10.
- 35 Vigefimus septimus, Monachus in loco non exempto excommunicatus, remanet
excommunicatus postquam rediit in suum monasterium si proprio nomine fuit
excommunicatus, lectis vero si sub nomine prioratus sive dignitatis. Franc. ca. 1. §. in
eos, n. 3. vers. in gloss. 3. fin. de privileg. in 6.
- 36 Vigefimus octavus, si exemptus edificet in loco exempto sine licentia, totum
acquiritur Episcopo cum fructibus. Franc. cap. auctoritate n. 2. de privileg. in 6. dicitur
supra lib. 1. cap. 36. Anton. de Pratis tract. de iurisdic. Episcopi cap. 1. num. 3. & 4. Ang. in
summa ver. Exemptus num. 11. & 12. Fumus ver. exemptio, n. 10. Selus de Beneficio part. 1.
quest. 6.
- 37 Vigefimus nonus, in censuales & homines exemptorum, cap. auctoritate §. in bibe-
mus ubi Franc. & DD. de privileg. in 6. Quid vero de familiaribus mercenariis co-
lonis, notatum est supra lib. 1. cap. 30. & lib. 2. quest. 37. vers. pro solutione num. 3. & lib.
4. quest. 38.
- Trigefimus, de Abbate aut Praelatis habentibus iurisdictionem quasi Episcopa-
lem tradit Francus, cap. ut Apostolicis num. 5. & 6. de privileg. in 6. Parisius conf. 95.
lib. 4.
- 38 Trigefimus primus, exercet iurisdictionem in allegantem se exemptum praes-
criptione, donec de exemptione plenè probaverit, secus si allegaretur exemptio
ex privilegio. ca. Cum persona §. si vero ubi Franc. & DD. de privileg. dicitur supra quest.
25. lib. 2.
- 39 Trigefimus secundus, ordinarius potest declarare exemptum incurrisse excom-
municationem, idque ut sui subditi illum evitent. Franc. cap. Episcoporum n. 3. de privi-
leg. in 6. gloss. cap. tuarum de privileg. v. infra eod. lib. quest. 49. n. 4. Quae tamen declara-
tio praesudicare non potest exemptis, sed tantum subditis, quibus ordinarius pro-
hibere potest conversationem cum exemptis excommunicatis. Navarrus conf. 2. n. 2.
de sentent. excommunicat. Idque procedit si prius fuerint excommunicatae per pro-
prium suum iudicem secundum Navarrum d. conf. 2. & in Manuali cap. 27. & non
aliter. Lancellos. de attentatis part. 2. cap. 4. limitat. 21. num. 7. fol. 160. & ita etiam ele-
gantif

Sententiam concludit Boetius Episcopus in capitulo n. 4. Ne Clerici vel Monachi, Episcoporum denunciare non possent exemptos a sua jurisdictione excommunicationem intrinsecam.

Trigesimus tertius, assignat exempto qui deliquit terminum intra quem praesentari debet Pontifici. *Franc. cap. 1. nu. 3. in fine de praebend. in 6. Villadiego tract. de legato part. 1. qu. 1. n. 23. vol. tract. 1. 4. fol. 153.*

Trigesimus quartus, exigit rationem a religiosis exemptis executoribus testamentorum. *Sabarel Clement. unica de Testam. Spec. de instrum. edit. §. nunc aliqua n. 45. in addit. Fumus verb. Executor. n. 14. Joan. Francisc. tract. de visitatione qu. 5. secunda pars n. 92. vide infra lib. 4. cap. 49.*

Trigesimus quintus, punit exemptos abutentes suis privilegiis. *Sabarel. Clem. abusus n. 1. Et ult. de poenitent. Et laic. in Clement. unica n. 16. fol. 40. de offic. ordinarii vide infra casu 90.*

Trigesimus sextus, item punit exemptos si timeatur impunitas delicti. *Fel. cap. signi- ficasti n. 4. de foro compet. vide infra qu. 50. Et seq. lib. 4.*

Trigesimus septimus, potest se intrinsecare ne excommunicati vel usurarii sepeliantur in loco etiam exempto, dummodo tamen iste locus sit in Diocesi. *Abb. c. sacris n. 7. de sepult. Imo praecipere, ut sepulti humo eximantur. cap. ad hac. de privileg. & contumacientes punire. lute Franc. cap. Episcoporum n. 3. eod. in 6. Clem. 1. Et 2. de sepult. Fel. cap. ult. n. 7. in fine de sepult. qua de re vide plenius Abbatis distinctionem d. cap. sacris n. 7.*

Trigesimus octavus, Episcopus potest dotare Ecclesiam in sua Diocesi quamvis exemptam. *Abb. cap. Apostolica n. 3. 7. §. de donat.*

Trigesimus nonus, exempti servare debent generale interdictum ordinarii. *Fel. cap. ult. n. 6. de foro compet. Zibarel. Clem. 1. n. 10. de sentent. excomm. Fumus verb. Excommunicatio n. 52. Abb. cap. Cum inter n. 3. de consuet. text. Clem. ex frequentibus de sen. excomm.*

Quadragesimus, tenentur exempti solvere Episcopo Synodaticum. *Henric. Botta- us tract. de Synodo part. 3. n. 23.*

Quadragesimus primus, Exemptis Regulariter conferre negligentibus devolutio fiet ad Episcopum, qui conferet auctoritate Apostolica. *cap. Cum singuli de praebend. in 6. Rebuff. in praxi benef. tit. de devolutione n. 37.*

Quadragesimus secundus, Conferre exemptis tonsuram & ordines. *Rebuffus in praxi benef. part. 1. tit. de Clericis Et a quibus num. 22. dixi supra casu 11. An autem Abbas non obstante Concilio Tridentino, id sibi possint, tradit Navarrus Consil. 24. de privileg.*

Quadragesimus tertius, legatus confert beneficia exempta. *Joan. de Sessa de benef. part. 2. qu. 3. n. 53. Item qu. 66. n. 6. 9. 1. part. 3.*

Quadragesimus quartus, legatus confirmat electos exemptos. *Rom. decis. 3. n. 1.*
de offic. legati in antiquis.

- 150 Quadragesimus quintus, compelluntur venire ad publicas processiones seu supplicationes. exceptis tamen iis, qui in perpetua clausura vivunt, aut aliis particulari privilegio donatis. *Concil. Trident. sess. 25. cap. 13. de Reform. velatum per Jo. Garzia tract. de impensis cap. 21. num. 38. Abb. cap. Cum inter num. 4. Cum addit. de re iudic. ubi loquitur de Iuanis, vide eleganter Fel. cap. dilectus num. 7. de offic. ord. ubi de eo dubitat. Flaminius de resig. benef. lib. 3. quest. 11. num. 8. vers. 16. Abbas late cap. dilectus num. 4. vers. 11. de offic. ord. Joan. Gallus ad arresta pariam. quest. 326. adde infra n. 109.*
- 51 Quadragesimus sextus, Religiosi cujuscunque ordinis, non sunt exempti à subiectione superiorum ordinum, etiam si sint sedis Apostolicæ Capellani. *Gregor. 11. Bulla secunda, Thomas Zerola in praxi Episcopali verb. Exempti part. 2. n. 4.*
- 52 Quadragesimus septimus, Episcopus potest subditis suis precipere ne communicent aut accedant exemptos excommunicatos vel delinquentes. *arg. cap. de re iudic. de decimis cap. post. miserabilem de usuris, debent tamen exempti prius declarari excommunicati per iudicem suum competentem, quemadmodum ex Navarro supra tract. de privileg. in fine. Ausfrer. repet. Clement. 1. quest. n. 3. in fine de officio ord. Maximus de privileg. in sexto, Guilel. in Clement. 2. de penitent. Joan. Anania cap. 1. de privileg. in sexto. Ausfrer. d. quest. 10. vers. licet.*
- 53 Quadragesimus octavus, in iurisdictione voluntaria exempti subiiciuntur ordinario. *Mol. ad conf. Paris. tit. 1. §. 42. num. 12. dixi supra lib. 1. cap. 46. vers. pro officio in 6. Clem. attendentes §. ceterum de statu Regul. Landens. Clem. 1. de Regul. Brixien. in Reperi. verb. Exemptio col. 1. §. v. Dom. in cap. cum nullus de tempor. ordinand. Guilel. in Clem. 1. de Regul. Panorm. in cap. significasti de foro compet. vide infra lib. 4. quest. 42. num. 4.*
- 54 Quadragesimus nonus, quando causa Exemptorum agitantur coram ordinario, debent lequi statuta, stylum & ordinationes eius fori, dixi supra lib. 2. quest. 30.
- 55 Quinquagesimus, debent celebrare dies festivos ab Episcopis indictos. *Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de reform. Navarr. in Manuali cap. 13. num. 5. vers. 8. in fin. fol. 232.*
- 56 Quinquagesimus primus, Episcopus potest absolvere moniales exemptas. *Sabarelli. Clem. 1. §. predilectis num. 5. de Relig. Dom. imò potest nunc eos hodierno jure ex Concil. Trident. absolvere à casibus Papæ reservatis, nec non à casibus bullæ Cæ-næ Domini, teste Navarro conf. 10. de privileg. rom. 2. quæ de re infra quest. 50. §. lib. 4. quest. 76.*

Unde si Abbas Exemptus est negligens in correctione suorum Monachorum, potestas non devolvitur ad Episcopum, sed est recurrendum ad Papam. Sienius & glossa in cap. grave de offic. ord. Ausfer in d. repert. Clem. 1. quæst. 10. n. 125. Joan. de Imol. in Clement. 1. numer. octavo, de supplend. neglig. Prelat. Joan. Wamefius cons. 65. num. quartus tom. 1.

64. Quinquagesimus octavus, exempti conveniri possunt coram ordinario ratione publicarum functionum seu officiorum, *l. unica ubi expresse Castrens. C. in quibus causis milit. fore prescrip. Auth. ut iudices sint quoquo suffragio §. notum in fin. l. 2. C. ubi de Curial. vel cohortal. ibique DD.* Quod ipsum doctè explicat Abbas dicens familiares Papæ & quosvis exemptos ratione beneficiorum conveniri posse coram ordinario, Abbas cap. dicebunt filii n. 9. vers. Et nota de foro compet. dixi supra casu 3. quod fallit secundum Calderinum, si possessio officii seu beneficii nondum plene fuisset acquisita, *cons. 13. & 14. de foro compet.*
65. Quinquagesimus nonus, si exemptus contrahat in studiis seu universitate, poterit ratione ejusmodi contractus conveniri coram Judice studiorum. *Castrens. d. l. unica nu. 1. vers. Unde facit ad eum l. fin. de Jurisd. om. iud. Cuneo d. l. unica vers. Sed in dicitur.*
66. Sexagesimus potest pronuntiare exemptum esse condemnandum, quia plurimum differt sententia condemnatoria à sententia de condemnando, ut late docet Marfil. *sing. 200. vide supra n. 8.*
67. Sexagesimus primus, si exempti notoriè delinquant, possunt puniri per ordinarium, *cap. patentibus cap. iuratum de privileg. l. a Hostiens. in summa de privileg. num. 11. in fin. & col. 12. licet contra-reat Cardinal. Flo. in Clem. 1. de offic. ord. Dom. in cap. 1. de privileg. in 6. dicens non esse recedendum ab ab eorum privilegiis, cui assensior per tradita Alexandri ad Barth. d. Divus n. 2. verb. competentiss. de custod. Reor. adde supra num. 61.*
68. Sexagesimus secundus, Archiepiscopus per loca exempta suæ Provinciæ in Pontificalibus celebrat, divina benedicit, & cætera exercet quæ in clementina Archiepiscopi de Privilegiis continentur, *Aret. cons. 150. n. 3.* Item Episcopus celebrare potest in Pontificalibus in locis exemptis, *Innoc. cap. fin. de autor. & usu pallii & dictum aliquid est supra vers. 25.*
69. Sexagesimus tertius, Exempti subiiciuntur Episcopo ratione membrorum sive Capellarum non exemptarum. *Abb. cap. ex ore numer. 1. & 4. de privileg. ubi Innocent. Ferrar. in forma opponendi contra instrumenta in gloss. verb. aliis rationibus membrorum. arg. l. liberorum ff. arg. de adopt. Innoc. d. cap. ex ore,* quia exempta Ecclesiâ non censentur exemptæ capellæ Ecclesiæ subjectæ accedentes vel connexæ. *gloss. cap. rogatus 24. quæstio. prima, gloss. cap. Cum & plantare & tex. cap. Cum capella de*

- denotans l. actionis l. alienationis de verb. sig. Paul. Paris. consil. 44. n. 5. vol. 4. ac magis expressis diversamque speciem includens etiam in materia stricta & odiosa, multo magis in materia favorabili, & per quam fir reditus ad jus commune, ut rectè notat doctiss. W. amesius consil. 62. de judic. & foro compet. n. 6.
- 73 Sexagesimus septimus, exempti subduntur, ut præsentati admitti non possint nisi prævio examine. *Conc. Trid. d. sess. 7. ca. 13.*
- 74 Sexagesimus octavus, subiciuntur approbationi ad beneficia curata per concursum. *Conc. Trid. sess. 24. cap. 13. de refor. Flamin. ubi supra vers. quinto.*
- 75 Sexagesimus nonus, Monasteria etiam commendata, Prioratus & Præpositurae in quibus non viget Regularis obferantia, visitari possunt in annos singulos. *Conc. Trid. sess. 21. cap. 8.*
- 76 Septuagesimus, datâ negligentia superiorum illius Regularæ subiciuntur post mentionem d. c. 2. sess. 21.
- 77 Septuagesimus primus, item hospitalia laicorum etiam Exempta subiciuntur visitationi Episcopi. *sess. 22. ca. 8. vide infra casu 88.*
- 78 Septuagesimus secundus, quoad collationem ordinum dixi infra li. 4. g. 11. & sub casu 11.
- 79 Septuagesimus tertius, debent venire ad Synodum dixi infra li. 4. g. 19. limitat. a.
- 80 Septuagesimus quartus, subiciuntur Exempti in causis matrimonialibus & criminalibus. *Conc. Trid. c. 20. §. ad hac sess. 24. nisi habeant jurisdictionem privativè ad Episcopos, vel immemoriam pro se consuetudinem, ut censuit Sacra Congregatio ad illum textum, ita Flaminus d. c. 11. vers. duodecimo.*
- 81 Septuagesimus quintus, subiciuntur quoad clausuram sanctimonialium ubi violata fuerit restituendam, & ubi inviolata fuerit conservandam. *Conc. Trid. c. 5. sess. 25. de Regular. dixi supra casu 10.*
- 82 Septuagesimus sextus, subiciuntur quoad confessiones obeundas, nempe ut non obstante Clem. dudum de sepult. non exponant se audientis confessionibus, nisi ab Episc. sint iudicati idonei. *sess. 23. c. 15. Flamin. ubi supra vers. 14. qua de re infra li. 4. g. 77.*
- 83 Septuagesimus septimus, quoad prædicationes. *Conc. Trid. sess. 5. c. 2. sess. 24. c. 4. de refor.*
- 84 Septuagesimus octavus, quia præmemorata Exemptiones excitare consueverunt perturbationes in jurisdictione Episc. & præbere exemptis occasionem laxioris vitæ, quæ teste Baronio plurimum obfuerunt Ecclesiasticæ disciplinae, ideoque plurimum displicuerunt sancto Bernardo ut liquet explicatis ejus Epistolis. *Baron. in Annalib. Ecclesiast. to. 8. sub anno 676. Pontifice Adeodato fol. 517. late Durand. tract. de modo Concil. gener. par. 1. Rubr. 4. nu. 15. & seq. Concil. Trid. cap. 11. sess. 34. de refor. Flamin. d. cap. 11. nu. 5. Ideo sacrum Concil. Trid. non obstantibus quibuscunque plenam tribuit auctoritatem Episcopis tanquam Apostolicæ Sedis delegatis super exemptos & sic super acolitos, Comites Palatinos, Prothonotarios, Cappellanos Regios & similes. Flamin. d. numer. 5. scilicet ut cognoscere possint & judicare de quibuscun-*

huscunque Clericorum etiam Exemptorum criminibus, præveniendò nimirum jurisdictionem exemptorum, non vero impediendò. *eleg. Boetius Epo. cap. relatum n. 8 ne Clerici vel Monachi.*

Septuagesimus nonus, Punit Exemptos qui excedunt numerum campanarum eis statutum à Regula vel à jure, ut sunt mendicantes, qui debent contenti esse unica campana, quod tamen fallit in Prædicatoribus. *cap. quo cunctos de offic. custod. in ex-eravog. in Dom. de S. Gem. conf. 72. incip. quia punitus n. 10. Abb. expresse ca. parentibus super glo. 2. de privileg. tex. cap. nimis iniqua de excess. Pralat. Alber. in dictionario verb. Campana, Oldra conf. 228. Ratio est, quia effectus dicitur potius extra locum exemptum ut dictum est supra casu 54. Abb. e. cum. inter n. 3. cum add. de consuet.*

Octuagesimus, Coercet exemptos exercentes illicitas negotiationes in locis non exemptis. *glo. 2. in Clem. 1. de vita & honest. Cleric. ubi Card. in q. 2. Jo. de Anan. ca. ad abolendam col. 7. circa med. de hereticis.*

Octuagesimus primus, cogit exemptos præsentantes aliquem ad aliquam curam, ut ei assignent congruam portionem juxta *Clem. 1. de jure part. ca. 1. de præb. in 6. ca. de Monachis extra. eod.*

Et si contingat ab assignatione portionis appellari ordinarius ejusmodi appellatione per exemptos interposita non deferret, sed poterit ad ulteriora procedere, ex quo ejusmodi assignatio relinquatur conscientie ordinarii. *Jo. de Imola ca. Canonum statuta col. 7. circa medium de consuet. Card. de Clem. 1. ubi glo. Bellam. dec. 18.*

Octuagesimus secundus, Exempti seu Sæculares seu Religiosi puniuntur qui tempore interdicti in casibus prohibitis sepeliunt seu admittunt ad sepulturam Usurarios interdictos aut excommunicatos, non enim absolvi possunt, nisi satisfecerint eis quibus injuria est illata, idque ad arbitrium Diocesani. *tex. Clem. 1. de sepult. ca. cum & plantare s. excommunicatos de privileg. Abb. e. sacris n. 7. de sepult. Maxime quando delictum est notorium, potest enim ordinarius tunc declarare illos excommunicatos, idque ut vitentur à suis, ut supra dictum est, casu 61. in notoriis enim ordo judicialis non requiritur. Franc. e. Episcoporum de privileg. in 6. In taxanda autem injuria servare oportet proximam illam à Bellamera decis. 722. dicente attendendas circumstantias omnes loci & personarum, ac tum regulato arbitrio taxari debet summa intra quam pars injuriata jurare poterit. arg. l. sed & si unus s. servus ff. de injuriis l. injuriarum estimatio ff. de injuriis. c. olim ex eod. c. si Canonici de offic. ord. in 6. ubi glo. verb. in damnis in terminis. Rom. conf. 97. Ang. conf. 95. n. 52.*

Poterit autem ejusmodi exemptis deferentibus ad loca sua Exempta corpora ad sepulturam, si transeant per Diocesim Episcopi impune etiam via facti resisti, non autem postquam pervenerunt in locum exemptum. *Bald. conf. 270. par. 4. e. cum liberum & Abb. d. c. sacris n. 7. de sepulturis arg. l. fin. C. de sep. violato.*

Octuagesimus tertius, si exempti intersint in loco non exempto clandestine despon-

- desponsationi, utinominatim tradidit Præpositus *cap. cum in iudicio col. pen. vers. 4. queram ubi* & *Hofst. de claud. despons.*
- 94 Octuagesimus quartus, declarantur Regulariter Exempti excommunicati qui admittunt sine licentia subditos ordinarii ad solemnisationem matrimonii. *Clem. 1. de privileg.*
- Octuagesimus quintus, item qui absolunt ab excommunicationibus Synodali-
bus *d. Clem. 1. de privileg.*
- Octuagesimus sextus, similiter Religiosi Exempti qui ministrant Parochianis sine
licentia sacram Eucharistiam vel unctionem extremam *d. Clem. 1. de privileg.*
- 95 Notandum tamen, quod ante denuntiationem seu publicationem excommuni-
cationis huiusce, ordinarius summarie se informare debet parte citata per auditio-
nem testium, &c. *glo. Clem. multorum verb. constituit de penis glo. Clem. presentis de cen-
sib. Cardin. d. Clem. 1. Fel. cap. non potest. n. 3. de re iudic.* Iste enim in articulo exempti-
tiam *cap. præterea de offic. deleg.*
- 96 Octuagesimus septimus, quando questores ingerunt se indulgentiis promul-
gandis aut prædicationibus sine literis Papæ vel ordinarii, *tex. Clem. unica §. fin. de
penitent. de quibus Spec. tit. de penitent. qui quidem iam dispositione Concil. Trid.
prorsus sublatis sunt s. ff. 21. cap. 9. proinde ordinarius non obstante qualicunque ex-
emptione poterit eos incarcerare, excommunicare & castigare, prout expedire fue-
arbitratus.* *Barth. l. fin. ff. ubi pupil. educari deb. Innoc. & Abb. c. ex literis de constit.
Inol. & Anania c. inquisitionis in pr. de recusat. latissime Navarr. de oration. Miscellanea
18. c. 22.*
- 97 Octuagesimus octavus, animadvertit in rectores Hospitalium Leprosariorum
Elemosynarum aut Xenodochiorum, qui negligunt, seu non versantur ut oportet
in administratione, non obstante quacunque exemptione, *tex. Clem. quia contingit de
relig. Dom. ubi Card. facit tex. c. si quis omnem 1. quaest. 7. Cyn. l. Orphanotrophos C. de
Episc. & Cleric. Auth. de sanctiss. Episcopis §. Oeconomus Collat. 9. Felus. cap. de quarta de
prescript. vide supra casu 71.*
- 98 Octuagesimus nonus, cognoscit Episcopus contra Exemptos in omnibus crimi-
nibus actuale seu solemnem degradationem requirentibus. *Jo. de Liguano cap. ne in
agro de statu man. Abb. cap. cum contingat col. 6 circa med. de fora compor. ut sunt inter
ceteros falsarii literarum Papæ, cap. ad falsariorum de crimine falsi & ibi late Innoc.
Hist. Abb. Episcopi enim est degradare non alterius inferioris. cap. degradatio de pa-
nis in 6. ubi DD.*
- 99 Nonagesimus, punit religiosos qui sibi Episcopalia arrogat, & declarat Eccle-
sias in quibus exercuerunt interdictas, *c. cum & plantare §. de constitutibus vers. quod
autem de privileg. ubi glo. verbo privilegiorum ubi Abb.*

Nonagesimus primus, animadvertit in Exemptos, qui beneficia ad suam collationem spectantia gravant praestationibus seu pensionibus illicitis, *rex. Clem. unica* & eadem quoque de suppl. negli. pralat. Innoc. & Host. c. in Lateranensi de praebenda. Pastoralis de privileg. late Ca. 2. d. Clem. unica. 101

Nonagesimus secundus, erigit tribunal in loco Exempto in casu Clementinae unice de foro competenti, qua de re fufius dictum est supra lib. 2. ca. 1. 102

Nonagesimus tertius, Exempti possunt celebrare in locis prophanis cum altari viatico, & lubditi Episcopi audire Divina in locis Exemptis sine consensu ordinarii, late Navarria conf. 52. vol. 1. tex. cap. in his ubi Abb. & DD. de privileg. 103

Nonagesimus quartus, Citatus ad recognoscendum proprietatem scripturam, non potest praetextu Exemptionis jurisdictionem ordinarii declinare. *arg. cap. 1. §. fin. de foro compet. in 6. late Rebuffus ad ordin. regis. tom. 1. de Chirographis. recognoscione art. 1. n. 31. 32. 33. 34.* Ratio est, quia incompetentia quoad scripturam recognitionem allegari non potest, *elegant. fo. Lusini placit. curia lib. 11. tit. 4. artic. 6. fol. 229.* eo quod (inquit Rebuffus) non praedicitur aliquo modo recognoscenti, cum non condemnatur ad gaudiendum ab illo iudice, sed ad suum forum remittitur, prodest tamen illa recognoscitio ut postea scripturam recognitam coram suo iudice negare non possit, hinc quando fiunt contractus, quorum probatio ex consuetudine fit per sigilla iudicum saecularium, tales literae sigillatae ita probant contractum coram iudice competenti contra Clericos, sicut contra Laicos, *Joan. Andr. & Perusca. Saeculares de foro comp. in 6. DD. c. de si Clerici extra. eodem quod verum est, quando iudex saecularis competens est contra Clericos, alias secus, juxta opinionem Franci de id. Saeculares n. 1. & 5. uti in ea specie exemptorum, qui jurisdictionem ordinarii prorogare non possunt, & quorum confessio coram ordinario emissa non praedicit, supra notavimus ead. lib. qu. 31.* 104

Nonagesimus quintus, Exempti conveniri possunt coram ordinario pro salario causa agitata coram ipso, tum propter continentiam & connexitatem causa de quo satis est a nobis dictum supra lib. 1. quaest. 26. per tot. ratione cujus Gallius censuit Salaria Advocatorum & Procuratorum in Camera peti posse. *Gall. lib. 1. obs. 1. num. 37. Mandatus de continentia causa ca. 5. n. 11. fol. 79.* tum quod ita novissime Concilium Trident. definit dicitur ead. quaest. 71. licet adversari videatur dispositioni Innocent. 4. statuentis aliam esse rationem causae principalis, aliam salarii, *cap. 1. §. nec etiam foro comp. in 6. Specul. de salario Advocatorum nu. 19.* Utrum vero copula & in verbis Concilii Tridentini mercedum & miserabilium personarum copulet aut disiungat, vide Navarrium *tom. 1. de Regularibus comment. 4. n. 62. vers. in qua Alciat. & DD. l. sepe ff. de verb. significat. & supra hoc eodem cap. 71.* 105

Nonagesimus sextus, ordinarius punire poterit exemptos ratione judicialis injuriae sibi illatae in casibus quibus est eorum iudex competens per notata Gallii *lib. 1.* 107

lib. 1. obf. 39. vide Imbert. in su. Forens. lib. 1. ca. 24. in glo. verb. contumeliam per cap. dilecti de sent. excom. in 6. l. si quis forte §. si quos ubi. Bart. ff. de penis Boar. ad consuet. Buturice tit. 2. §. 21. glo. 2. idque secundum distinctionem quam supra notavimus eod. lib. 2. §. 3. vers. que tamen.

- 108 Nonagesimus septimus, exempti subiecti Romano Pontifici jurant soli Pape, ca. antiquo de privilegiis cap. ego de iurejurando. Gujmer. ad pragmat. sanctionem tit. de electionibus §. censui in glo. verb. iuramentum, alioquin enim Clerici beneficiati non exempti jurant obedientiam & reverentiam Episcopo Diocesano, ca. legebatur c. cum in Ecclesiis de majori. & obed. cap. cum Clerici de verb. signific. Idem etiam constitutum est in Abbatibus non exemptis. cap. nullus de iurejurando. cap. quanguam dist. 23. cap. in Dei de Simonia. Item in Episcopis non Exemptis qui iuramentum prestare debent suo Metropolitanano. cap. dilecti de major. & obed. Gujmer. d. glo. in verb. iuramentum.
- 109 Nonagesimus octavus, Exempti non semper cogi possunt ut intersint processionibus, videlicet si processionibus instituantur ex levi causa, idque ut quietius intendere possint animum divinis cap. nimis prava ubi DD. de excessib. pralat. secus vero si ex gravi causa institueretur processio, puta in novo introitu Episcopi vel legati, quæ debet fieri honorifice, sicut Christus intravit in Hierusalem, Spec. tit. de legato §. 1. aut immminente peste vel pro pace, tunc enim possunt omnes Religiosi Exempti compelli venire, nam rogare Deum pro salute populi eo casu omnium interest. cap. rogationes dist. 3. de consecrat. cap. revertimini 16. quæst. 1. cap. pervenue de immunit. Eccles. cap. quod omnes de reg. juris in 6. Bald. l. fin. C. de bonis qua liberis, ubi dicit, quod Episcopo intranti Civitatem debet obviare collegium Monachorum Processionaliter. Gujmer. ad pragmat. sanctionem tit. quo tempore quis debeat esse in choro §. idem in his in glo. verb. processionibus.
- 110 Nonagesimus nonus, Episcopus potest examinare Capellanos Exemptos, Canonicos & habentes dignitatem volentes exercere curam, eisdemque inhibere, ne curam exercent aut sacramenta admittant absque sua approbatione. sacra congr. quam refert Navarr. cons. 8. in fin. de privilegiis adde infra lib. 4. quæst. 77.
- 111 Centesimus, Exemptio simplex sive realis à jurisdictione Episcopi non videtur eximere à casibus Episcopo reservatis. Navarrus cons. 4. ubi vide explanationem de privilegiis.
- 112 Centesimus primus, Abbates Exempti conferre possunt suis tonsuram & inferiores ordines, secus vero majores seu sacros ordines. Navarr. cons. 14. n. 5. de privilegiis. Ratio est, quia id eis jure communi conceditur, c. cum contingat de etate & qualitat. Conciliumque Trid. c. 12. sess. 23. de refor. non derogat juri, si enim bene perpendatur, intelligitur de solis ordinibus sacris, per subauditos autem sensus & intellectus non debeat antiqua jura corrigi, glo. solemnis c. cupientes §. quod si. per viginti de elect. in 6. Præf.

praesertim quando non est tanta ratio in casu legis corrigendae, quanta in casu legis
 novae corrigentis, not. DD. *Auth. quas actiones C. de sacros. Eccles. Navar. d. c. 14. in fine*
 Centesimus secundus, subditi ordinarii sive delinquant in Dioecesi ordinarii, sive 114
 extra Dioecesis, aut in loco Exempto, possunt ratione delicti commissi in loco exem-
 pro conveniri coram ordinario. *Jo. Andr. cap. ut animarum de const. in 6. Jo. de Lignano*
Clem. Pastoralis de re jud. Andr. Sicul. in c. cum contingat. col. 1. de foro compet. late Fran-
cus d. c. ut animarum § statuo & Abb. d. cap. cum contingat. n. 6. ubi responder ad ca. ut
 animatum, quod videtur huic sententiae adversari, refertque Jo. Andr. post Godofr.
 in add. ad Spec. tenentem, quod haec sententia procedat, quando proceditur per viam
 in add. ad Spec. tenentem, quod haec sententia procedat, quando proceditur per viam
 accusationis, secus si per viam inquisitionis, quia tunc iudex agit ad vindictam, &
 sua non interest, ex quo non delinquit in suo territorio, & hoc attento jure civili, se-
 cundum vero jura Canonica utraque via iudex procedere poterit. *Abb. conf. 64. vol. 1.*
incept. Rodolphus n. 1. idem in d. c. cum contingat col. 2. vide Sandinum in tract. malefic. in
fine ubi d. disputatur, ubi concludit, quod iudex Domicilii non potest procedere per
 inquisitionem contra delinquentem propter delictum alibi commissum, & in fine
 col. dicit, quod aliud obtineat de jure Canonico, tamen hoc procedit de jure civili,
 addo Hippol. in pract. crim. §. constance col. 1. ubi utriusque disputat, concluditque quod
 iudex originis non possit inquirere. Illud autem hic non est omnimodum, foram
 Domicilii esse generalius aliis omnibus. *Ang. conf. 40. col. 2. Fagnanum. opus. in pract.*
crim. cap. 9. n. 1. Vide Card. Anton. & Abb. d. cap. cum contingat. qui concludunt, quod
 iudex Domicilii potest cognoscere de delictis suorum Clericorum etiam alibi com-
 missis, *Jo. Caldeo rep. ca. de illis de raptor. col. 9. quaest. 6. qui responder ad fundamenta*
 contraria, vide Barib. l. relegatorum §. interdicere ff. de interd. & relig. Abb. cap. fin. col.
 13. de foro compet. *Lopes d. cap. 9. ubi late haec refert quasi ad verbum. Ratio conclusio-*
 nis est, quia ubi ego te invenio, ibi ego te iudicio, *glo. in l. 1. in verb. reperuntur ubi*
Castr. C. ubi de crimine. Clarus lib. 5. sent. §. fin. quaest. 39. vers. sed quero. Boer. dec. 202.
Louy Charondas ut. 4. Arrest. 35. v. apote par duret en son alliance §. 62. col. 1. c. 3. fol. 133.
 vide *Abbatem cap. fin. sub. finem de Clerico peregrino in cap. 1. n. 8. & 9. quem vide de ra-*
 prioribus. Ratio secunda est, quia in simili decisum est, si crimem committatur extra
 territorium excommunicantis, si Reus postea conveniarur intra territorium coram
 suo Praelato, poterit ab eodem puniri, ut si quis Venetus furtum Bononiae fecerit,
 si subditus ille Venetias revertatur, poterit a Patriarcha Veneto puniri, ut commu-
 nis opinio docet & praxis quotidiana observat. *sic Sotus. 4. dist. 22. quaest. 2. art. 1. concl.*
1. vers. respondetur ergo. Henricus lib. 13. de excommunic. cap. 26. §. 1. & 2. Sayrus in The-
souro Theol. Moral. par. 1. lib. 1. cap. 6. n. 42. & si Neapolitanus ibi furtum committat,
 qui postea fugit Beneventum, si talis delinquens ante abitum ab Archiepiscopo
 Neapoli citeretur, aut Neapoli Domicilium habet, ab eodem extra ejus territorium
 excommunicabitur, si sententiam in eum ferat. *Sotus 4. dist. 22. q. 2. art. 1. concl. 1.*
 Hen.

Henricq. d. §. 2. *Abb. cap. fin. de foro comp.* n. 7. 8. & 9. qui tamen putat necesse ut delinquens citeatur, vel ut domicilium habeat. *Sayrus d. c. 6. n. 43. qua de re vide. que laici scribit Tho. Grammat. decis. 26. Berof. q. 8. 9. & laic Farinacens li. 1. q. 17. n. 16. & seqq.*

- Centesimus tertius, profert Flaminus Parisius *tract. de resig. benef. par. 1. qu. 10. n. 7. lib. 1.* his verbis: Episcopi religentes gaudent prerogativa ut possint in quibuscunque civilibus & criminalibus & mixtis causis contra quoscunque Clericos exemptos, etiam si sint Regulares, extra tamen claustra degentes, procedere, *Pius 4. in consuet. 17. incipiente de salute gregis, §. 2. in super edita anno 1566. Concil. Trid. c. 4. sess. 24. & ca. 3. sess. 6. de Reform. ca. 14. sess. 25. de Regularibus*, Dixi extra claustra degentes, quia secus si intra claustra degant, tunc enim ne quidem delegata autoritate aduersus eos procedere potest, uti interpretando Conc. Trid. elegantissime explicat Boetius *Epomis Libro 5. ad tit. de Clerici vel Monachic. 7. ad verbum. ideo Mandamus n. 9. fol. 83. lib. 4. quest. 58.*
- 116 Centesimus quartus, Exempti gaudent indulgentiis Episcopalis, dicam infra
- 117 Centesimus sextus, licet dispositione juris communis officialis aut iudex punire possit suos Curialistas Curiae suae statutis contravenientes, aut in officio suo vel coram se pro tribunali delinquentes, *Stephan. Aufre. de potest. Ecclesiast. supra Laicos n. 19.* Id tamen non procedit privilegio Julii Pontificis in venerabili Curia Leodiensi, si Curialista delinquens sit Exemptus, quod quidem Privilegium est in Archivis Clerici Secundarii.
- 118 Centesimus septimus casus, licet Exemptos extraneorum jure censeri supra diximus *lib. 1. qu. 46. n. 2. & lib. quest. 19. n. 4.* attamen traditum est, ordinarium plus sibi juris vindicare in Exemptos, quam in penitus extraneos. *Rota noviss. decis. 702. num. 4. par. 1.* Exemptum enim esse & nullius iurisdictionis, plurimum differunt. *Rot. noviss. decis. 207. n. 2. par. 2.*
- 119 Centesimus octavus. Cum Episcopo certis in casibus conceditur iurisdicatio in loca Exempta, potest iis in locis officialem deputare, iurisdictionemque exercere, *Rota noviss. decis. 145. n. 1. & 2. par. 2. allegat. 10. Monachum cap. cum Episcopus n. 3. vers. sed pone de offic. ord. in 6.*
- 120 Centesimus nonus, Episcopus de jure communi tam in civilibus quam criminalibus habet iurisdictionem contra Abbates & correctionem in Regulares, uti ostendit late *Rot. Noviss. decis. 78. per tot. par. 1.* explicans dispositionem Concilii Tridentini in cap. 2. sess. 24, quod & supra ostendimus. Idque nisi Exempti sint & intra claustra degant, uti eleganter explicans Concil. Trident. tradit Boetius *Epo. cap. relictum n. 3. de Clerici vel Monach.*
- 121 Centesimus decimus. Exemptus locus largo modo & improprie constituit territorium de per se. *Rot. Noviss. decis. 207. n. 4. par. 2. Roland. cons. 33. par. 3. Franc. c. 2. n. 10. ubi Anchar. de constu.*

Centesimus undecimus, Episcopus potest excommunicare & suspendere exemptos impedientes revocationem conjugis à Monasterio Exempto, si iste conjugum habeat non fuerit professus, puta sine licentia alterius conjugis, vel illius in saeculo manentis nullum sit votum continentiae, aut saltem sit temporale, nisi tamen exempti privilegium habeant ne possint excommunicari, suspendi, vel interdici, quale habent Mendicantes, ut constat ex eorum compendio verbo Exemptio n. 9. 23. & 24. & Societas Jesu, ut constat ex Bulla Pauli III. ipsi concessa anno 1549. & ita in terminis resolvit Tho. Sanchez ejusdem Societatis Doctor eximius *tract. de Matrimonio lib. 7. disp. 33. n. 21. c. 23.* & ratio est, quod in proposita specie non agatur de Religionis privilegiis aut de statu Regularium, sed de Matrimonii instauratione conjungens revocationem, qui minus legitime sit professus, quod ordinarii proprium est. *cap. de convers. conjug.* Denique, quia ordinatio competit omnimoda jurisdictione contra extraneos & exemptos impedientes suam jurisdictionem, *Innoc. in c. dilectus in sp. in de par. Steph. Auster. tract. de potestate Seculari super Ecclesiast. pers. n. 23.*

Centesimus duodecimus, convertere in distributiones quotidianas tertiam partem fructuum etiam dignitatum, Canonicatum, personatum, portionum & officiorum Cathedralium & collegiarum Ecclesiarum, in quibus nullae sunt distributiones, aut ita tenues, ut verisimiliter negligantur. *Concil. Trident. sess. 21. c. 22. cap. 3.*

Centesimus decimus tertius, Praescribere dignitatibus personalibus & officiis Cathedralium & Collegiarum Ecclesiarum competens servitium ab eis personaliter adimplendum pro distributionibus lucrandis. *d. cap. 3. sess. 23.*

Centesimus decimus quartus, Novas Parochias erigere, & in ere&is ministrorum numerum prout opus fuerit, augere, *sess. 21. c. 4.* & uniones facere *d. sess. c. 5.* illasque quae 50. annis citra factae sunt, revidere. *sess. 7. c. 6.*

Centesimus decimus quintus, Coadiutores dare Parochis minus idoneis. *sess. 21. cap. 6.*

Centesimus decimus sextus, transferre beneficia & Ecclesiarum refectionem procurare. *sess. d. 21. c. 6.*

Atque isti sunt casus, quos ex variis SS. Pontificum constitutionibus & ex multa auctororum segete, in usum veluti fascem concinnavi, quibus sic collectis occurrit constitutio S. D. N. Clementis VIII. super executione decreti Concilii Trid. *d. sess. 25. cap. 14.* contra Regulares non subditos Episcopo, intra claustra degentes & extra ea ita notorie delinquentes, ut populo scandalosint, ac contra eorum superiores eos punire negligentes aut impunitos ad alia suorum ordinum loca transmittentes vel transmissos ad locum in quo deliquerunt non revocantes Romae publicata anno 1596. Martii 18. incip. Sulepti muneris ratio postulat. quam refert Stephanus Quaranta in Summa Bullarii, in verbo Exemptio fol. 245. pro cuius illustra-

lustratione non parum conferunt scholia quæ composuimus in constitutionem S.D. N. Leonis 10. editam in Conc. Later. anno 1516. incip. Regimine.

Q U Æ S T I O XLVI.

An vigore Cameralis obligationis Exemptus possit conveniri coram ordinario.

S U M M A R I U M.

1. Diffinitio Cameralis obligationis.	sent.
2. Divisio.	
3. 8. Vigore Cameralis obligationis Exempti non subiciuntur ordinario.	6. Item nisi speciali rescripto subicerentur.
4. 9. Clerici vigore illius non possunt conveniri coram ordinario.	7. Aut convenirentur coram Auditore Camera.
5. Secus in Exemptis qui prorogare possunt.	10. Rota non est competens in causis Patrum Societatis Jesu.

Cameralis obligatio nil aliud est, quam formula quædam ex variis cautionibus iudicis diuturno Curie Romanæ usu composita, quæ contractuum instrumentis adjecta, efficit ut cessatores facilius per iudicem compelli possint ad præstandum promissa.

2 Dividitur, autem, teste Massa Galesto in suo quem de illa speciali tractatu edidit in sex partes, quarum secunda continet submissionem debitoris omni iurisdictioni & cuius Curie tam Ecclesiasticæ quam Sæcularis. Unde hic tacta est occasio inquirendi, Utrum vigore ejusmodi submissionis Exemptus vocari possit coram ordinario. Massa quidem in suo hoc tractatu omnis generis ad hanc formulam spectantes quæstiones in medium ponit & curiosè examinat, at vero hanc ne tangit quidem, igitur ut accingam me ad solutionem propositæ quæstionis.

3 Mihi visa est opinio negativa amplectenda, multis ex causis & auctoritatibus, imprimis quidem ex analogia quam frequenter supra diximus esse inter Clericos & exemptos ratione fori: siquidem virtute ejusmodi submissionis Clericus conveniri non potest coram iudice Sæculari nequam Ecclesiasticorum honorum causa, sed nec etiam temporalium seu patrimonialium. *Decis. Tholos. 126. ubi Anstret. à Massa ad formul. Camer. oblig. secunda partis quæst. I. num. 1. ergo nec Exemptus coram ordinario, Fel. But. c. DD. allegati supra lib. 1. quæst. 45. n. 5.*

4 Præterea, Clerici non possunt vigore ejusdem obligationis conveniri coram alieno Episcopo seu ordinario: quippè quod illum prorogare non possint sine consensu proprii ordinarii. *cap. si diligenti de foro compet. Massa d. parte 2. quæst. 1. nu. 6.* Ergo nec

Exem-

Exemptus, ex quo nec tacite nec expresse ordinarium prorogare possit, nisi cum Pontificis aut legati a latere facultate, dixi supra lib. 2. quaest. 2. § 7. Pontifex enim est Dioecesanus Exemptorum. vide infra quaest. 48.

Quod tamen limitandum est primo in Exemptis, qui prorogare possunt & consentire in alienum iudicem. l. si convenerit. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis in conscribendo, C. de pat. c. 1. ubi Dec. & DD. de iudic. notavi supra d. quaest. 7. in fine.

Limitandum secundo, nisi Pontifex rescripto concedat quod Exemptus coram non suo iudice conveniri possit, quia iudex is delegatus amplius dici non suus non potest, ex quo delegatus est a Papa vel Imperatore, qui sunt omnium ordinarii. cap. antiqua de privileg. glo. & Franc. cap. auctoritate §. inhibemus vers. in gloss. de privi. in 6.

Limitandum tertio, si Exemptus conveniretur coram auditorio Camerae, quia auditor Camerae creatus est a Papa Generalis causarum Auditor, & inter cetera causarum genera demandatur ei executio obligationum in forma Camerae. Unde tanquam exepresse delegatus ad hanc similitudine causarum generalitatem omnibus est iudex competens, ex quo sit a Papa delegatus. d. cap. antiqua. Albericus in dictionario verb. promittat saepe debitor §. aliquando debitor in fine. Massa ad form. Camerae. oblig. d. quaest. 1. secunda partis. n. 3. § 4. quod ipsum in hac specie nominatim tradit octavianus Vestrinus insignis Romanae Curiae Practicus lib. 2. sua praxeos ca. 4. n. 4. § 6. item Anton. de Amatis decis. 17. n. 1.

Dicens non obfistere Auditori declinatoria seu privilegium fori, quinimo eos executionem suam etiam protendere in Episcopos, quos superiore libro speciali reservatione diximus immediate sanctae Sedi esse subiectos 9. 41. Quo fit, ut remaneat conclusio Regularis ordinarios non cognoscere de causa exemptorum vigore Camerae obligationis: quippe quod ut dictum est, Exempti subdicere se non possint censuris ordinarii ad instar Clericorum, quibus id sine proptii Episcopi licentia permissum non est. Ita etiam ut est communior Doctorum sententia, ad instar Laicorum, non enim vigore huius obligationis procedi potest extra Romanam Curiam via excommunicationis & censurarum, nisi per proptium obligati sive Clerici sive Laici Episcopum, aut etiam alienum, in quem de consensu proptii Episcopi facta sit prorogatio. Massa ad tertiam particulam q. 3. n. 2. Unde cum Exemptus prorogare nequeat, non mirum si ordinarius ne quidem hoc casu iurisdictionem suam in Exemptos extendere non possit. Quod tamen ut limitatione prima dictum est, intelligendum venit de exemptis Papae immediate subiectis, qui prorogari non possunt, alioquin enim in eo genere exemptorum qui prorogare possunt, nihil impedit, quo minus ordinarius iurisdictionem exerceat, ut tenet Felinus & alii cap. P. §. 1. n. 13. de offic. deleg. & in reperi. verb. Exemptus ab ordinario sol. 53.

Porro, quod dixi Rotae auditorium iurisdictionem habere in exemptos, limitandum est, nisi speciali exemptionis privilegio aliter dispositum sit, uti de patribus Societatis Jesu eleganter refert Antonius de Amatis decis. 17. n. 1. & seqq.

QVÆSTIO XLVII.
Collegia five capitula an jurisdictionem habeant in Capitulares.

S U M M A R I U M.

1. Par in parem non habet imperium.
2. Capitula habent jurisdictionem in capitulares.
3. Requiritur tamen quadam necessaria.
4. Capitula possunt ratione simplicis contramacia suspendere Canonicum & privare fructibus, imo etiam si opus sit, excommunicare.
5. An hac jurisdictione competat accumulativè vel privativè.
6. Quid de Decanis.
7. Decani habent jurisdictionem quasi ordinariam.
8. De consuetudine Francie, Decani exercent jurisdictionem in capitulares.
9. Electus à Collegio, exercet jurisdictionem in collegas.
10. Decani dicuntur Pralati.
11. Apud Leodienses Decani coercionem cumulativam dumtaxat habent in Canonicos.
12. Decretum Cleri Secundarii Leodiens. quoad coercionem exemptorum.
13. Laudatur Leodiensis Civitas à Pietatis Religione, Cleri frequentia.

1 Collegium seu Capitulum non habere jurisdictionem in singulos de Collegio nisi adsit consuetudo juri contraria, aperte testatur Abbas ca. cum causa nu. 7. de officio deleg. Ratio est, quia parem in parem jurisdictionem non habere manifeste jure dispositum est, l. penult. ff. de arbit. l. nam Magistratus ubi glo. ff. eod. Ideo delegatus dicitur jurisdictionem exercere non posse in suum collegam & Canonicos, citare non posse suos Conanonicos, sed tantum rogare ut certo termino adsint. *Mandofus tract. de monitoriis quest. 60. n. 19. & 21.*

2 Quibus tamen non obstantibus, dico capitula seu collegia ab Ecclesia approbata jurisdictionem habere & excommunicare posse. *Gregor. Sayrus in Theol. Theolog. Moralibus lib. 1. ca. 6. n. 17.* qua in re tamen plura requiruntur quæ apud Gregor. Sayrum loco jam citato continentur.

3 Primò, ut vocentur omnes facultatem habentes dando suffragium, Secundò ut saltem duæ partes conveniant, qui volunt, debent, aut possunt interesse. *Abb. cap. cum inter universus n. 9. de elect. cap. cum inter Canonicos n. 6. eod. tit. latus in cap. cum omnes n. 11. 12. 13. de constit.* Tertio, ut de censura ferenda simul deliberent & decernant, alioquin à collegio factum non censetur. *Abb. cap. gratum n. 7. de potest. Pralat. iii. gloss. in l. si cui ff. quod cuiusque universi glo. cap. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 6. late Felin.*

Felin. d. cap. cum omnes n. 2. 4. Et in cap. dilectus n. 6. de Simonia. Quarto, ut major saniorque pars eorum qui conveniunt & facultatem suffragandi habent, ad censuram ferendam conveniant, major autem saniorque pars intelligitur respectu habito ad totum collegium congregatum. *Arg. cap. Ecclesia vestra de elect. ubi glo. verb. dirigebant.* Et cap. 3. de his qua sunt a maiore parte capituli. *Abb. cap. quia propter n. 7. Et in d. cap. Ecclesia vestra n. 2. Et in cap. in genesi in pr. eod. tit. de elect.* Quippe sicut haec requiruntur ut aliquid valide a collegio explicetur, ita etiam ut censura aut jurisdictionis actus decernatur. *Sayrus d. cap. 6. n. 17. Et seq.*

Unde his concurrentibus apud Bellameram conclus. 244. conclusum est, Capitula 4 posse ratione simplicis contumaciae suspendere Canonicum sive capitularem, & suspendi fructus abjudicare, & si opus sit, etiam excommunicare. *Abb. ca. cum contin. qui col. 9. de foro compet. Guymet. ad pragm. sanct. tit. de concubinis §. quod si in glo. verb. perinet per c. quanto de offic. ord. Eleganter Mohedanus decis. 2. de foro compet. Paponius Arrest. lib. 1. tit. 3. des Chapures arresto 3. Sayrus d. n. 17. & novissime Jo. Wamefius 5 conf. 63. n. 3. to. 1. per cap. irrefragabili ubi Fel. in pr. de offic. ord. tradidit, iure communi leviorum criminum & excessuum coercionem capitul. s. permissam esse: utrum autem accumulative an private haec jurisdictione competat, late videri poterunt Doctores in cap. pastoralis ca. irrefragabili de offic. ord. Wamef. d. n. 3.*

Quid autem de Decanis collegiorum, an jurisdictionem habeant in collegas, non incongrue hic disquiri potest. De Decanis (quos in Francia & Hispania eos esse refert Hostiensis ca. dilecto de appell. qui in confesso & suffragiis aliis praesunt) pauca in scripto iure referri censuit Guymet. ad pragm. sanct. tit. quomodo Divinum officium sit celebrand. §. super his in glo. verb. Decanus.

Nihilominus tamen, cum sint Praelati Ecclesiarum collegiarum, eos jurisdictione 7 nem quati ordinariam habere in singulos de collegio, non absque ratione cum Cardinali respondemus. *Card. in Clem. 1. §. ne igitur nu. 4. 5. 6. Et seq. de celebrat. miss. Guymet. d. glo. in verb. Decanus per cap. cum ab Ecclesiarum de offic. ord. Et cap. ex parte de clerico non resid. Habet enim Decanus curam animarum ca. dudum 2. de prebend. 8 cum dignitate. cap. super specula, ne Clerici vel Monachi, & ideo sacris interdicit. cap. dilecto de appell. excommunicat. c. dilecto de sent. excom. in 6. & consequenter opinione non paucorum jurisdictionem ordinariam habet, licet Episcopo inferiorem. glo. ca. cum ab Ecclesiarum de offic. ord. Azorius de iustitia Et iura par. 2. cap. 17. lib. 3.*

Ideo censuit Hostiensis in c. dilectis de appellat. Decanos Ecclesiarum totius Regni Franciae jurisdictionem exercere in Capitulares. *Guymet. d. glo. verb. Decanus a quo dissentire non videtur Panormitanus in d. cap. cum ab Ecclesiarum n. 5. cum Apost. 9* asserens, quod electus a collegio vel universitate habet jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio, quod non modò extendit ad omnia collegia Ecclesiastica, sed etiam ad Saecularia, ita tamen ut cum Episcopo in concursu jurisdictionis praesent. 10

ventioni sit locus. *Abb. ibid. n. 9.* nisi ejusdem collegia, ut Leodii sint Exempta. Confirmatur, quia Decanatus dicitur Ecclesiastica dignitas, quæ non censetur esse in iurisdictione. *Jo. de Selua tract. de beneficio par. 5. quest. 2. n. 57. Abbas c. de multa n. 2. de prebendis. Imò propriè & strictè Decani appellantur Prælati. Jo. de Selua d. n. 57. late Stapuleus de gratiis & expectativis §. transeo nunc ad dignitates vol. 14. fol. 12. Abbas d. n. 21.*

10 Pleiisque tamen in locis in quibus jus exemptionum viget, Decani habent duntaxat coercionem in Canonicos cumulative cum Capitulo, ut Leodii, ubi non vultus Cleri Secundarii decreto sic statutum est. Decani & Capitula & superiores quibus jus corrigendi competit infra octo dies à commisso per aliquem suppositum suum delicto, de illo cognoscant, & infra mensem subseqentem, indicto ad hoc specialiter Capitulo, illud puniant seu iustitiam administrent, quando ad Capitulum spectat correctio, sine ulla conniventia vel collusionione: alioqui si infra dies octo non inceperint, vel infra mensem non terminaverint, liberum fisco procedere vel per viam inquisitionis, vel accusationis, prout delicti qualitas exegerit.

11 Fiscus agere volens, non promovebit inquestam, nec emitter articulos, nisi casum Deputatis communicaverit, à quibus vel eorum aliquo eæ Inquestæ vel articuli debent admitti, priusquam Fiscus agere possit. Ne autem difficile & tardiosum sit omnium Capitulorum Deputatis sæpius congregari, deputabunt à Clero quatuor, qui ad singulos casus unum ex se nominabunt, coram quo formetur processus usque ad sententiam exclusive. Quo formato acta omnia referentur ad congregationem generalem Cleri apud S. Petrum, per omnium Capitulorum tam intraneorum, quam extraneorum Deputatos examinanda, ex quibus ante recessum à dicta congregatione S. Petri causa terminabitur.

A sententia vel decreto desuper lato nen cadet nec admittetur appellatio, sed statim lato Decreto Capitulum vel superior delinquentis ex primis & promptioribus ejus fructibus multam, ad quam facta erit condemnatio, ad manus alicujus ad id deputandi deponat, ex qua satisfiat Fisco & aliis oneribus necessariis & si quis causam dederit inquestæ, præter multam delicti condemnnetur, arbitrio comubium deputatorum in expensis processus.

Ac ne bis super eodem crimine agatur, tenebitur sic correctus infra quindecim dies à lato decreto illius copiam Authenticam uni ex quatuor deputatis supradictis intimare, alioquin hoc termino elapso sibi imputet, si fiant ulteriores sumptus.

Detecta autem per Congregationem alicujus conniventia vel collusionione notabili, quod scilicet delinquens non fuerit juxta enormitatem delicti sufficienter per Capitulum aut Superiorem suum punitus, liberum erit Fisco ad mandatum dictæ congregationis contra eundem delinquentem procedere ad pœnam condignam.

Hactenus decretum Cleri Secundarii Leodienf. de mense Februario 1617. quod ideo

ideo scriptis meis insertum volui, tum ut fidem prædictis adstruerem, tum ut palam facerem, quanto studio Clerus noster qui præ cæteris Europæ nationibus tanto nobilior & spectabilior est, quo jam ab annis octingentis & amplius continuè floruit in fide Apostolica Romana, unde dicta est legitima sanctæ Romanæ Ecclesiæ filia, & etiamnum floret, dum salutaribus istis scitis studet avitam pietatem & religionem laram rectam conservare. De qua etiam extera: nationes attestantur, nullum esse in orbe Christiano locum.

Quo plura emineant templa sacra Deo.

quod ante annos quadringentos vidit eruditissimus Franciscus Petrarcha dum civitatem hanc prætergrediens, illud elogium ei reliquit. Vidi Leodium insignem Clero locum.

Plane insignem, ut qui Canonicorum collegia habeat undecim: Abbatis virorum sex: Prioratus sex: conventus virorum mendicantium octo: Abbatis Sanctimonialium duas: Conventus Monialium octo: Sacella publica duodecim: Paroecias triginta duas: Xenodochia quindecim: Beginagia quinque: atque ista omnia in ipsa Civitate & Suburbii: nam in Diœcesi passim exuberant collegia quæ Canonico-rum, & Canonissarum, quæ Religiosorum, quæ Virginum Sanctimonialium, ut vere patria ista jam ab antiquo Paradisus Clericorum nuncupetur: idque non tam à compo- sito censu quo Clerus dotatus est, quàm ab insigni pietate, qua multifariam commendatur, cum in illa legantur extitisse octoginta quinque seu viri seu mulieres, relati in numerum sanctorum.

QUESTIO XLVIII.

Quis sit ordinarius seu Diœcesanus Exemptorum.

Paucis dicimus, quod Papa, ne dentur Acepali sine Rege sine capite sicut locuta: Franc. ca. autoritate & in hibemus vers. in glossa de priv. in 6. cap. nulla ratio- ne dist. 93. Rebuff. de privileg. Schol. priv. 164. n. 6. Gomezus ad reg. Cancell. de infirmis reg. par. 1. quæst. 5. *Mitis in repert. verb. prescribere nemo potest.* Ideo qui ab Imperato- re se Exemptos neminem recognoscere asserunt, coram Papa jure conveniri poterunt. Fel. cap. novit. nu. 4. ubi Abb. nu. 26. cum addit de judic. Fel. cap. Epistola nu. 1. de probat. Abb. cap. grave n. 1. de offic. ord.

Qvæ.

Q U Æ S T I O X L I X .

Concesso privilegio ne Exempti ab ordinario excommunicari possint, an saltem coram eodem conveniri seu puniri possint?

S Y M M A R I U M .

1. Conveniri poterunt coram ordinario.
 2. Secus si simpliciter Exemptio concessa sit.
 3. Quid si excommunicans ignoret Exemptionem?
 4. Privilegiati ne excommunicentur, tenentur excommunicatos devitare.

1 Questionem hanc movet *Abbas cap. cum capella n. 6. de privileg.* Siquidem nemo dubitaverit, quin Papa privilegium alicui concedere possit ne excommunicetur ab ordinario, *extravag. frequent. in fin. de iudic. 70. Ferant. de privilegiis Francia privileg. 6.* Nihilominus tamen ejusmodi privilegio concesso, coram ordinario & conveniri & ab eodem puniri poterit. *Cavalcan. decis. 31. n. 18. par. 1.* quippe quod unius exclusio sit alterius inclusio. *arg. nonne de presump. ca. qualis dist. 25.* maxime in hac Exemptionum materia, quæ semper intelligenda est ad litteram, prout verba sonant, ex quo præjudicent juri ordinariorum, quod est favorabile, ut supra abun de probatum est, *lib. 1. cap. 4. qua de re etiam infra li. 4. qu. 13.* quod ipsum inferius discutietur *lib. 4. qu. 14. n. 8.*

2 Secus autem, si quis simpliciter à jurisdictione ordinarii eximatur; tum enim à solo Papa excommunicari poterit, nec subsistet excommunicatio cujusquam alterius, seu Episcopus illam tulerit, seu legatus. *cap. cum ad quorundam & ibi glos. verb. non tenere de excess. Pralat. Gregor. Sayrus in Theol. Moral. li. 1. c. 6. n. 36. & c. 8. n. 7.*

3 Quod procedit, etiam si excommunicans ignoret exemptionem, licet contrarium in hoc articulo senserit *Richard. 4. dist. 18. art. 5. q. 5.* Privilegium enim statim vires assumit atque concessum est, quamvis exemptus, aut qui censuram fert in cuius præjudicium id concessum est, ignoret. *Innoc. 4. in ca. 1. §. nec obviare de concess. præbend. in 6.* Ignorantia enim Prælati non obest, quo minus privilegium robur & effectum fortiaur. *arg. e. cum dilectus de rel. domib.* prout nec illius scientia requiritur, ut illud concedatur, quo de re propria quaestione breviter tractavimus *li. 2. q. 15.*

4 Postremo, illud hic addendum est, quod ejusmodi privilegiati ne excommunicari possint, nihilominus tenentur denuntiatos excommunicatos devitare. *Sayrus d. par. 1. lib. 2. cap. 11. nu. 33. per c. nulli, ubi DD. de sent. excom. ca. cum & plantare §. excommunicantes ubi Abb. num. 1. de privileg. Covarr. cap. alma mater. par. 1. nu. 2. de sent. excom. v. supra quaest. 45. numer. 39.*

Et 520

Q. A.

QVÆSTIO L.

An pro absolutione ab excommunicatione, possint se obicere ordinario?

SUMMARIUM.

- 1. Episcopus absolvit Moniales Exemptas.
- 2. Quid si habeant generalem.
- 3. Quid de immediatè subjectis Pontifici.
- 4. Absolvit eos qui immediatè Exempti non sunt.
- 5. Nisi Papa sibi absolutionem reservasset.
- 6. Legatus non absolvit Exemptos.
- 7. Quid in absolutione à sententia legis vel hominis.

DE hac Quæstione spatim egimus pro re nata toto hoc opere, nunc eam paucis quibusdam lineis & conclusionibus hoc capite breviter comprehendam. Prima, Episcopus absolvit ab excommunicatione Moniales Exemptas ob manus injectionem. *cap. de Monialibus ubi Abb. n. 5. & Felubid. in fin. de sent. excom. 70. de Lignano tract. de excom. §. 26.* Quod Gregorius Saurus extendit ad alios Regulares, ut Prælati accedente consensu à quavis excommunicationis specie absolvi possint, ne privilegia in eorum favorem inducta in ipsorum incommodum convertantur. Saurus in *Theol. Mor. par. 1. lib. 7. cap. 7. n. 23.* Quæ de re paulò inferius aptius disquiremus.

Dubium tamen hic incidit, quid si Moniales habeant Generalem, quem jura quasi Episcopalia habere supra diximus *lib. 1. qu. 17. nu. 25. & seq. & lib. 4. c. 20. an absolvi potestas ei comperat? Abbas hanc Quæstionem in medium attulit & problematicè disputavit d. cap. de Monialibus nu. 6. Cujusvis suum esto judicium.*

Secunda, Exempti immediatè subjecti Summo Pontifici, utrum ordinario subicere se possent pro absolutione, non parva est difficultas. Posse pleno concilio sensit Fredericus Senensis *cons. 14.* quem sequitur Cardinalis Sabarella *Clem. 1. §. prædictus n. de Relig. Dom. & tacite sequi videtur Navarrus cons. 13. vers. 2. quod qui de penitent. hac potissimum ratione, quod si ideis non liceret, inductum in favorem verteretur in odium, quem admodum inferius in indulgentiarum perceptione notavimus *lib. 4. quæst. 58. n. 5. & 6.**

Veruntamen prævaluit opinio Abbatis *cap. significasti nu. 11. vers. his tamen non obstantibus de foro comp. Felin. in c. pastoralis num. 10. de offic. ordin. & aliorum, quos superius in hujus articuli confirmationem laudavimus lib. 2. q. 7. nu. 12.* Ratio est, quia per exemptionem efficitur quis non subditus, quia eripitur ab ordinario & subicitur Papæ. *cap. si Papa de privileg. in 6. cap. pen. de offic. ordin. dixi lib. 1. qu. 1.* Adeo ut Episcopus desinat in eum habere potestatem, præterquam in casibus specificè ei refer-

H h

vatis. cap. frater noster 16. q. 1. quos supra ordine recensuimus eod. lib. qu. 4. §. quo fit, in Exemptis non modo condemnari, sed nequidem ab Episcopo absolvi possit, tum quod qui condemnare non potest, absolvere non potest. *l. nemo qui ff. de reg. jur. dicitur infra lib. 4. qu. 4. n. 1. in fin.* tum quod Exemptis prohibita est prorogatio fori contentiosi, ut dictum est late supra lib. eod. quæst. 7. *Abb. d. cap. significasti n. 11. ubi Apostolus verb. ut Exemptus.* Quare non conturbat ratio Frederici, quia Exemptiones non sunt simpliciter concessæ in favorem Exemptorum, sed etiam in favorem sanctæ Sedis, cujus diximus interesse, ut habeat multos à jurisdictione ordinaria exceptos, sibi que immediate subditos. *Clem. Pastoralis de re jud. Rebuff. respons. 142. dixi lib. 1. quæst. 1. n. 17. Abb. d. n. 1. vers. Et per hoc confunditur alia ratio Frederici.*

4 Tertia, Exempti immediatè Papæ non subiecti, sed cuidam alteri Prælato non modo quoad absolutionem, sed quoad omnimodam jurisdictionem ordinario subiecti possunt, hoc pacto enim fit reditio ad jus commune, quod est favorabile, quemadmodum superius conciliando quandam antinomiali deductum est *lib. 1. q. 4. n. 12. lib. 2. q. 7. n. 8. usque ad fin.*

5 Quarta, cum Papa sibi absolutionem reservavit, ordinarius indistinctè absolvere non poterit nequidem suos subditos, *cap. nuper de sent. excom. Abb. d. n. 11. ubi supra hunc articulum dixi supra li. 2. q. 1. §. n. 11.* Quid autem in Exempto excommunicatio non reservata Papæ, vide Abbatem *ca. gravi. n. 4. de offic. ord. episcopi pugnantem Frederico de Senis.*

6 Quinta, legatus à latere absolvere potest exemptos immediatè Papæ subditos, non autem Legatus natus aut missus, quod quia supra qu. 2. tractavimus, ne actum agam, nolo repetere.

7 Sexta, Quid Episcopus? an possit absolvere à sententia legis vel Canonis inter suos subditos? hujus non est instituti, videantur Doctores & maxime *Abb. c. Pastoralis §. Præterea de offic. ord. cap. cum contingat. n. 33. cum addis de foro compet. Fel. cap. cum olim nu. 4. de prescrip. Savrus in Theol. mor. cap. 1. lib. 4. cap. 17. per tot.*

